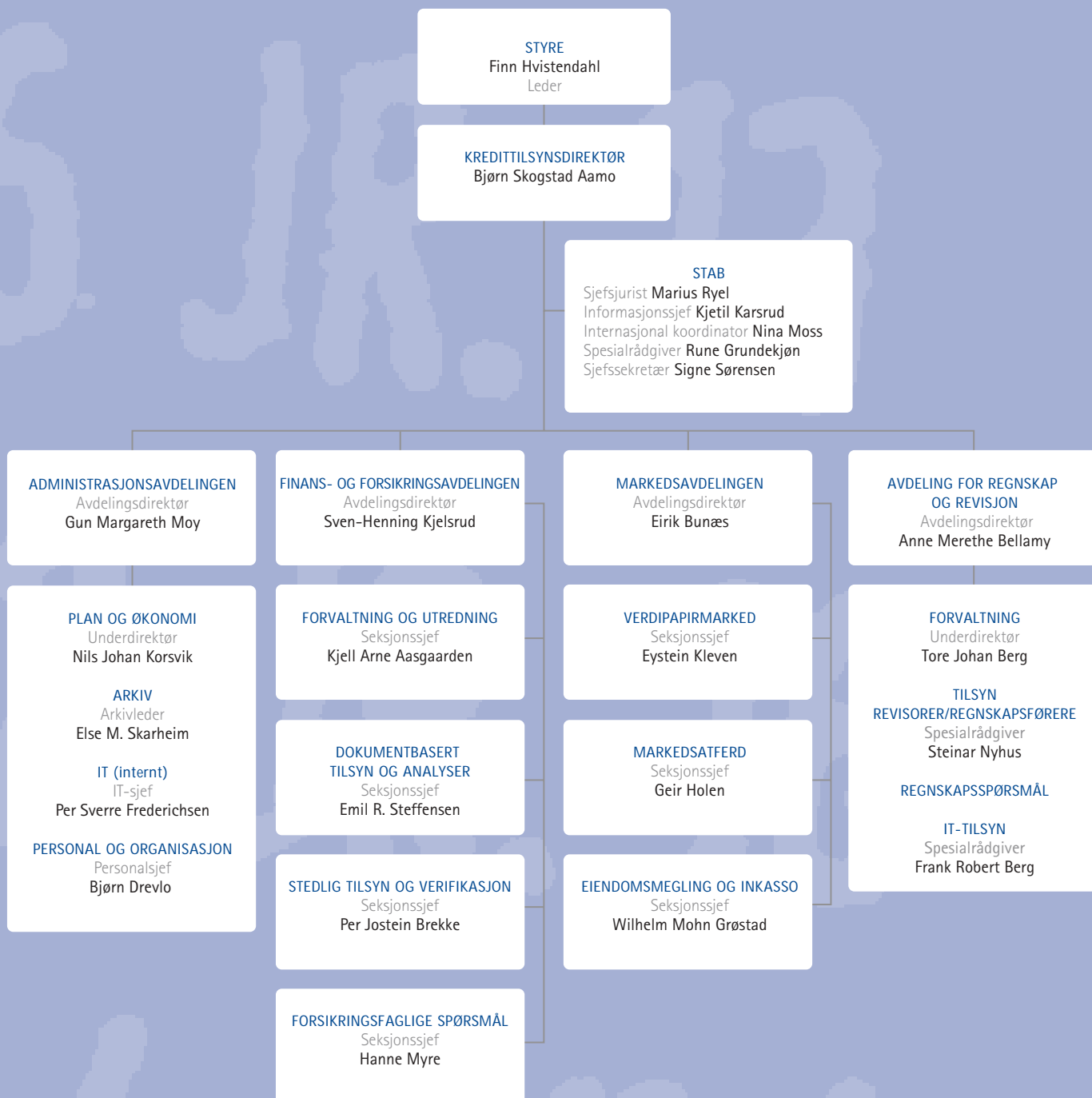

KREDIT TILSYNET
The Financial Supervisory Authority of Norway

[Årsmelding 2003]

[Organisasjonskart]

[18]

[24]

[34]

[40]

[44]

[46]

[50]

[54]

[56]

[Innholdsfortegnelse]

Rapportdel:

Organisasjonskart	2
Innholdsfortegnelse	3
Forord	4
Oppgaver og hovedmål	6
Viktige hendelser i 2003	7
Organisasjon og ressursbruk	10
Noen sentrale tall og data over tilsynsvirksomheten	12
Rapport fra tilsynsområdene:	18
– Verdipapirmarkedet	18
– Bank og finans	24
– Forsikring	34
– Revisjon	40
– Regnskapsførervirksomhet	44
– Eiendomsmegling	46
– Inkassovirksomhet	50
Andre forhold	54
Oversikt over internasjonal virksomhet	56
Hvorfor har vi regulering og tilsyn med det finansielle systemet?	63

For analyser av utviklingstrekk i finansmarkedet vises det til rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2003* som legges fram samtidig med årsmeldingen.

Kredittilsynet har tilsyn med banker, finansieringsselskaper, kredittforetak, forsikringsselskaper, pensjonskasser, verdipapirforetak, verdipapirfondforvaltning og markedsatferd i verdipapirmarkedet, børser og autoriserte markedsplasser, oppgjørssentraler og verdipapirregistre, eiendomsmeglingsforetak, inkassoforetak, regnskapsførere og revisorer.

«Tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter.» (Kredittilsynsloven § 3)

[Forord]

Problemer i konkurranseutsatte næringer bidro til større tap for norske banker i 2002 og i første halvdel av 2003 enn på mange år. De fleste bankene har likevel kommet gjennom lavkonjunkturen med rimelig bra inntjening og soliditet. Norges Bank gjennomførte i løpet av 2003 en betydelig reduksjon av rentenivået. Gjennom lavere kronekurs og bedre konkurranseevne førte dette til mindre tap på næringslån. Også for øvrig bidro det lave rentenivået til å redusere mislighold og tap på utlån. Med en begynnende oppgang i internasjonal og norsk økonomi er utsiktene gode for bankene i året som kommer.

Det lave rentenivået gir samtidig bankene andre utfordringer.

Sett over en årrekke har rentemarginene vært synkende. Lave renter vil trolig bidra til fortsatt press på marginene. Bankene må anstrenge seg for å unngå fall i inntektene, blant annet ved en riktig prising av risiko, og de må redusere kostnadene.

Både banker og låntakere må vurdere evnen til å betjene og tilbakebetale lån i lys av at rentene etter en tid kan bli klart høyere enn i dag. Virkninger av fortsatt kredittvekst for husholdningene og framtidig øking av rentene, er illustrert i rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2003* som Kredittilsynet legger fram samtidig med denne årsmeldingen. For å begrense uheldige virkninger for markedene og sikre den finansielle stabiliteten, kan det være ønskelig at tilpasningen til et høyere rentenivå skjer gradvis.

De nye internasjonale kapitaldekningsreglene, som ventes å tre i kraft fra 2007, kan gi en betydelig reduksjon i minstekravene til ansvarlig kapital. Selv om det nye regelverket stimulerer til bedre håndtering av risikoen i bankenes virksomhet, kan en tilsvarende reduksjon i bankenes faktiske kapital gjøre dem mer sårbare for framtidige problemer i næringsliv og økonomi. Det er derfor nødvendig at de nye kapitalkravene kombineres med en tett og systematisk oppfølging av bankenes risiko fra bankene selv og fra Kredittilsynet, samtidig som den enkelte bank holder en rimelig buffer ut over minstekravene.

Dannelsen av finanskonsernet DnB NOR medfører en betydelig endring av strukturen i norsk finansnæring. Myndighetene har lagt til grunn at dannelsen av en sterk norsk finansgruppe skal kombineres med fortsatt sterk konkurranse i det norske finansmarkedet. Kredittilsynet vil følge opp disse intensjonene i sitt arbeid og samtidig vurdere tilpasninger i organiseringen av tilsynsarbeidet.

Det lave rentenivået gir økte utfordringer også for norsk livsforsikring. Beholdningene av rentepapirer vil gradvis gi lavere avkastning. Selskapene må legge vekt på å bygge bufferkapital slik at de kan bære høyere risiko og oppnå meravkastning, for eksempel gjennom investering i aksjer. Myndighetene må utforme rammevilkår slik at det blir lettere for selskapene å bygge bufferkapital, og slik at de kan legge opp til en mer langsiktig forvaltning med høyere avkastning. Med brev av 16. september 2003 til Finansdepartementet kom Kredittilsynet med flere forslag og ideer til hvordan dette kan gjøres. Det er viktig å ta vare på og gjøre bruk av den kompetansen og de ressursene norsk livsforsikring representerer for å møte utfordringene med å sikre framtidige pensjoner.

I verdipapirmarkedet er Kredittilsynets største utfordring å bidra til at regelverket for god atferd overholdes slik at tilliten til markedene kan bevares. Det siste året er det blitt bedre overholdelse av reglene om meldeplikt. På den annen side er det avdekket og anmeldt en rekke saker med mistanke om ulovlig innsidehandel eller forsøk på kursmanipulering. Det er ofte vanskelig å skaffe sikre bevis når slike mistanker skal forfølges i rettsapparatet. Det er derfor positivt at de politiske myndighetene i 2003 fulgte opp forslag fra Kredittilsynet som vil gi tilsynet bedre virkemidler når det gjelder å sikre lydopptak fra meglere og adgang til Internett-adresser (IP-adresser). Tilsynet vil fortsette å styrke sin ressursinnsats på området. Også oppfølgingen av markedet for kraftderivater har vist seg å være krevende.

Både internasjonale og norske erfaringer har vist betydningen av dyktige og uavhengige revisorer. Dette har stått sentralt i Kredittilsynets arbeid på revisjonsområdet de siste par årene, og ligger til grunn for rundskrivet om revisjon og rådgivning som ble sendt ut i 2003. I samsvar med ønsker fra Finansdepartementet har Kredittilsynet utarbeidet forslag til lovhjemmel og forskrift for en regulering som bedre kan sikre revisorenes uavhengighet.

Høsten 2002 vedtok Kredittilsynet en ny strategi der hensynet til brukerne av tilsynets tjenester har fått en sentral plass. I 2003 ble dette fulgt opp ved at det stilles krav om at over 90 prosent av sakene på de fleste områdene skal ferdigbehandles i løpet av en 30-dagers periode. Det er lagt vekt på god dialog med berørte bransjeorganer og på et utvidet samarbeid med forbrukerorganene med sikte på at brukerne av finansielle tjenester får god informasjon.

Nye EU-regler vil i årene som kommer gi Kredittilsynet mer omfattende ansvar for blant annet kontroll av prospekter og etterlevelse av internasjonale regnskapsstandarder. I 2004 og 2005 vil det også være mange andre regler, særlig på verdipapirområdet, som skal implementeres. Også nye kapitaldekningsregler, behov for oppfølging av operasjonell risiko og den økte aktiviteten i verdipapirmarkedet, gir økte ressurskrav. Samtidig har Kredittilsynet de siste årene tatt opp en del forslag og tiltak for å forenkle regelverk og rapportering. Det er viktig å videreføre dette arbeidet. Både tilsynet selv og overordnede myndigheter må vurdere om det er oppgaver som kan forenkles eller utføres av andre, med sikte på at Kredittilsynet kan drive sitt arbeid på en effektiv og oversiktlig måte.

Oslo, 19. januar 2004

Finn Hvistendahl
Styreleder

Bjørn Skogstad Aamo
Kredittilsynsdirektør

[Oppgaver og hovedmål]

Kredittilsynet vil arbeide for at finansforetak og markeder fungerer trygt og effektivt til beste for samfunnet og brukerne av finansielle tjenester, og for at de som utøver virksomheten har hensiktsmessige rammebetingelser.

Kredittilsynet er et selvstendig myndighetsorgan som bygger på lover og vedtak fra Stortinget, Regjeringen og Finansdepartementet og på internasjonale standarder for finansielt tilsyn.

Gjennom tilsyn med foretak og markeder skal Kredittilsynet bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold og til at brukerne kan ha tillit til at finansielle avtaler og tjenester blir fulgt opp etter sin hensikt. Kredittilsynet må, i tillegg til sitt forebyggende arbeid, ha beredskap for å bidra til å løse problemer som kan oppstå. Kredittilsynet legger til grunn at norsk virksomhet skal ha konkurransevilkår som samlet sett er på linje med virksomheter i andre EØS-land.

For å nå de overordnede målene kan Kredittilsynets oppgaver oppsummeres slik:

Foretak

Kredittilsynets arbeid bygger på at ansvaret for den forretningsmessige drift ligger hos styre og ledelse i foretakene selv. Kredittilsynet skal arbeide for betryggende soliditet, risikobevissthet, styring og kontroll i foretak under tilsyn. Det må gjennom forvaltning og effektiv håndheving legges vekt på at foretak og andre aktører etterlever lover, regelverk og gode etiske normer. I tilsynsarbeidet prioriteres virksomheter som betyr mye for finansiell stabilitet og for brukerne.

Brukere av finansielle tjenester

Kredittilsynet skal bidra til at interessene til brukerne av finansielle tjenester ivaretas gjennom sitt arbeid overfor foretak, markeder og markeds plasser. Kredittilsynet vil bidra til regelverk og ordninger som gjør at brukerne får korrekt informasjon om foretakene, deres produkter og om risiko, i første rekke fra foretakene selv.

Markeder og markeds plasser

Kredittilsynet skal arbeide for effektiv konkurranse og prisdannelse i verdipapirmarkeder, kredittmarkeder og øvrige markeder under tilsyn. Oppgjørs- og betalings-systemer og den finansielle infrastrukturen for øvrig må fungere hensiktsmessig og betryggende. Markeder og markeds plasser må ha tilstrekkelig åpenhet og gjennomsiktighet, og markedsaktørene må utvise god atferd.

Kredittilsynets virksomhetsutøvelse

Kredittilsynet skal være en effektiv, fleksibel og selvstendig virksomhet med høy kompetanse og god service. Det skal legges vekt på åpenhet og forutsigbarhet i virksomheten, god kommunikasjon med tilsynsenheter og allmennheten, og et godt samarbeid med andre myndigheter og bransjeorganisasjoner.

[Viktige hendelser i 2003]

[Strukturendringer og konsesjoner]

Den norske Bank og Gjensidige NOR fusjonerer

Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet tillatelse til at DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA kunne fusjonere og danne finanskonsernet DnB NOR. Det ble etter tilråding fra Kredittilsynet også gitt tillatelse til fusjon av Den norske Bank ASA og Gjensidige NOR Sparebank ASA. Den nye bankens navn er DnB NOR Bank ASA. Konkurransetilsynet har stilt vilkår for å sikre fortsatt konkurranse, blant annet om salg av 53 filialkontorer og 19 bedriftssentre, samt salg av Gjensidige NOR Fondsforsikring og Elcon Finans AS.

Nordea Bank planlegges omstrukturert

Nordea AB varslet sommeren 2003 en omfattende omstrukturering av bankvirksomheten i konsernet. Første trinn var at Nordea AB erverver aksjene i blant annet Nordea Bank Norge ASA. Andre trinn i prosessen er at Nordea Bank Sverige AB fusjonerer med Nordea AB, slik at konsernspissen i Sverige er en bank, og de øvrige bankene er datterselskaper av denne. I samsvar med tilråding fra Kredittilsynet ble disse tiltakene godkjent av Finansdepartementet 22. oktober 2003. Tredje trinn vil være at den svenske konsernspissen omdannes til et «europeisk selskap», forkortet til «SE-selskap» (Societas Europaeae) der de nasjonale datterbankene omdannes til filialer. Kredittilsynet har varslet at en søknad om dette vil måtte underlegges grundig behandling.

Storebrand Bank og Finansbanken fusjonerer

Etter søknad, og i tråd med Kredittilsynets tilråding, gav Finansdepartementet tillatelse til fusjon mellom Storebrand Bank og Finansbanken 21. februar 2003.

DnB overtar Nordlandsbanken

Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet 21. februar 2003 tillatelse til at Den Norske Bank ASA kunne kjøpe 100 prosent av aksjene i Nordlandsbanken ASA. I sin tilråding la Kredittilsynet vekt på den vanskelige økonomiske situasjonen i Nordlandsbanken.

Flora-Bremanger Sparebank og Sogn og Fjordane Sparebank fusjonerer

Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet 28. august 2003 tillatelse til at Sparebanken Flora-Bremanger kunne fusjonere med Sparebanken Sogn og Fjordane. Fusjonen var en følge av økonomiske vansker i Sparebanken Flora-Bremanger, blant annet knyttet til tap på lån.

Enebakk Sparebank avvikles

Enebakk Sparebank ble ved Finansdepartementets brev av 21. februar 2003 gitt samtykke til å avvikle virksomheten under ledelse av et avviklingsstyre oppnevnt av Kredittilsynet. Avviklingsstyret gjennomførte avviklingsvedtaket og overførte virksomheten til Lillestrøm Sparebank i 2003.

Norsk Legemiddelforsikring etableres

Kredittilsynet tilrådte overfor Finansdepartementet at Legemiddelansvarsforeningen fikk tillatelse til å opprette et hel-eid forsikringsselskap, Norsk Legemiddelforsikring, for å forsikre legemiddelansvaret etter produktansvarsloven. Opprettelse av det nye selskapet var nødvendig fordi det ikke var mulig å få dekket ansvarsforsikringen i andre forsikringsselskaper.

[Rammebetingelser og regelverk]

Kredittilsynet fremmer forslag for bedre langsiktig forvaltning av pensjonsmidler

Med brev av 16. september 2003 til Finansdepartementet foreslo Kredittilsynet flere tiltak for å bedre mulighetene for økte langsiktige pensjonsforsikringsmidler. Tiltakene bygger på rapporten *Tiltak for mer langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler* fra en prosjektgruppe i Kredittilsynet, og ble oversendt Finansdepartementet. Hovedkonklusjonen i rapporten er at livsforsikringsselskapene må få bygge opp økt bufferkapital av kundenes midler, og at en del av de nåværende restriksjonene for anvendelse av bufferkapital bør fjernes.

Tre prosent grunnlagsrente innføres

Etter forslag fra Kredittilsynet fastsatte Finansdepartementet 24. november 2003 en forskrift som blant annet innebærer at premien på livsforsikringskontrakter med premieforfall fra og med 1. januar 2004 ikke kan beregnes med høyere grunnlagsrente enn 3 prosent årlig. Bakgrunnen for forskriftsendringen er det lave rentenivået både i Norge og internasjonalt.

Nye eierbegrensingsregler innføres

Med en lovendring ble det gjort endringer i finansieringsvirksomhetsloven og enkelte andre lover. Endringene innfører blant

annet et nytt system for eierbegrensning og eierkontroll i finansinstitusjoner med virkning fra 1. januar 2004. De nye reglene bygger i stor grad på EU-direktiv 2000/12/EF med senere endring (det konsoliderte bankdirektiv). I motsetning til dagens regelverk opererer ikke det nye regelverket med absolutte forbudssoner. I stedet innføres det et såkalt gradert skjønsmessig system.

Nye kapitaldekningsregler kan gi 20 milliarder i lavere kapitalkrav

Basel-komiteen for banktilsyn har utarbeidet forslag til nye retningslinjer for beregning av kapitaldekning for banker. Parallelt med Basel-komiteen har EU-kommisjonen arbeidet med revidering av kapitaldekningsregelverket for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. EU-kommisjonen har i likhet med Basel-komiteen gjennomført tre høringer der Kredittilsynet og Norges Bank har avgitt felles høringsuttalelser. Både Basel-komiteen og EU-kommisjonen legger opp til at det nye regelverket for beregning av kapitaldekning skal tre i kraft ved utgangen av 2006. Beregninger viser at de formelle kapitalkravene kan bli redusert med opp til 20 milliarder kroner for norske banker. Dette vil skape behov for bedre risikostyring og tettere tilsynsmessig oppfølging.

Som ledd i arbeidet med det nye kapitaldekningsregelverket opprettet Kredittilsynet en referansegruppe med berørte bransjeorganisasjoner og Norges Bank. Gjennom referansegruppen ønsker Kredittilsynet å innhente synspunkter fra finansnæringen og kartlegge praktiske problemstillinger som må avklares før direktivet blir implementert.

E-pengedirektivet implementeres

E-pengeforetaksloven regulerer utstedelse av elektroniske penger og tilsynet med foretak som driver slik virksomhet. Elektroniske penger er forhåndsbetalt kjøpekraft, i form av en lagret pengeverdi på en elektronisk innretning. I 2003 gav Finansdepartementet 3 ordinære konsesjoner og 1 begrenset konsesjon etter loven på grunnlag av tilrådinger fra Kredittilsynet.

Endringer i verdipapirfondloven gjennomføres

På grunnlag av lovendringsforslag fra Kredittilsynet ble det i juni 2003 vedtatt endringer i verdipapirfondloven som følge av to endringsdirektiver til UCITS¹-direktivet. Endringene gjelder nye rammebetingelser for forvaltningsselskapene og nye bestemmelser for produktene som tilbys. Verdipapirfond har fått utvidet adgang til å investere et fonds midler i pengemarkedsinstrumenter, derivater og andre fondsandeler. Investeringer i bankinnskudd er innført som et alminnelig investeringsområde.

Lovendring gir forvaltningsselskaper anledning til å drive aktiv forvaltning

Forvaltningsselskaper for verdipapirfond kan nå gis tillatelse til å drive aktiv forvaltning slik denne investeringstjenesten er definert i verdipapirhandeloven. Dette betyr at kollektiv og individuell forvaltningsvirksomhet kan drives i samme selskap, noe som kan gi mer effektiv utnyttelse av investeringskompetanse. Ved aktiv forvaltning må forvaltningsselskapene oppfylle kapitalkrav på samme måte som verdipapirforetak, og i tillegg stille sikkerhet for virksomheten.

Endring av flaggepliktregler iverksettes

Fra 1. januar 2003 ble reglene for flagging av eierandeler og rettheter i norske børsnoterte selskaper endret. En viktig endring er at den nedre flaggegrensen ble senket til 5 prosent. Dette betyr at det skal flagges både når denne grensen passeres oppover og nedover.

Verdipapirforetak pålegges lydopptak av mottatte oppdrag

Den 1. januar 2004 trådte forskrift om verdipapirforetaks plikt til å foreta lydopptak av mottatte oppdrag i kraft. Forskriften skal sikre at verdipapirforetak etablerer betryggende rutiner for lydopptak av samtlige ordrer som er mottatt pr. telefon. Foretakene skal videre etablere betryggende rutiner for oppbevaring av dokumentasjon på mottatte ordrer og indikasjoner på ordrer gjennom øvrige kommunikasjonskanaler.

Kredittilsynet gis tilgang til IP²-adresser

Ved endring i verdipapirhandeloven som trådte i kraft 13. august 2003, fikk Kredittilsynet muligheten til å innhente IP-adresser og identitet på kunder fra operatører av nettstedet samt teleoperatører. Dette gjør det mulig å ha en mer effektiv kontroll med informasjonsflyten i slike medier, for eksempel i forbindelse med

undersøkelser knyttet til mistanke om forsøk på kursmanipulering og lignende.

Ny forskrift om informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) fastsettes

IKT-forskriften spiller en viktig rolle som del av Kredittilsynets kontroll med å påse at foretakene i finansnæringen benytter informasjons- og kommunikasjonsteknologien på en måte som gir en stabil og forutsigbar situasjon. Det ble fastsatt en ny forskrift som trådte i kraft 1. august 2003. Virkeområdet er utvidet til å gjelde flere foretak. I forbindelse med den nye forskriften er det holdt en rekke informasjonsmøter.

Det foreslås informasjonskrav for sammensatte produkter

De siste årene er ulike varianter av sammensatte finansprodukter markedsført i betydelig omfang. Aksjeindekserte obligasjoner og innskudd er blant de mest vanlige. Disse er sammensatt av en obligasjons- eller innskuddsdel og en derivatdel, nærmere bestemt en opsjonsdel. Avkastningen er avhengig av utviklingen i en eller flere aksjeindekser. Felles for disse produktene er at de er vanskelige å forstå for vanlige sparere. Kredittilsynet utarbeidet et utkast til informasjonskrav for å gjøre det enklere for sparere å sammenligne sammensatte produkter med øvrige produkter. Kravene vil bli fastsatt i et rundskriv tidlig i 2004.

Ny hvitvaskingslov vedtas

Lov 20. juni 2003 nr. 41 om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) trådte i kraft 1. januar 2004. Samtidig ble også revidert Forskrift om legitimasjonskontroll og tiltak mot hvitvasking av utbytte mv. (hvitvaskingsforskriften) fastsatt. Det nye regelverket bygger på EUs annet hvitvaskingsdirektiv, og internasjonale standarder på området, blant annet knyttet til terrorfinansiering. Kretsen av rapporteringspliktige utvides til også å omfatte revisorer, regnskapsførere, eiendomsmevlere, advokater og forhandlere av verdifulle gjenstander.

Regnskapsloven tilpasses internasjonale regnskapsstandarder

Et utvalg la 15. august 2003 fram en utredning med forslag om endringer i regnskapslovgivingen. Utredningen foreslår blant annet endringer i regnskapsloven, slik at regnskap kan avlegges i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder. For konsernregnskap til børsnoterte foretak blir det plikt til å anvende de internasjonale regnskapsstandardene fullt ut. Kredittilsynet har avgitt høringsuttalelse til utredningen.

Internasjonal regnskapsstandard utvikles for forsikringskontrakter

International Accounting Standards Board (IASB) utvikler en internasjonal regnskapsstandard for forsikringskontrakter. Standarden skal være fullstendig innen 2008, men allerede i 2005 vil en fase 1 kunne få betydning for foretak som omfattes av IAS-forordningen. Kredittilsynet avgav høringsuttalelse til IASB både på egen hånd og gjennom medlemskapet sitt i The International Association of Insurance Supervisors (IAIS). Kredittilsynet forbereder endringer i regnskapsregelverket for forsikringselskaper, og har en aktiv dialog med aktuelle fagmiljøer i Norge.

¹UCITS = Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities

²IP = Internet Protocol. En IP-adresse er datamaskinens identitet på Internett og kan sammenlignes med et telefonnummer.

Nemnd for behandling av inkassoklager etableres

Etter avtale mellom Norske Inkassobyråers Forening og Forbrukerrådet, er det for første gang opprettet en klagenemnd som behandler klager fra forbrukere mot inkassobyråder. Etter godkjenning fra Justisdepartementet startet inkassoklagenemnda sin virksomhet 1. april 2003. Klagenemnda mottok 171 klager i

2003, og ordningen har ført til færre henvendelser til Kredittilsynet på dette området. Det er etablert et nært samarbeid mellom nemnda og Kredittilsynet. Kredittilsynet mottar kopi av alle vedtak i nemnda, og kan tilsynsmessig følge opp inkassoselskap med alvorlige enkeltovertreddelser eller rutinesvikt.

[Tilsyn og forvaltning]

Revisjonsselskaperenes rådgivning

I 2002 og 2003 ble det gjennomført et tematilsyn om revisors rådgivning til revisjonsklienter. Tematilsynet avdekket at de store revisjonsselskapene leverte omfattende og varierte tilleggstjenester til revisjonsklienter som ofte langt oversteg verdien av selve revisjonshonoraret. Kredittilsynet fant grunn til å kritisere 8 oppdragsansvarlige revisorer for at det var utført tilleggstjenester som var i strid med regelverket. Sakene omfattet totalt 12 revisjonsklienter som alle er børsnoterte, eller som har stor offentlig interesse.

På dette grunnlaget ble det i oktober 2003 sendt et rundskriv til revisjonsselskapene om rådgivningsvirksomhet til revisjonsklienter. For ytterligere å klargjøre regelverket om revisors rådgivning til revisjonsklienter, ble det i desember 2003 oversendt forslag til lovhjemmel og forskrift til Finansdepartementet.

Finance Credit-saken følges opp overfor involverte banker

Etter gjennomgang av bankene som gav lån til Finance Credit-systemet, konkluderte Kredittilsynet i februar 2003 med at det syntes å være en rekke svakheter ved de involverte bankenes kredittbehandling. Kredittilsynets gjennomgang avdekket også et betydelig forbedringspotensial med hensyn til långivernes oppfølging av engasjementene og kontroll av låneforutsetninger.

Kredittilsynet kritiserer utlånsvirksomheten i Den Norske Krigsforsikring for Skib (DNK)

Kredittilsynet rettet i 2003 kritikk overfor styret i Nordika Asset Management i forhold til selskapets forvaltning av enkelte låneengasjementer på vegne av DNK. I november rettet Kredittilsynet kritikk overfor styret i DNK i forhold til mangelfulle retningslinjer fra DNK til Nordika knyttet til utlånsvirksomheten. Kredittilsynet

forutsatte at styret i DNK i framtiden vil ha en tettere oppfølging av kapitalforvaltningen i selskapet.

Ny risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) gjennomføres

I 2003 ble det gjennomført en ny risiko- og sårbarhetsanalyse på teknologiområdet. Analysen er basert på ca. 30 gjennomførte IT-tilsyn i 2002 og første halvår 2003. I tillegg ble det foretatt intervjuer med representanter for utvalgte foretak, samt en vurdering av registrerte hendelser i foretakene. Hensikten med analysen var å identifisere ulike risikoelementer på IKT-området, og gjøre foretakene oppmerksomme på disse. Analysene følges opp med informasjon og i planlagte IT-tilsyn.

Antall meldepliktsaker fra Oslo Børs går ned

I løpet av 2003 mottok Kredittilsynet 161 saker fra Oslo Børs om meldeplikt, mot 326 saker i 2002 og 536 i 2001. Nedgangen skyldes delvis en justering i registreringen av saker mot slutten av 2002. Hovedårsaken er likevel en reell nedgang i antall oversendte saker som formodentlig skyldes økt bevissthet hos aktørene etter den aktive oppfølgingen fra Oslo Børs og Kredittilsynet av brudd på regelverket.

Samspar Norge slås konkurs

Samspar Norge var en spareforening som tok i mot innskudd fra medlemmene sine. På grunn av spareforeningens investeringer i verdipapirmarkedet, oppstod det betydelige tap. Samspar Norge ble tatt under behandling som konkursbo ved Oslo skifteretts kjennelse av 23. september 2003 etter vedtak i Samspars styre om oppbudsbegjæring. Styret fant det ikke lenger mulig å innfordre utestående lån, som da utgjorde om lag 10,7 millioner kroner. Før konkursåpningen hadde innskyterne fått tilbakebetalt 104 millioner, tilsvarende ca. 70 prosent av innskuddene.

[Internasjonalt samarbeid]

Aktiv deltakelse i internasjonalt samarbeid

Kredittilsynets deltakelse i internasjonale møter har økt de siste årene, både på globalt plan, på EU/EØS-plan og på nordisk plan. Til sammen deltok Kredittilsynet i 258 møter i 2003. Det internasjonale samarbeidet er viktig for at tilsynsmyndighetene skal ha en samordnet tilnærming til et harmonisert regelverk, og for å kunne føre et effektivt tilsyn med en stadig mer integrert finanssektor.

Ny komitéstruktur i EU vedtas – større vekt på overvåking av finansiell stabilitet i EU/EØS

EU har vedtatt å endre komitéstrukturen på finansområdet slik at det skilles mellom komiteer på departementsnivå – som sam-

men med EU-kommisjonen fastsetter utfyllende bestemmelser til rammeregulering vedtatt av EU-rådet og EU-parlamentet, og tilsynskomiteer som utarbeider anbefalinger til utfyllende bestemmelser og koordinerer samarbeidet mellom tilsynsmyndighetene. Tilsynskomiteene har også fått oppgaver knyttet til overvåking av finansiell stabilitet i finanssektoren. Kredittilsynet har utarbeidet et forslag til opplegg for overvåking av soliditeten i forsikringssektoren, og vil delta i arbeidsgruppen under CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors) som skal utvikle dette videre.

[Organisasjon og ressursbruk]

[Styret]

Kredittilsynet ledes av et styre med fem medlemmer. Medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av Kongen for en periode på fire år.

Kredittilsynets styre, oppnevnt fra 1. mars 2002, har denne sammensetningen:

Sivilingeniør Finn Hvistendahl, leder
Advokat Endre Skjørestad, nestleder
Advokat Eli Aas, styremedlem
Professor Erling Steigum, styremedlem
Lagdommer Nina Mår, styremedlem

Tingrettsdommer Marianne Berg, første varamedlem
Avdelingsdirektør Lasse Ekeberg, andre varamedlem

Fagdirektør i Norges Bank, Henning Strand, var observatør fram til 3. desember 2003 da han ble avløst av direktør Birger Vikøren. Spesialrådgiver Thorvald Grung Moe er stedfortreder.

To representanter valgt av og blant de tilsatte supplerer styret ved behandling av administrative saker. De tilsattes representanter har fra februar 2003 vært:

Rådgiver Ellen Jakobsen
Seniorrådgiver Lisbeth Strand

Vararepresentanter: Rådgiver Henning Siebke og rådgiver Linda Bruås

I 2003 ble det holdt 11 ordinære styremøter. Styret behandlet i alt 68 administrative saker og 70 fagsaker. I tillegg fikk styret 134 saker til orientering.

[Prioriterte oppgaver i 2003]

Tilsynsvirksomheten tar utgangspunkt i Kredittilsynets lovbestemte oppgaver, Finansdepartementets tildelingsbrev ut fra Stortingets budsjettvedtak og Kredittilsynets strategi.

Kredittilsynets nye strategi ble vedtatt av styret i november 2002, og var sammen med departementets styringssignaler retningsgivende for prioriteringen av oppgaver i 2003.

[Strategiske prosjekter]

Kredittilsynets strategi inneholder også 7 strategiske prosjekter. Flere av disse er slutført, og de øvrige er under gjennomføring. Her følger en oversikt over prosjektene:

1. Utvikling og oppbygging av risikobasert tilsyn
Kredittilsynet er i gang med å utrede de samlede konsekvensene av nytt kapitaldekningsregelverk for tilsynsarbeidet, og forbereder overgangen til et mer risikobasert tilsyn etter internasjonal mønster.

2. Prospekt- og regnskapskontroll: Forberedelse og tilrettelegging for nye oppgaver

Nye oppgaver knyttet til prospektkontroll og kontroll av etterlevelsen av internasjonale regnskapsstandarder er blitt kartlagt, samt konsekvensene av nye direktiver om løpende informasjonsplikt og regnskapsrapportering, og videre om selskapsoppkjøp. Rapporten analyserer hva det nye regelverket vil innebære når det gjelder ansvar og oppgaver, organisering, ressursbehov og metoder. Kredittilsynet tilrådte i brev av 22. mai 2003 til Finansdepartementet at både det overordnede og det operative ansvaret for prospekt- og regnskapskontroll blir lagt til Kredittilsynet. Rapporten *Nytt prospektdirektiv og forordning om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IAS)* er tilgjengelig på Kredittilsynets nettsted.

3. Metoder, rapportering og organisering av tilsyn med kapitalforvaltning

Resultater fra en intern kartlegging av kapitalforvaltningen i foretak under tilsyn viste at foretakene i all hovedsak utkontrakterer kapitalforvaltningen til verdipapirforetakene, først og fremst i eget konsern. Prosjekt rapporten vurderer behov for endringer i tilsynsmetoder, rapporteringen fra foretakene og interne tilpasninger i egen organisasjon (intern rapport).

4. Endringer i pensjonssystemet og konsekvenser for tilsynsvirkosomheten

En delrapport med tiltak for mer langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler ble oversendt Finansdepartementet 16. september 2003. Rapporten *Tiltak for mer langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler* er tilgjengelig på Kredittilsynets nettsted.

5. Tiltak for å bedre informasjonstilbudet til sluttbrukerne i finansmarkedet

Kredittilsynet har initiert et prosjekt knyttet til informasjon til sluttbrukerne i finansmarkedet. Sammen med Forbrukerrådet og

Forbrukerombudet kartlegger prosjektet dagens informasjonstilbud, og det vil bli fremmet forslag til hvordan informasjonstilbudet kan bedres. Prosjektet legger vekt på tjenester rettet mot bankkunder, forsikringstakere, inkludert kjøpere av pensjonsprodukter, og ikke-profesjonelle investorer i verdipapirmarkedet. Prosjektet vil bli ferdigstilt våren 2004.

6. Tilpasninger i Kredittilsynets organisasjon

Endringer i markedene, nye tilsynsmetoder, -områder og -oppgaver gjør det nødvendig med tilpasninger i Kredittilsynets organisasjon, og en rapport skal foreligge i løpet av første halvår 2004.

7. Elektronisk forvaltning

Et elektronisk saksbehandlingssystem innføres i løpet av 2003 og 2004. Det er forventet at systemet vil gi høyere kvalitet og bedre kontroll med dokumentproduksjonen, og dermed mer effektiv bruk av ressursene for tilsynet som en helhet. Arbeidet med elektronisk innrapportering fra tilsynsenhetene videreføres. Kredittilsynets Internett-sider videreutvikles med tanke på tilgjengeliggjøring av blant annet offentlig postjournal, informasjon om tilsynsenhetenes konsesjoner og andre viktige dokumenter i 2004.

[Administrasjon, personale og likestilling]

Kredittilsynets direktør oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på 6 år. Bjørn Skogstad Aamo ble oppnevnt for en ny seksårsperiode i februar 1999 med virkning fra april 1999.

Kredittilsynsdirektørens lønn i 2003 var kr 875.000, og styrelederens honorar var kr 150.000.

I 2003 ble det kunngjort 16 stillinger mot 17 i 2002. Av kunngjøringene var 9 interne, mens det var 5 interne kunngjøringer i 2002. Til sammen var det 458 søkere i 2003 mot 314 i 2002.

Ved utgangen av 2003 var det 178 fast tilsatte i Kredittilsynet, mot 176 ved utgangen av 2002. Av de fast tilsatte er 46 prosent kvinner. Andelen tilsatte med høyere utdanning er 84 prosent.

I Kredittilsynets ledergruppe var det 29 prosent kvinner i 2003. Av alle ledere med personalansvar var 24 prosent kvinner. Det legges vekt på å rekruttere kvinner til ledende stillinger. Det var imidlertid ingen ledige lederstillinger i Kredittilsynet i 2003. For å bedre mulighetene for intern rekruttering på mellomledernivå, tok ni erfarne saksbehandlere, seks kvinner og tre menn, i tidsrommet februar til november 2003 BI-kurset «Endringsledelse i offentlig sektor» med avsluttende eksamen.

Kredittilsynet legger stor vekt på å bygge opp kompetanse for å kunne utføre et effektivt tilsynsarbeid, og har lagt dette til grunn for lønns- og personalpolitikk. Mens Kredittilsynet hadde 24 medarbeidere med erfaring (normalt mer enn fem års arbeid) fra bransjene under tilsyn i 1995, var antallet 46 ved utgangen av 2003. Når medarbeidere som rekrutteres fra bransjer med et høyt lønnsnivå er villige til å gå ned i lønn for å tiltre stilling i Kredittilsynet, og blir værende over tid, er det uttrykk for et godt faglig miljø med utviklende arbeidsoppgaver. I større grad enn

for noen år siden har Kredittilsynet også lyktes med å beholde medarbeidere med lang tilsynserfaring og høy kompetanse som er utviklet internt.

Kredittilsynet hadde svært lav turnover i 2003 – bare 4,5 prosent.

Med avtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) har Kredittilsynet innledet et mer systematisk arbeid, særlig rettet mot å forebygge sykefravær, enn tidligere for minst å opprettholde det lave sykefraværsvivået i tilsynet, som var på 3,3 prosent i 2003. Oppmerksomheten ble også rettet mot å unngå diskriminering av søkere med redusert funksjonsevne ved rekruttering – noe den lave turnoveren gav små muligheter til å følge opp i 2003 – og heving av den reelle pensjoneringsalderen. Samarbeid med trygdeetaten og bedriftshelsetjenesten er høyt prioritert i forbindelse med IA-avtalen.

Kredittilsynet fastsatte i 2003 reviderte «Ethiske regler og retningslinjer for Kredittilsynet», som også omfatter retningslinjer for verdipapirhandel og bruk av tilsynsenhetenes tjenester for tilsatte og tillitsvalgte. Bakgrunnen var et behov for å tilpasse retningslinjene til endringer i Kredittilsynets ansvar og oppgaver, annen lovgiving og økende oppmerksomhet og bevissthet om gode etiske standarder. Det var imidlertid ikke registrert vesentlige mangler eller problemer ved de tidligere reglene. I forlengelsen av arbeidet foretok Kredittilsynet også en vurdering av om det er grunn til å innføre restriksjoner for Kredittilsynets tilsatte mot å handle i børsnoterte aksjer og egenkapitalinstrumenter. Dette gjelder verdipapirer utstedt av børsnoterte foretak som ikke er under tilsyn. Det er allerede forbud mot handel i aksjer mv. i foretak under tilsyn. Kredittilsynet har ikke registrert problemer ved tilsattes handel i slike børsnoterte verdipapirer. Saken ble tatt opp for å bevare en sterk allmenn tillit til

Kredittilsynet, og for å hindre mistanker om at tilsatte kan misbruke fortrolig selskapsinformasjon og for å forebygge interessekonflikter. Problemstillingen er særlig aktualisert av mulige nye oppgaver. Et forslag om lovendring for nærmere regulering av forbud mot visse typer verdipapirhandel ble oversendt Finansdepartementet høsten 2003. Begge dokumentene er tilgjengelige på Kredittilsynets nettsted.

I forbindelse med organisasjonsgjennomgangen (strategisk prosjekt nr. 6) ble det forberedt en intern undersøkelse som blant annet skal gi innspill til organisasjonsevalueringen.

Gjennomføring av elektronisk forvaltning er et ledd i Kredittilsynets strategi. I 2003 ble tre nye skjema utviklet for elektronisk innrapportering. Elektronisk innrapportering fra forvaltningsselskapene for verdipapirfond ble tatt i bruk fra første kvartal 2003, og kapitaldekningsrapportering for bankene tas i bruk fra begynnelsen av 2004. Elektronisk rapportering i forbindelse med sikkerhetsstillelse for eiendomsめglere og inkassoforetak ble igangsatt fra januar 2004.

I 2003 ble det gjennomført flere analyser og tiltak med sikte på bedre ressursutnyttning, effektivisering og kvalitet i arbeidet.

I tråd med Kredittilsynets strategi ble det fra 2003 satt konkrete mål for saksbehandlingstid for et utvalg av forvaltningssaker og for tilsynsrapporter og tilsynsmerknader. For de fleste av forvaltningssakene er målet at 90 prosent skal være behandlet innen 30 dager. For enkelte kompliserte sakstyper er det satt lengre frist. Fristen for tilsynsrapporter og merknader varierer noe mellom de enkelte tilsynsområdene. Det blir rapportert om måloppnåelse hvert kvartal, og detaljerte resultater publiseres på Kredittilsynets nettsted. Hovedtallene for 2003 er følgende:

Tabell 1: Saksbehandlingstid i Kredittilsynet pr. 31.12.2003

Forvaltningssaker	
Totalt antall forvaltningssaker med mål for saksbehandlingstid:	3.281
Antall saker hvor fristen er 30 dager:	2.913
Antall saker med lengre frist:	368
Måloppnåelse for saker med frist 30 dager:	= 94,7 %
Måloppnåelse for saker med lengre frist: 168: 368	= 45,7 %
Måloppnåelse samlet:	= 89,2 %

Tilsynsrapporter og merknader

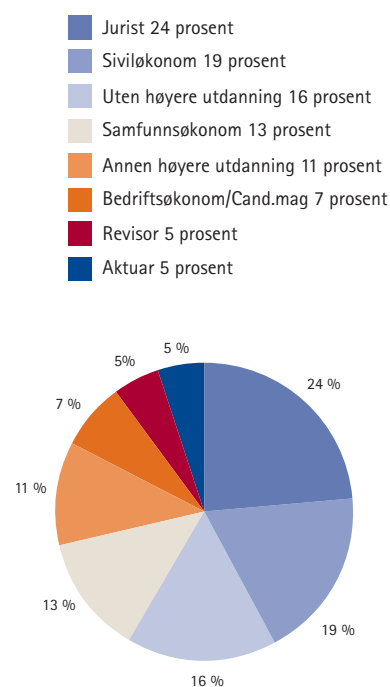
Tilsynsrapporter: Antall 132, innen fristen 117, dvs. måloppnåelse 88,6 %
Tilsynsmerknader: Antall 113, innen fristen 88, dvs. måloppnåelse 77,9 %

Tabell 2: Registrerte saksdokumenter 1995–2003

Fagområde	1995	1997	1999	2000	2001	2002	2003
Administrasjon/Stab	556	480	594	686	1.116	850	1.196
Finans- og forsikring	7.020	8.141	6.497	7.098	6.696	6.947	7.036
Verdipapir	2.920	3.850	3.798	4.908	6.833	7.911	5.822
Eiendomsめgling og inkasso	4.188	3.910	3.489	4.625	5.347	6.285	5.539
Regnskap og revisjon*	4.981	4.356	11.101	10.346	9.482	9.567	9.418
Totalt	19.665	20.737	25.479	27.663	29.474	31.560	29.016

* Økningen fra og med 1999 skyldes at Kredittilsynet fikk tilsyn med regnskapsførere.

Figur 1: Utdanningsfordeling pr. 31.12.2003

Nedgangen i antall registrerte saksdokumenter er på flere områder resultat av aktive tiltak for å redusere dokumentmengden for eksempel når det gjelder rapportering av egenhandel. Oppfølging av saker knyttet til meldeplikt for verdipapirhandel og oppret-

telse av klagenemnd for inkassosaker har også bidratt til færre innkomne saker. Det må understrekes at kompleksitet og omfang av dokumenter på finans- og verdipapirirområdet er vesentlig større enn på de andre områdene.

[Økonomi]

Utgifter

Kredittilsynets budsjett fastsettes av Stortinget som en del av statsbudsjettet. Budsjettet for 2003 var på 134,566 millioner kroner inkludert overførte midler fra 2002 på 3,916 millioner kroner. I tillegg fikk tilsynet 2,504 millioner kroner i fødsels- og

sykepengerefusjon. Den samlede disponible utgiftsrammen var etter dette 137,070 millioner kroner. Etatens samlede utgifter beløp seg til 134,805 millioner kroner, en økning på 9,1 prosent fra 2002. De samlede lønnsutgiftene økte med 10,8 prosent, mens utgiftene til varer og tjenester økte med 5,2 prosent.

Tabell 3: Kredittilsynets regnskap 2001–2003

Utgiftsart	Regnskap 2001	Regnskap 2002	Regnskap 2003
Lønnsutgifter	73.774	85.603	94.866
Herav:			
Lønn og sosiale utgifter (faste og midlertidige stillinger)	71.727	83.036	91.736
Ekstrahjelp/vikarer	1.436	1.899	2.396
Andre lønnsutgifter (styre/råd/andre honorarer)	611	668	734
Varer og tjenester	37.657	37.974	39.939
Herav:			
Driftsutgifter	15.846	15.959	16.420
Informasjon	4.081	2.256	3.033
Administrative reiser og møter	3.712	3.988	4.185
Inspeksjonsreiser o.a. tilsynsarbeid	3.679	3.520	4.615
OU-arbeid, leder- og kompetanseutvikling	4.258	4.127	4.054
IT-utgifter	6.081	8.124	7.632
Sum utgifter	111.431	123.577	134.805

Tall i hele tusen kroner

(Foreløpig regnskap for 2003)

Riksrevisjonen hadde i forbindelse med revisjonen av 2002-regnskapet enkelte merknader og spørsmål, blant annet knyttet til anskaffelsesområdet. Riksrevisjonen fant sakene tilfredsstillende

besvart av Kredittilsynet, og godkjente regnskapet i brev av 30. juni 2003.

[Inntekter]

Kredittilsynets utgifter dekkes etter kredittilsynsloven § 9 av institusjoner som er under tilsyn ved begynnelsen av budsjettåret. Stortinget vedtar derfor en inntektsbevilgning lik utgiftsbevilgningen. Etter loven skal utgiftene fordeles på de ulike gruppene av institusjoner etter tilsynsarbeidets omfang. Utgiftene blir derfor innkrevd etterskuddsvis.

Utlikningsbeløpet for 2002 utgjorde 121.132 millioner kroner. At utliknet beløp er mindre enn de regnskapsmessige utgiftene,

skyldes at utlikningen tar utgangspunkt i budsjettbevilgningen, at eventuelle overførte midler fra året før trekkes fra og at en del av utgiftene dekkes av folketrygden gjennom fødsels- og sykepengerefusjoner. Kredittilsynets forslag til utlikning for 2002 ble godkjent av Finansdepartementet 21. mai 2003, etter forutgående høring hos de berørte bransjeorganisasjonene. Antall tilsynsenheter som omfattes av utlikningen for 2002 er 9.296, i 2001 var det 8.952 enheter. Fordelingen på de respektive tilsynsgruppene går fram av tabell 4.

Tabell 4: Utlikning fordelt på tilsynsgrupper

Tilsynsgruppe	Prosent av utliknet beløp i 2001	Prosent av utliknet beløp i 2002
Bank	27,43	28,68
Forsikring	25,54	24,65
Pensjonskasser og -fond	4,30	4,46
Finansieringsforetak	3,79	3,79
Revisorforetak/revisorer	4,98	4,81
Regnskapsførere	6,78	5,67
Verdipapirmarkedet	16,62	16,89
Eiendomsmegling	4,48	4,34
Inkassovirksomhet	2,09	2,52
Holdingselskaper	2,87	2,52
Andre	1,12	1,67
Sum	100,00	100,00

Tabell 5: Utlikning 1997, 2000 og 2002 – prosentandel av grunnlaget

Tilsynskategori	Beregningsgrunnlag	Prosentandel av grunnlaget		
		1997	2000	2002
Kredittinstitusjoner	Forvaltningskapital	0,0030	0,0024	0,0024
	Premieinntekter	0,0324	0,0432	0,0404
Forsikring	Inntekter fra investerings- og tilleggstjenester	0,1563	0,1551	0,2343
Verdipapirforetak				
Forvaltningsselskaper for verdipapirfond	Forvaltningskapital	0,0027	0,0028	0,0047
Eiendomsmegling	Provisjonsinntekter	0,2477	0,1736	0,1619
Inkassovirksomhet	Inkassoinntekter	0,2121	0,1674	0,1896
Revisorer	Omsetning	0,1923	0,2147	0,1925

Tabell 5 viser hvor stor andel utlikningen utgjorde i prosent av beregningsgrunnlaget for ulike grupper av tilsynsenheter for årene 1997, 2000 og 2002. Regnskapsførerne er ikke med i tabellen fordi disse betaler et likt årlig beløp, uavhengig av omsetning. Det framgår at det er visse variasjoner mellom grup-

pene i utviklingen av belastningen ved utlikningen, blant annet på grunn av forhold i de enkelte næringene, jf. lave inntekter for verdipapirvirksomhet i 2002. Selv om Kredittilsynets utgifter økte med 57,4 prosent fra 1997 til 2002, har økningen for de fleste grupper ikke vært større enn volum og inntektsvekst i bransjene.

[Informasjon og kommunikasjon]

Kredittilsynet vurderer informasjon og kommunikasjon som et strategisk virkemiddel i tilsynsarbeidet, særlig med sikte på å forebygge brudd på regler og standarder. Informasjonstiltakene retter seg i første rekke mot de foretakene og bransjene det føres tilsyn med, og arbeidet følger prinsippene i den statlige informasjonspolitikken. Informasjons- og kommunikasjonsaspektet er inkludert i Kredittilsynets hovedstrategi, og er ellers utdypet i en egen kommunikasjonsstrategi. Kredittilsynet vektlegger kontakten med bransjene under tilsyn, og har jevnlig møter med bransjeorganisasjonene. Tilsvarende møter holdes med samarbeidende myndigheter. I 2003 ble samarbeidet med Forbrukerombudet og Forbrukerrådet videreført gjennom oppstart av et felles prosjekt for å kartlegge informasjonstilbudet til sluttbrukerne i finansmarkedet.

Kredittilsynet deltar også i betydelig grad på seminarer for ulike bransjeorganisasjoner og foretak under tilsyn, og det holdes mange foredrag om Kredittilsynets virksomhet og arbeidsoppgaver, og om regelverk og retningslinjer for tilsynsenhetene.

I februar 2003 kunne Kredittilsynet samtidig med årsmeldingen for 2002 for første gang presentere en egen rapport om tilstanden i finansmarkedet. På samme måte gis det også for 2003 en samlet framstilling av resultatene og risikoen finansinstitusjonene og andre aktører i finansmarkedet står overfor sett i lys av den generelle utviklingen i internasjonal og norsk økonomi.

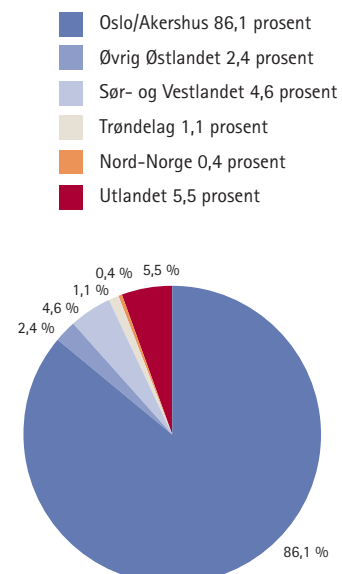
Kredittilsynets Internett-sider ble videreutviklet i 2003, og arbeidet med å forberede en ny publiseringsplattform ble satt i gang. I 2003 ble det arbeidet med utvikling av Kredittilsynets engelske nettsider, blant annet med oppdateringer og oversettelser av sentrale lover og forskrifter. En stadig større andel av Kredittilsynets dokumenter publiseres på nettstedet.

Kredittilsynets strategi fastslår at det skal gjennomføres brukerundersøkelser annet hvert år for å sørge for at virksomheten er i tråd med brukernes behov. På slutten av 2003 ble det forberedt en ny, bredt anlagt brukerundersøkelse, som også vil være underlag for organisasjonsgjennomgangen (strategisk prosjekt nr. 6).

Det ble sendt ut 30 rundskriv i løpet av 2003 mot 20 i 2002, og 41 pressemeldinger som var det samme som i 2002. Det ble gjennomført to pressekonferanser.

Kredittilsynet har en betydelig kontaktflate. Årlig møter Kredittilsynets ledelse og øvrige medarbeidere et stort antall representanter for foretak under tilsyn, bransjeorganisasjoner, samarbeidende myndigheter mv. Mange av disse møter man ute i foretakene. I Kredittilsynets lokaler var det 1.980 besøkende i 2003 mot 1.424 i 2002. I 2003 var 86,1 prosent av de besøkende fra Oslo og Akershus.

Figur 2: Besøkende til Kredittilsynet pr. 31.12.2003

[Noen sentrale tall og data over tilsynsvirksomheten]

Tabell 6: Oversikt over tilsynsenheter pr. 31.12. for perioden 1998–2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Banker og finansinstitusjoner						
Sparebanker	133	131	130	129	129	129
Forretningsbanker	13	13	13	15	16	15
Norske bankers filialer i utlandet	12	12	12	10	10	9
Utenlandske bankers filialer i Norge	6	8	9	8	8	8
Finansieringsselskaper	34	35	35	35	33	29
Norske finansieringsselskapers filialer i utlandet	–	–	–	2	2	2
Filialer i Norge av utenlandske finansieringsselskaper	12	13	18	21	21	21
Kredittforetak	9	9	11	10	10	10
Filial i Norge av utenlandsk kredittforetak	0	1	1	1	1	1
E-pengeforetak						
E-pengeforetak*						4
Forsikring						
Livsforsikringselskaper	10	9	8	8	7	7
Unit Linked-selskaper (selskaper med investeringsvalg)	6	6	6	8	6	6
Skadeforsikringselskaper	52	51	52	53	52	46
Lokale sjøtrygdslag	15	15	14	14	14	13
Lokale brannkasser	38	22	21	20	20	20
EØS-filialer og utenlandske selskaper v/generalagentur	17	21	29	29	29	30
Forsikringsmeglere	41	41	44	49	50	50
Private pensjonskasser	144	132	130	122	120	107
Pensjonsfond	96	84	80	70	65	50
Kommunale pensjonskasser	28	26	30	29	29	30
Holdingselskaper						
Holdingselskaper	11	12	13	12	13	8
Verdipapirmarkedet						
Verdipapirforetak	70	88	93	93	92	88
Forvaltningsselskaper for verdipapirfond	26	27	29	28	24	23
Oppgjørssentraler	1	1	1	1	2	2
Verdipapirsentralen	1	1	1	1	1	1
Børser	–	–	–	1	2	2
Autoriserte markedsplasser	–	–	–	–	2	1
Eiendomsmegling						
Eiendomsmeglerforetak	407	428	479	507	528	542
Advokater med eiendomsmegling i egen praksis	898	928	961	1.016	1.018	1.094
Boligbyggelag	–	–	77	67	55	47
Inkassovirksomhet						
Inkassoforetak	122	117	115	113	113	123
Oppkjøpsforetak	–	–	–	–	8	10
Revisorer						
Revisorer	4.303	4.454	4.640	4.824	5.006	5.154
Revisjonsselskaper	493	489	507	514	507	514
Regnskapsførere						
Regnskapsførere	–	6.961	5.544	5.856	6.201	6.598
Regnskapsførerselskaper	–	2.325	2.138	2.377	2.415	2.566

Bankenes BetalingsSentral (BBS) og EDB Business Partner ASA er ikke under direkte tilsyn fra Kredittilsynet, men er relevante for Kredittilsynets tilsynsvirksomhet som leverandør av tekniske løsninger for norske finansinstitusjoner.

*Samtlige e-pengeforetak fikk konsesjon i desember 2003.

Tabell 7: Antall stedlige tilsyn fordelt på institusjonstyper 1998–2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bank/finans ¹	47	43	42	51	55	53 ²
Holdingselskaper	0	0	0	2	2	0
Forsikring ¹	17	12	17	12	16	19 ²
Forsikringsmeglere	2	4	3	6	4	6
Pensjonskasser og -fond	7	13	12	5	8	5
Verdipapirforetak ¹	25	23	25	20	20	23
Andre verdipapirinstitusjoner (inkl. forvaltningsselskaper for verdipapirfond) ¹	12	14	2	10	9	13
Eiendomsmeglere	27	68	62	60	71	12
Inkassoforetak	14	7	6	5	6	12
Revisorer	82	128	80	73	32	19
Datasentraler ¹	1	3	0	1	2	2
Regnskapsførere ^{1 og 3}	–	47	147	62	41	35

¹ Antall IT-tilsyn i de ulike bransjene fordeler seg slik: Bank/finans (7), Forsikring (1), Verdipapirforetak (4), Andre verdipapirinstitusjoner (4), Datasentraler (2) og Regnskapsførere/Regnskapsførerselskaper (4).

² Herav 4 stedlige tilsyn i 4 bankkonsern og 3 i forsikring som ble gjennomført i regi av den svenske Finansinspektionen med deltakere fra Kredittilsynet.

³ Forvaltningen av autorisasjonsordningen for regnskapsførere ble overført til Kredittilsynet fra 1. januar 1999.

Tabell 8: Saker behandlet etter delegasjon fra Finansdepartementet 1998–2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Saker behandlet etter lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker	45	45	48	28	50	46
Saker behandlet etter lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker	28	45	29	13	12	21
Saker behandlet etter lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner	94	81	69	64	59	53
Saker behandlet etter lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet	95	74	37	37	36	74
Saker behandlet etter skatteloven, delegasjon fra Sosialdepartementet iht. TPES-reglene	3	3	19	1	–	0
Saker behandlet etter lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner	–	–	2	0	–	0

[Verdipapirmarkedet]

Det overordnede målet for regulering og tilsynsvirksomhet er å bidra til at verdipapirmarkedet fungerer godt som kapitalkilde for næringslivet og for investeringsvirksomhet. Foruten tilsynet med de konsesjonsregulerte foretakene i verdipapirmarkedet, føres det tilsyn med overholdelse av de generelle atferdsreglene i markedet.

Tilsynet med foretak gjelder institusjoner med tillatelse til å drive virksomhet etter lov om verdipapirhandel, lov om verdipapirfond, lov om registrering av finansielle instrumenter og lov om børsvirksomhet. Viktige tilsynsområder er aktørens finansielle stilling og drift samt virksomhetsreglene.

Kredittilsynet er også tillagt utrednings- og forvaltningsoppgaver, herunder informasjons- og opplysningstiltak.

[Verdipapirforetak]

Tilsyn

Det var en klar bedring i kursutvikling og omsetning i verdipapirmarkedet i 2003 sammenlignet med 2002. Verdipapirforetakene hadde bedre inntjening og høyere aktivitet. Ett foretak måtte levere inn konsesjonen på grunn av konkurs. Andre foretak som så ut til å kunne få problemer, bedret inntjeningen sin merkbart.

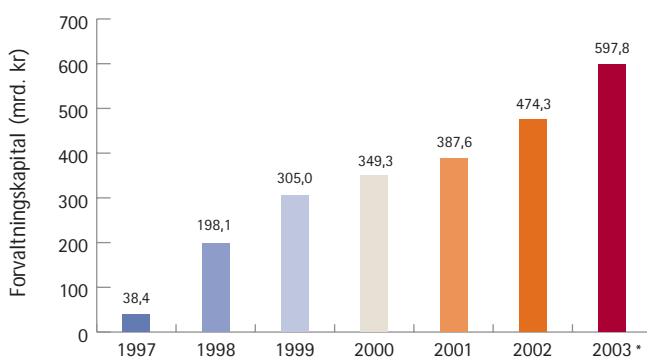
Kredittilsynet gjennomførte 19 stedlige tilsyn i verdipapirforetak i 2003. Foretakene varierer i størrelse, organisering og etter hvilke tjenester de yter. Det blir benyttet risikobaserte kriterier for hvilke foretak som blir plukket ut til stedlige tilsyn. Slike kriterier kan være likviditet, kapitaldekning, inntjening, kundeklager og mistanker om brudd på god forretningsskikk. Foretakenes periodiske rapportering til Kredittilsynet og opplysninger i arbeidet med

forvaltningsoppgaver, gir verdifull informasjon for utvelgelsen. I tillegg prioriteres større foretak, foretak som nylig har fått konsesjon, foretak som har hatt betydelige endringer og foretak der det er relativt lenge siden det har vært tilsyn.

Tilsynet med kapitalforvaltning ble prioritert i 2003, jf. figur 3 som viser økningen av midler under «Aktiv forvaltning» i verdipapirforetakene. Et tilsynsteam med medarbeidere fra ulike seksjoner i Kredittilsynet besøkte fem store kapitalforvaltere og fem av de institusjonelle kundene deres. Målsettingen med disse temainspeksjonene var å få en bred kartlegging av praksis knyttet til forvaltningen av forsikringsselskapers og pensjonskassers midler. I tillegg ble det gjennomført 4 IT-tilsyn i verdipapirforetak.

I oktober 2003 sendte Kredittilsynet på høring et utkast til rundskriv som vil sette minstekrav til informasjon ved salg av sammensatte produkter, herunder aksjeindekserte obligasjoner og innskudd. Målsettingen med minstekravene til informasjon er å gi investorer bedre mulighet til å sammenligne ulike investeringsalternativer. Det legges ikke opp til at alle kunder skal forstå hvordan produktene er satt sammen og fungerer. Til det er kompleksiteten for stor. Det er imidlertid en intensjon at mediene gjennom økt tilgang på produktinformasjon skal kunne gi bedre analyse og omtale. Kredittilsynet har fulgt opp nye produkter som kjennetegnes ved at avkastningen er knyttet opp til så kompliserte strukturer at vurderingen krever at kunden kan simulere forventet avkastning ut fra historiske tidsserier. Kredittilsynet har i flere tilfeller konfrontert utstedere, forvaltningsselskaper og verdipapirforetak med markedsføringsmaterialet. I samtlige tilfeller har markedsføringsmaterialet blitt justert.

Figur 3: Aktiv forvaltning

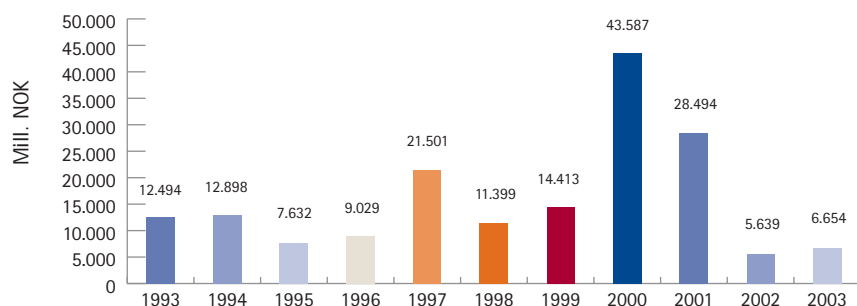

* For 2003 er tallet fra tredje kvartal.
Kilde: Kredittilsynet

Tabell 9: Verdipapirforetak

	2001	2002	2003
Foretak med konsesjon	93	92	88
Nye foretak med konsesjon	15	5	6
Foretak som har levert inn konsesjon	14	6	10
Foretak som har blitt fratatt konsesjon	1	0	0
Foretak som kun har konsesjon for markedsføring av finansielle instrumenter	13	13	10
Foretak som kun har konsesjon for aktiv forvaltning	9	9	11
Foretak som både har konsesjon for aktiv forvaltning og markedsføring av finansielle instrumenter	18	19	19
Foretak som har konsesjon for alle investeringstjenestene beskrevet i verdipapirhandelloven § 1-2	12	9	9

Figur 4: Aksjeemisjoner (volum) ved Oslo Børs

Kilde: Oslo Børs

Utredning

Investeringstjenestedirektivet (93/22/EF) er under revisjon, og det reviderte direktivet forventes vedtatt i løpet av våren 2004. Direktivet får ventelig en implementeringsfrist på 18 måneder. Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn, CESR, har fått i oppdrag av EU-kommisjonen å foreslå utfyllende bestemmelser til en rekke av artiklene i forslaget til det nye direktivet. Kredittilsynet er representert i tre såkalte ekspertgrupper som utarbeider forslag til slike utfyllende bestemmelser, blant annet om god forretningsskikk, krav til organisering, gjennomsiktighet på markedene og utveksling av informasjon mellom myndigheter. CESRs arbeid er forventet ferdigstilt i løpet av høsten 2004.

Den 1. januar 2004 trådte forskrift om verdipapirforetaks plikt til å foreta lydopptak av mottatte oppdrag i kraft. Forskriften skal sikre at verdipapirforetak etablerer betryggende rutiner for lydopptak av samtlige ordrer som er mottatt pr. telefon. Foretakene skal videre etablere betryggende rutiner for oppbevaring av dokumentasjon på mottatte ordrer, og indikasjoner på ordrer gjennom øvrige kommunikasjonskanaler.

Kredittilsynet gjennomførte i løpet av 2003, som tidligere år, to informasjonseminarer i samarbeid med Oslo Børs for verdipapirforetakene. Aktuelle emner var blant annet oppdatering på aktuelle prosesser i EU og aktuelle saker av generell interesse.

[Forvaltningsselskaper for verdipapirfond]

Tilsyn

Ved utgangen av 2003 var det 23 forvaltningsselskaper med konsesjon til å drive virksomhet. Antall verdipapirfond ble redusert fra 419 til 414.

I løpet av 2003 ble det gjennomført 9 stedlige tilsyn i forvaltningsselskaper for verdipapirfond. I tillegg ble det gjennomført 3 IT-tilsyn.

Kredittilsynet har inngått avtale med Oslo Børs Informasjon AS som gir tilgang til tallmaterialet som daglig gir mål for variasjoner i avkastningen til de enkelte fond. Dersom fondene har oppgitt «benchmark», måles også den relative avkastningen og variasjoner i denne opp mot «benchmark». Det gir Kredittilsynet mulighet til å følge fondene mer effektivt. Tilgangen til tallmaterialet vil blant annet bli benyttet til å kontrollere at fondenes investeringer er i samsvar med vedtekter, prospekter og markedsføring. Med andre ord vil Kredittilsynet reagere på markante avvik fra forventet avkastning og store variasjoner i forhold til «benchmark».

Utredning og forvaltning

Endringer i verdipapirfondloven

På grunnlag av lovendringsforslag utarbeidet av Kredittilsynet, ble det i juni 2003 vedtatt til dels omfattende endringer i lov om verdipapirfond av 12. juni 1981 nr. 52 som følge av implementering av to endringsdirektiver til Rådskdirektiv 85/611/EØF

(UCITS-direktivet). Endringene gjelder dels nye rammebetingelser for forvaltningsselskapene, og dels nye bestemmelser for de produktene som tilbys. Lovendringene trådte i kraft i august 2003 med enkelte overgangsbestemmelser.

Forvaltningsselskaper kan gis tillatelse til å drive aktiv forvaltning

Endringene i verdipapirfondloven betyr blant annet at forvaltningsselskaper for verdipapirfond nå kan gis tillatelse til å drive aktiv forvaltning, det vil si individuell porteføljeforvaltning slik denne investeringstjenesten er definert i lov om verdipapirhandel. Lovendringen fører til at kollektiv og individuell forvaltningsevne innenfor ett konsern kan drives i samme selskap, noe som antas å gi en mer effektiv utnyttelse av investeringskompetansen. Dette kommer i tillegg til muligheten til å drive likeartet virksomhet innenfor ett enkelt selskap som allerede ligger i forvaltningsselskaperes adgang til utkontraktering av virksomhet. Kredittilsynet har gitt ett forvaltningsselskap tillatelse til å drive aktiv forvaltning ved siden av fondsforvaltningsevnen. En slik tillatelse vil si at bestemmelser relatert til aktiv forvaltning i lov om verdipapirhandel gjelder tilsvarende, og forvaltningsselskaperne må oppfylle kapitalkrav på samme måte som verdipapirforetak med tilsvarende konsesjon, og stille sikkerhet for virksomheten.

Differensiering av forvaltningsgodtgjørelse og utlån

I januar 2003 ble forvaltningsselskaperes adgang til å differensiere forvaltningsgodtgjørelsen og fondenes adgang til å drive utlån av finansielle instrumenter regulert i nye forskrifter. Kredittilsynet har utarbeidet nye standardvedtekter som skal benyttes for verdipapirfond som ønsker å ta i bruk disse mulighetene. For nye fond er differensiering av forvaltningsgodtgjørelse og utlån i samsvar med forskriftene uproblematisk. Kredittilsynet har i tillegg mottatt og behandlet søknader om endringer i fondsvedtekter i henhold til det nye regelverket for eksisterende fond. Kredittilsynet har blant annet registrert at muligheten for å differensiere godtgjørelsen til forvaltningsselskaperne har medført et ønske om å kunne slå sammen fond som er tilnærmet like, bortsett fra når det gjelder størrelsen på forvaltningsgodtgjørelsen. Forutsetningen for å kunne godkjenne

slike endringer er, som for vedtektsendringer generelt, at endringene må antas å være i andelseiernes interesse.

Andre forskriftsendringer

Basert på endringer i UCITS-direktivet og forslag fra Kredittilsynet, ble det i august 2003 vedtatt nye bestemmelser i forskrift av 28. juli 1994 nr. 750 om prospekt for verdipapirfond, med krav om å utarbeide forenklet prospekt for hvert verdipapirfond. Samtidig ble det vedtatt endringer i forskrift av 8. juli 2002 nr. 800 om verdipapirfonds handel med derivater som også bygger på utkast utarbeidet av Kredittilsynet. Kredittilsynet har mottatt søknader om at eksisterende fond får adgang til derivatbruk i samsvar med endringene i derivatforskriften. For hvert enkelt fond er det tatt stilling til om utvidelsen er innenfor det angitte investeringsmandatet som følger av fondets vedtekter. Ved utgangen av 2003 var utkast til forskrift om beregning av og krav til startkapital og ansvarlig kapital for forvaltningsselskaper for verdipapirfond på høring. Tilsvarende gjelder utkast til forskrift om forvalterregistrering av andelseiere i verdipapirfond.

Markedsføring av utenlandske verdipapirfond

Verdipapirfond som er godkjent for markedsføring i EØS-området, såkalte UCITS-fond, kan markedsføres i Norge etter at melding er sendt til Kredittilsynet. Andre fond kan bare markedsføres etter særlig tillatelse. Kredittilsynet mottok og behandlet flere søknader om tillatelse til markedsføring av verdipapirfond i Norge som ikke er UCITS-fond i løpet av 2003. Ved behandlingen av slike søknader har Kredittilsynet vurdert om det utenlandske fondet som ønskes markedsført i Norge er underlagt lovgiving i hjemlandet som innebærer at norske investorer blir gitt beskyttelse minst på linje med den beskyttelsen de har ved investering i norske verdipapirfond. Det er lagt avgjørende vekt på om det utenlandske fondet er underlagt begrensninger på investeringsstrategier tilsvarende de rammene som gjelder for norske fond.

[Markedets infrastruktur]

Kredittilsynet har tilsyn med Verdipapirsentralen ASA, Oslo Børs ASA, NOS Clearing ASA, Nord Pool ASA, Nord Pool Clearing ASA og Imarex (International Maritime Exchange AS).

Finansdepartementet gav Verdipapirsentralen (VPS) konsesjon som verdipapirregister 29. januar 2003. Verdipapirsentralen ble omdannet til Verdipapirsentralen ASA 6. februar 2003.

Med den nye loven om registrering av finansielle instrumenter – verdipapirregisterloven (lov av 5. juli 2002 nr. 64) som trådte i kraft 1. januar 2003, ble VPS' rettslige monopol for registrering av finansielle instrumenter opphevet. Loven innebærer at Kredittilsynet skal vurdere regelverk og forretningsvilkår for verdipapirregistervirksomhet. Kredittilsynet har kompetanse til å fastsette forskrifter til enkelte av hjemlene i verdipapirregisterloven.

Verdipapirregisterloven gir større adgang til forvalterregistrering av finansielle instrumenter. Kredittilsynet har utarbeidet forslag

til forskrift med hjemmel i verdipapirregisterloven § 6-3. Det er foreslått regler om hvem som kan gis tillatelse til å være forvalter, nærmere regler om forvalterens opplysningsplikt og om tilbakekalling av tillatelse til å være forvalter.

Markedet for verdipapirer og andre finansielle instrumenter er gjenstand for en kontinuerlig teknologisk og strukturell utvikling. Det foregår derfor en gjensidig tilpasning mellom regelverksutvikling, produktutvikling og systemutvikling. Avhengigheten av en robust infrastruktur blir stadig større. Konsekvensene av driftsavbrudd eller feil hos viktige institusjoner som inngår i infrastrukturen, vil kunne være store. Som tilsynsmyndighet ønsker Kredittilsynet å bidra til at risikoen for alvorlige problemer reduseres til et minimum.

I 2003 gjennomførte Kredittilsynet stedlige tilsyn hos Nord Pool Clearing ASA, VPS ASA og Imarex. I tillegg gjennomførte Kredittilsynet IT-tilsyn hos Nord Pool ASA.

Kraftmarkedet var preget av høye markedspriser vinteren 2002/2003. De høye kraftmarkedsprisene skyldtes blant annet at sommeren og høsten 2002 var uvanlig nedbørsfattige, kombinert med lave temperaturer i Norden de siste månedene av 2002 og de første månedene av 2003.

Kraftderivatkontrakter med levering vinteren 2003/2004 ble gjennom hele 2003 omsatt til historisk sett svært høye priser på kraftderivatbørsen Nord Pool ASA. De høye prisene antas primært å ha sammenheng med lav magasinbefylling i det nordiske vannkraftsystemet, noe som også var tilfellet forrige vintersesong. I tillegg kan usikkerhet knyttet til ustabil kjernekraftproduksjon i Sverige ha bidratt til økte priser. Resultatet av de høye prisene er at aktørene i det finansielle kraftmarkedet er blitt stilt overfor høyere risiko for tap.

Prissvingningene i kraftderivatmarkedet fører til forflytninger av store verdier mellom clearingmedlemmene i Nord Pool Clearing ASA. Ettersom Kredittilsynet har tilsyn med Nord Pool ASA og Nord Pool Clearing ASA, er det viktig for Kredittilsynet å følge utviklingen i kraftmarkedet nøye.

Kredittilsynet inngikk høsten 2003 en samarbeidsavtale med Konkurransetilsynet og Norges vassdrags- og energidirektorat om tilsyn med kraftmarkedet. Samarbeidet skal formaliseres i et forum med representanter fra de tre tilsynene. Forumet skal behandle felles problemstillinger i forbindelse med videreutvikling av regelverket for kraftmarkedet, utveksle informasjon, samarbeide om felles prosjekter og samordne tilsyn med bestemte virksomheter.

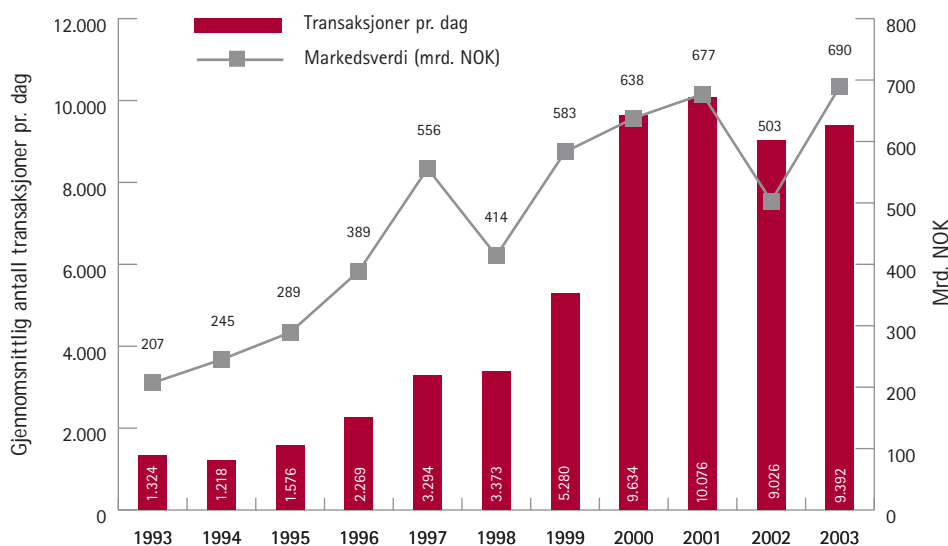
[Tilsyn med de alminnelige atferdsreglene i verdipapirhandelloven]

Tilsynsarbeidet på området skal sikre håndhevelse av de generelle atferdsreglene i verdipapirhandelloven. Sentralt står reglene om ulovlig innsidehandel og kursmanipulering. Bestemmelser om taushetsplikt og forbud mot rådgivning basert på fortrolig innsideinformasjon, samt særskilte regler om meldeplikt for primærinnvidere og flaggingsbestemmelsene, følges også opp. Dette innebærer at tilsynsvirksomheten er rettet mot en vid krets; investorer, utstedere og deres samarbeidspartnere, inkludert verdipapirfore-

takene. Målet er å avdekke og forfølge ulovlig opptreden i verdipapirmarkedet og, så langt atferdsbestemmelsene kommer til anvendelse, i markedene for frakt- og kraftderivater. Gjennom tilsynsarbeidet er det et mål å tilkjenne overfor potensielle lovbrytere at overtredelse er forbundet med risiko, samt bidra med andre tiltak som antas å ha en preventiv virkning i forhold til lovovertrerdelse.

Tilsynsoppgaver

Figur 5: Omsetning og antall handler ved Oslo Børs

Kilde: Oslo Børs

Flerparten av atferdssakene som ble utredet i 2003 var oversendt fra Oslo Børs. Ifølge avtale mellom Oslo Børs og Kredittilsynet skal terskelen for mistanke før oversendelse til Kredittilsynet være lav. Kredittilsynet undersøkte i 2003 en rekke saker hvor det forelå mistanke om overtredelse av innsidebestemmelsene. I disse undersøkelsene vil det være viktig å få oversikt over hvem som står bak de aktuelle transaksjonene. I verdipapirer med stor omsetning vil det normalt være mange transaksjoner som er gjenstand for undersøkelse, noe som er tidkrevende. Videre må det avgjøres hvilke opplysninger de aktuelle personene hadde da de handlet.

Kredittilsynet undersøkte i 2003 flere saker hvor det forelå mistanke om kursmanipulering. I forhold til kursmanipulering vil det kunne være avgjørende å påvise at parter har samarbeidet, eller at en persons opptreden har vært motivert ut fra ønske om å påvirke kursen på et verdipapir.

Kredittilsynet har registrert flere tilfeller der Internett benyttes til å spre villedende eller uriktig informasjon av betydning for kursen på verdipapirer. Kredittilsynet ser alvorlig på denne typen atferd, som kan være svært skadelig for berørte utstederselskaper og tilliten til markedet. Det er også bekymringsfullt at dette er et område hvor oppdagelsesrisikoen nok oppleves som liten. Ved endring i verdipapirhandelloven § 12-2 sjette ledd, nytt annet punktum som trådte i kraft 13. august 2003, fikk Kredittilsynet muligheten til å innhente IP-adresser og identitet på kunder fra operatører av nettstedet samt teleoperatører. Dette vil gjøre det mulig å ha en mer effektiv kontroll med informasjonsflyten i slike medier.

I løpet av 2003 ble 4 saker hvor det forelå skjellig grunn til mistanke om ulovlig innsidehandel og/eller brudd på taushetsplikten, oversendt påtalemyndigheten. Videre ble 6 saker om kursmanipulering oversendt. I enkelte av disse sakene er det flere anmeldte. Når det gjelder brudd på meldepliktig verdipapirhandel, ble 8 saker politianmeldt i 2003. I løpet av året kom det inn 161 saker fra Oslo Børs om meldeplikt, mot 326 saker i 2002 og 536 i 2001. Selv om framgangsmåten for registrering av saker ble endret noe i slutten av 2002, var det likevel en reell nedgang i antall oversendte saker fra Oslo Børs. Nedgangen i antall overtredelser skyldes formodentlig økt bevissthet hos aktørene som igjen må ses i lys av Oslo Børs' og Kredittilsynets aktive oppfølging ved mulige brudd på regelverket. I 2003 ble 8 saker mot utstederselskaper og personer avgjort ved forelegg.

Det ble avsagt fellende straffedommer i 2003 i tre ulike saker mot personer for overtredelse av innsidelovgivningen. En av dommene er rettskraftig. Videre ble det avsagt fellende straffedom mot en person for overtredelse av forbudet mot kursmanipulering.

Kredittilsynet undersøkte flere tilfeller av brudd på flaggepliktig verdipapirhandel i 2003. Den 1. januar 2003 trådte det i kraft nye regler for flagging av eierandeler og rettigheter i norske børsnoterte selskaper. En viktig endring er at den nedre flaggegrensen ble senket til 5 prosent. Videre ble det gitt en frist fram til 31. januar 2003 med å melde innehav som ved lovens ikrafttreden var mellom 5 og 10 prosent. Flere av bruddene som ble

konstatert i 2003, knyttet seg til overgangsreglene. I slike tilfeller sendte Kredittilsynet advarsel, og gjorde for øvrig oppmerksom på endringen gjennom pressemelding i mars 2003. For øvrig anmeldte Kredittilsynet 2 overtredelser av flaggeplikten i 2003.

I januar 2003 ble EU-direktivet om markedsmissbruk vedtatt. Fristen for å implementere direktivet er oktober 2004. Direktivet vil blant annet føre til enkelte endringer i bestemmelsene rettet mot generell markedsatferd og i tilsynsmyndighetenes kompetanse. Finansdepartementet bad Kredittilsynet utarbeide utkast til høringsbrev om implementeringen. Dette vil bli oversendt departementet i løpet av våren 2004.

I juli 2003 ble et EU-direktiv om prospekter vedtatt. Fristen for implementering er juli 2005. Direktivet omfatter krav til utforming, innhold, godkjenning og offentliggjøring av prospekter. Etter anmodning fra Finansdepartementet har Kredittilsynet nedsett en arbeidsgruppe som er gitt mandat til å utarbeide et utkast til høringsbrev. Arbeidsgruppen skal avgi sin innstilling i løpet av juni 2004.

Også i 2003 ble samarbeidet mellom Kredittilsynet, Oslo Børs og ØKOKRIM videreutviklet, blant annet gjennom felles seminarer for medarbeiderne. Kredittilsynet har dessuten etablert et godt samarbeid med Nord Pool. Målet med samarbeidet mellom virksomhetene er å effektivisere den samlede markedsobservasjonen. Temaer som ble drøftet omfattet rutiner, prioriteringer og rettslige problemstillinger knyttet til virksomhetenes arbeid.

[Bank og finans]

Tilsynet med bank- og finanssektoren skal sikre betryggende soliditet, risikobevisthet, styring og kontroll i foretakene og bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold. Tilsynsarbeidet består av stedlig og dokumentbasert tilsyn, og i tillegg er Kredittilsynet tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.

[Finansiell stabilitet]

I Kredittilsynets makroøkonomiske overvåking følges utviklings-trekk i norsk og internasjonal økonomi som kan ha betydning for den finansielle stabiliteten, og de knyttes sammen med forholdene ute i institusjonene slik de framstår blant annet gjennom inspeksjonsvirksomheten. Halvårlege rapporter, som er unntatt offentlighet, blir oversendt Finansdepartementet og Norges Bank.

I rapporten *Tilstanden i finansmarkedet* gis en sammenfattende vurdering av tilstanden i norsk finansnæring. Tilstandsrapporten utarbeides årlig, og offentliggjøres samtidig med Kredittilsynets årsmelding. Det er etablert samarbeid med Norges Bank når det gjelder overvåking og sikring av finansiell stabilitet.

[Analyser]

Svak utvikling i konjunkturer og verdipapirmarkeder, både internasjonalt og i Norge, bidro til svake resultater i bankene i 2001 og 2002. Resultatet for 2002 var det svakeste på ti år, i hovedsak som følge av tap på utlån, blant annet knyttet til Finance Credit. Resultatene i bankene i 2003 var bedre enn året før, selv om tapene i første halvår var høye. Se for øvrig rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2003*.

I den makroøkonomiske overvåkingen ble det i første halvår lagt spesiell vekt på konsekvensene for bankene av den svake konjunkturutviklingen. I tillegg til effekten av svekket konkurransevne på konkurranseutsatt virksomhet, ble også skjermet sektor i sterkere grad influert av nedgangen. Det ble derfor gjennomført undersøkelser av bankenes og livsforsikringsselskaperes eksponeringer mot næringsseidommer. Et seminar med deltakelse fra aktører og myndigheter med dette som tema, ble gjennomført i Kredittilsynet våren 2003. Det ble i lys av lave lange renter lagt særlig vekt på de mulige følgene den sterke gjeldsoppbyggingen i husholdningssektoren kan få for bankene og finansieringsselskaper på mellomlang sikt.

Det blir utarbeidet både regelmessige analyser av kredittinstitusjoners lønnsomhet, soliditet og risiko og ad-hoc-analyser av aktuelle problemstillinger. Kvartalsvise rapporter om resultatutviklingen og soliditetsutviklingen i finansforetakene publiseres på Kredittilsynets Internett-sider, og kvartalsvise pressemeldinger beskriver de viktigste utviklingstrekkene.

I tillegg til den regelmessige rapporteringen til Kredittilsynet, ble det også i 2003 gjennomført undersøkelser knyttet til bankenes kreditt- og likviditetsrisiko. I boliglånsundersøkelsen rapporterer bankene ulike forhold knyttet til kredittpraksis for utlån med pant i bolig, blant annet belåningsgrader og tilleggssikkerhet. Kredittilsynet undersøkte ulike forhold knyttet til bankenes eksponering mot enkelte næringer og bankenes egne vurderinger av risikoen forbundet med disse utlånene. Det ble videre foretatt en undersøkelse om bankenes finansiering av lån med pant i aksjer og andre verdipapirer. Kredittilsynet undersøkte også de enkelte bankenes innskudd fordelt etter størrelse og sektorer, blant annet for å kartlegge hvor stor andel av bankenes innskudd som falt inn under sikringsfondsordningene. Resultatene av de ulike undersøkelsene benyttes både i forbindelse med stedlig oppfølging av enkeltbanker, og i vurderingene av situasjonen i finansnæringen generelt. Se rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2003*.

I analysearbeidet legges det vekt på vurderinger av konsekvenser for risiko og lønnsomhet ved endringer i strukturen i det norske finansmarkedet. Det har de siste årene skjedd en konsolidering i det norske finansmarkedet. Etter at DnB og Gjensidige NOR fikk tillatelse til å fusjonere, er det i dag tre større blandede finanskonsern i Norge, DnB NOR, SpareBank 1 Gruppen og Storebrand. Nordea Bank Norge er etter salget av forsikringsvirksomheten blitt et rent bankkonsern. Se egen omtale av Nordea-konsernet side 28.

Overvåking og analyse av finansmarkedet bygger blant annet på innrapportering fra finansforetakene. I samarbeid med Statistisk sentralbyrå og Norges Bank legger Kredittilsynet betydelige ressurser i vedlikehold og videreutvikling av systemer for innrapportering av data fra kredittinstitusjoner og forsikringsselskaper.

Kontroll av lovkrav

Det er foretakenes eget ansvar å etterleve lover og forskrifter. Gjennom det dokumentbaserte og stedlige tilsynet føres det kontroll med at finansforetakene oppfyller ulike lovkrav, blant annet på områdene kapitaldekning, likviditet, store engasjementer mv. Dette dreier seg i hovedsak om lovkrav som kan følges opp med utgangspunkt i den løpende regnskapsrapporteringen til Kredittilsynet.

Kontroll av årsregnskaper

Årsrapportene for de største finansinstitusjonene ble gjennomgått i 2003. Oppmerksomheten ble særlig rettet mot om årsregnskapene er avlagt i samsvar med lov og forskrifter, og begrenser seg til enkelttemaer. Arbeidet vil kunne lede til oppfølging i form av presiseringer i rundskriv eller i brev direkte til institusjonene. Gjennomgangen har ikke avdekket vesentlige svakheter i institusjonenes årsregnskaper på de områdene som er undersøkt.

[Stedlig tilsyn]

Hovedformålet med stedlig tilsyn i finansnæringen er å se til at institusjonene har nødvendig soliditet, og at styrings- og kontrollsystemene sikrer tilfredsstillende risikostyring og internkontroll.

Det ble gjennomført 43 inspeksjoner i forretnings- og sparebanker, og 3 inspeksjoner i finansieringsforetak i 2003. Tilsvarende antall inspeksjoner i 2002 var 47 og 4. Nedgangen i samlet antall ordinære inspeksjoner skyldes blant annet at det er anvendt ressurser til utvikling og uttesting av risikobasert tilsyn.

Bankenes kredittrisiko

De tre største bankenes egne systemer for måling av kredittrisiko viste at porteføljekvaliteten forverret seg noe i første halvdel av 2003.

Som ledd i oppfølgingen av bankenes kredittrisiko har Kredittilsynet testet enkelte mellomstore bankers næringslivs-portefølje mot Norges Banks modell for analyse av konkurssannsynlighet. Analysene indikerer at de fleste testede bankene har posisjonert seg med en noe høyere risikoprofil enn gjennomsnittet for foretakssektoren totalt og næringslivet regionalt. I de fleste bankene er risikoprofilen den senere tiden enten uforandret, eller noe forverret. Analysene tyder dessuten på at bankene ikke klarer å prise risikoen i sine utlånsporteføljer tilstrekkelig differensiert. Tendensen er imidlertid at bankene er blitt bedre til å prise risikoen. Særlig de største bankene tar seg bedre betalt for høy risiko.

I flertallet av de mellomstore bankene økte misligholdet for næringslån i forhold til i 2002. Misligholdet berørte mange bransjer. Eksportrettet virksomhet, blant annet fiskeoppdrett, var særlig utsatt. Tilveksten av nye tapsengasjementer ble imidlertid vesentlig bremsert i forhold til kvartalene rundt årsskiftet 2002/2003, da kollaps i Finance Credit-systemet og konvertering og nedskrivning av Pan Fish-aksjene gav betydelige tap.

Når det gjelder mindre og mellomstore banker var inntrykket fra inspeksjonsvirksomheten i 2003 at flere banker strammet inn kravene overfor næringslivskundene. I tillegg til å bidra til redusert tapsrisiko, førte tilstrammingen til redusert utlånsvekst og dermed redusert likviditetsrisiko. Ikke alle mindre banker har like god styring med utlånsvirksomheten sin. Disse må derfor følges spesielt.

Det er fremdeles grunn til å advare mot kredittrisikoen i mindre banker fordi kompetansen når det gjelder å vurdere kredittrisiko ofte ikke er god nok. Dessuten er mindre banker generelt mer utsatt for konsentrasjonsrisiko knyttet til enkeltengasjementer og bransjer enn større institusjoner.

Bankenes likviditetsrisiko

Det generelle inntrykket er at oppmerksomheten om styring og kontroll på likviditetsområdet har økt. Det skyldes ikke minst markedsituasjonen høsten 2002 og finansieringsproblemene enkelte banker opplevde da. For de fleste problembankene bedret situasjonen seg i løpet av første halvår 2003, blant annet som resultat av økt innskuddsdekning.

Eventuell fortsatt sterk kredittvekst og redusert vekst i bankinnskudd vil øke bankenes behov for annen finansiering. I en slik situasjon vil for eksempel økte utlånstap kunne utløse likviditetsproblemer i enkeltbanker.

Markedsrisiko i bankene

Tre sparebanker hadde negativt resultat i 2002 som følge av tap på aksjer. Disse bankene ble inspirert i 2003. Som ledd i Kredittilsynets testing av en ny metodikk for risikobasert tilsyn på markedsrisikoområdet, ble det i tillegg gjennomført tema-inspeksjon om markedsrisiko i DnB-konsernet. Under inspeksjonen ble det særlig lagt vekt på styring av markedsrisiko på overordnet nivå i institusjonen.

Den bokførte verdien av en banks beholdning av aksjer skal ikke overstige 4 prosent av forvaltningskapitalen. Totalt sett økte aksjeandelen fra mars 2003. Økningen var et resultat av positiv kursutvikling.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko knyttet til bruk og drift av IKT-systemer utgjør en betydelig risikofaktor for norske finansnæring. Norske finansinstitusjoner har gjennom flere år samlet sine IKT-løsninger og -drift hos stadig færre leverandører. De fleste løsningene drives nå i regi av EDB Business Partner ASA (EDB Fellesdata AS / EDB Teamco AS). Dette innebærer sterk konsentrasjon av risiko.

Rapportene fra temainspeksjonene på IKT-området har blant annet etterlyst mer formaliserte prosesser for utarbeidelse og oppdatering av IKT-strategi, samlede risiko- og sårbarhetsanalyser, bedre kontinuitets- og katastrofeplanlegging og bedre endrings- og problemløsing. Dessuten er institusjonenes plikter ved utkontraktering og inngåelse av serviceavtaler med tjenesteleverandører understreket.

Bankenes tiltak for å begrense operasjonell risiko forbundet med produkter og interne prosesser og systemer vurderes som del av gjennomgangen av bankenes internkontroll.

Det nye regelverket for kapitalkrav (Basel II) som skal innføres med virkning fra 2007, innebærer blant annet at operasjonell risiko skal inngå i beregningsgrunnlaget for kapitalkravet i den enkelte bank. Operasjonell risiko er derfor en av modulene som for tiden utvikles som ledd i vektleggingen av risikobasert tilsyn. I tillegg til IKT-risiko, vil områdene organisasjon, ledelse og intern kontroll inngå i en slik modul. Det tas sikte på å teste modulen på enkeltbanker første halvår 2004.

Med virkning fra 1. januar 2004 krever internkontrollforskriften at det i de større finansinstitusjonene skal være etablert intern revisjon. Endringen medfører at organiseringen av og kvaliteten på institusjonenes internrevisjonsfunksjon vil bli vurdert særskilt som ledd i tilsynsarbeidet.

Tiltak mot hvitvasking av penger

Ved stedlige inspeksjoner blir det normalt foretatt en stikkprøve-

kontroll av hvordan institusjonene utfører den pålagte legitima-sjonskontrollen. For enkelte institusjoner avdekket kontrollene klare forbedringsmuligheter. Under stedlige inspeksjoner i 2003 fulgte Kredittilsynet opp informasjon fra politiet om spesielle problemstillinger knyttet til bilbransjen og finansieringsselskape-ne. I første kvartal 2004 er det planlagt tematisyn når det gjelder tiltak mot hvitvasking i et utvalg banker og finansierings-selskaper.

[Enkeltsaker]

Nordea Bank Norge – kritikk av utlånsvirksomheten til fiskeoppdrett

Kredittilsynet rettet i mai 2003 kritikk mot Nordea Bank Norge for utlån til fiskeoppdrett. Kredittilsynet viste til at finansiering av selskapsoppkjøp i realiteten er lånefinansiering av egenkapi-tal, og at oppkjøpsfinansieringen av enkelte oppdrettsselskaper resulterte i selskapskonstellasjoner med svært høy gjeldsgrad. Det ble også konkludert med at Nordeas optimisme når det gjaldt utviklingen i fiskeoppdrettsbransjen var for stor, og at konsesjonene ble verdsatt for høyt. Kritikken omfattet videre at strategien på fiskeoppdrett ikke var ajourført, og at styrets ramme for oppdrettseksponering ble overskredet. I merknadene ble det i tillegg pekt på at internrevisjonen ikke hadde foretatt en overordnet gjennomgang av fiskeriområdet de siste årene.

Oppfølging av banker med store banktap etter kollaps i Finance Credit-systemet

Etter gjennomgang av bankene som gav lån til Finance Credit-systemet, konkluderte Kredittilsynet i februar 2003 med at det syntes å være en rekke svakheter ved de involverte bankenes kre-dittbehandling. Selv om bankene åpenbart var ført bak lyset av feilaktige regnskaper, foretok de ikke i tilstrekkelig grad en kritisk og grundig gjennomgang og vurdering av tilgjengelig informa-sjon. Det ble blant annet ikke krevd framlagt eller gjort analyser av konsernregnskaper. Kredittilsynets gjennomgang avdekket også et betydelig forbedringspotensial med hensyn til långiver-nes oppfølging av engasjementene og kontroll av låneforutset-ninger.

Bankers eksponering mot Aker RGI-konsernet

I forbindelse med en ordinær inspeksjon i en større bank i mars 2003, mottok Kredittilsynet informasjon som indikerte likvidi-tetsproblemer i Aker RGI-konsernet. Likviditetsproblemene i Aker RGI-konsernet ble kjent via mediene da selskapet Norway Seafoods Holding AS signaliserte at det ikke hadde likviditet til å tilbakebetale et lån på 600 millioner kroner til Orkla ASA i sep-tember.

Som følge av disse forholdene hentet Kredittilsynet inn opplys-ninger fra de bankene som har eksponering mot selskaper i Aker RGI-konsernet, og kartla gjeldssituasjonen i de ulike selskapene i Aker RGI-konsernet.

[Nordisk tilsynssamarbeid]

Nordea

De nordiske tilsynsmyndighetene har siden 2000 hatt en samarbeidsavtale om tilsyn med Nordea-konsernet. Arbeidet er organisert med en koordinerende tilsynsgruppe på avdelingsdirektør-/seksjonsledernivå. Dessuten er det opprettet grupper som arbeider med samlet risikovurdering, forsikring, regnskap, likviditet og IKT.

I 2003 ble det gjennomført fire samnordiske konserntilsyn av Nordea. Risikogruppen presenterte i august 2003 dokumentet «Samlet Riskbedömning Nordea konsernen» for Tilsynsgruppen. Dokumentet ble deretter behandlet av tilsynssjefene i de fire nordiske landene på det nordiske generaldirektørmøtet i

København i september. Tilsynssjefene drøftet dokumentet med konsernledelsen i Nordea i oktober 2003.

På nordisk basis ble det rettet en henvendelse til Nordea om deres utkontraktering av IKT-driften. IKT-utkontrakteringen følges av en utpekt medarbeider fra hvert tilsynsorgan. Blant utfordringene som følges spesielt, er kontinuitetsløsning og katastrofestøtte. Kredittilsynet fulgte særskilt opp hvordan Nordea Bank Norge opptrer i forbindelse med Nordeas beslutning om utkontraktering av IKT-driften i 2003. Kredittilsynet sendte et brev til Nordea Bank Norge med presisering av Kredittilsynets krav ved utkontraktering av tjenester fra finansforetak.

[Forvaltning av regelverket]

Fusjon mellom Den norske Bank og Gjensidige NOR
Fusjonen mellom DnB og Gjensidige NOR var den mest markante strukturendringen i 2003. Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet i november 2003 tillatelse til at DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA kunne fusjonere, og danne finanskonsernet DnB NOR. Det ble etter tilråding fra Kredittilsynet også gitt tillatelse til fusjon av Den norske Bank ASA og Gjensidige NOR Sparebank ASA. Den nye bankens navn er DnB NOR Bank ASA. Konkurransetilsynet valgte ikke å nedlegge forbud mot fusjonen, men heller å stille vilkår for å sikre fortsatt konkurranse. Vilkårene Konkurransetilsynet stilte, gjaldt blant annet salg av 53 filialkontorer og 19 bedriftssentre, salg av Postbanken Eiendomsmegling og Aktiv Eiendomsmegling, salg av Gjensidige NOR Fondsforsikring og Elcon Finans AS. Det ble også stilt som vilkår at samarbeidsavtalene mellom DnB NOR Bank og de uavhengige sparebankene ikke skal begrense sparebankenes mulighet til å distribuere produkter fra andre aktører, og heller ikke deres mulighet til å henvise kunder til andre leverandører enn DnB NOR. Finansdepartementet stilte vilkår om blant annet opplysning om konserntilhørighet ved bruk og markedsføring av konsernets forskjellige merkenavn, herunder særlig opplysning til kundene dersom ulike merkenavn i konsernet er dekket av én og samme innskuddsgaranti. Det ble også krevd nedsalg i enkelte selskaper der DnB NOR ville blitt en stor eier. Kredittilsynet er gitt anledning til å gripe inn med pålegg dersom DnB NORs markedsandeler for individuelle renteforsikringer bør reduseres, eller at konkurranseintensiteten for øvrig bør styrkes.

Fusjon mellom Sparebanken Flora-Bremanger og Sparebanken Sogn og Fjordane

Sparebanken Flora-Bremanger opplevde i løpet av 2002 og i første del av 2003 store tap på utlånsengasjement som førte til svekket soliditet og vanskeligheter med å få dekket bankens likviditetsbehov på en tilfredsstillende måte. Bankens styre vurderte ulike handlingsalternativer, og konkluderte med at fusjon

ville være den beste løsningen dersom banken fortsatt skulle være levedyktig. Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet tillatelse til at Sparebanken Sogn og Fjordane og Sparebanken Flora-Bremanger kunne fusjonere, med Sogn og Fjordane som overtakende bank. I tråd med tilrådingen ble det gitt tillatelse til at Sparebanken Flora-Bremanger kunne betale tilbake grunnfondsbeviskapitalen til grunnfondsbevisiere, og sette ned grunnfondsbeviskapitalen til null.

Omstrukturering av Nordea Bank

Nordea AB varslet sommeren 2003 om en omfattende omstrukturering av bankvirksomheten i konsernet. Første trinn var at Nordea AB ervervet aksjene i Nordea Bank Norge ASA, Nordea Bank Danmark AS og Nordea Bank Sverige AB fra Nordea Bank Finland Plc. Andre trinn i prosessen er at Nordea Bank Sverige AB fusjonerer med Nordea AB, med sistnevnte som overtakende selskap. Etter fusjonen er konsernspissen i Sverige én bank, og de øvrige bankene datterselskaper av denne. Denne delen av prosessen ble godkjent av Finansdepartementet høsten 2003 etter tilråding fra Kredittilsynet. Tredje trinn vil være at den svenske konsernspissen omdannes til et såkalt europeisk selskap ved fusjon med de norske-, danske- og finske datterbankene. Virksomheten i Norge, Danmark og Finland vil deretter bli drevet gjennom filialer av disse. Kredittilsynet har varslet at en søknad om omdanning til filial vil bli underlagt en grundig behandling. Europeisk selskap, forkortet til SE-selskap (Societas Europaea), reguleres av rådsforordning 2157/2001, som nå også er en del av EØS-avtalen og implementeres i norsk rett i løpet av 2004. Kredittilsynet deltar i en nordisk arbeidsgruppe som vurderer ulike modeller for tilsyn med en filialisert Nordea Bank. Det vurderes blant annet om og eventuelt hvordan vertslandene i større grad enn hva EU-direktivene forutsetter, kan involveres i tilsynet med en filialbank. Også forhold knyttet til finansiering av tilsynet vil bli vurdert.

Capital Merchant Bank AS

Finansdepartementet gav tillatelse til at Capital Partners kunne etablere Capital Merchant Bank AS, og at denne kan eies 100 prosent av Capital Partners, etter Kredittilsynets subsidiære tilråding. Det ble etter tilråding fra Kredittilsynet stilt vilkår om at banken ved oppstart skal ha en kjernekapitaldekning på minimum 16 prosent. Banken startet ikke virksomhet i 2003.

Verdibanken ASA

Finansdepartementet gav Verdibanken ASA tillatelse til å drive bankvirksomhet i de virksomhetsområdene det ble søkt om. Tillatelsen ble gitt i samsvar med Kredittilsynets innstilling. Verdibanken skal drive ordinær bankvirksomhet med en klar verdi-profil og kristen forankring. Bankens produkter og tjenester skal være tilgjengelige for hele det norske markedet, men i første rekke markedsføres mot kristne, frivillige og ideelle organisasjoner, samt medlemmene i disse organisasjonene. Verdibanken ASA startet virksomheten medio november 2003.

Sparebanken Telespar

Finansdepartementet gav Sparebanken Telespar tillatelse til å drive bankvirksomhet i de virksomhetsområdene det ble søkt om. Tillatelsen ble gitt i samsvar med Kredittilsynets innstilling. Sparebanken Telespar er basert på virksomheten som ble drevet i AL Interessekontoret Telespar, som var et andelslag for ansatte i Telenor-konsernet, hvor medlemmenes ansvar var begrenset til medlemsinnskuddet. Ved banketableringen ble interessekontorets aktiva og passiva overført til sparebanken, og sparelaget ble oppløst. Interessekontorets egenkapital utgjør sparebankens grunnfond. Sparebanken Telespar skal drive ordinær bankvirksomhet med hovedvekt på banktjenester som innskudd, utlån og betalingsformidling.

Avviklingen av Samspar Norge

Samspar Norge var en spareforening som tok i mot innskudd fra medlemmene sine. På grunn av spareforeningens investeringer i verdipapirmarkedet, oppstod det betydelige tap. Høsten 2002 fattet Finansdepartementet vedtak om å tilbakekalle Samspar Norges dispensasjon fra de generelle reglene i finansieringsvirksomhetsloven. Bakgrunnen for vedtaket var at virksomheten i Samspar Norge ble drevet i strid med vilkårene for dispensasjonen, med særlig vekt på at innskyterne ikke ble gjort oppmerksom på at innskuddene ikke var sikret. Tilbakekallingen av dispensasjonen ble videre begrunnet ut fra ønsket om å sikre innskyterne mot risikoen for ytterligere tap. Kreditormassen utgjorde om lag 1.000 andelshavere/innskytere. Gjenværende innskyterkrav utgjorde 51 millioner kroner. Bobestyrer har anslått med atskillig forbehold en konkursdividende på om lag 11–17 prosent, og samlet vil innskyterne ha fått tilbake ca. 70 prosent av innskuddene.

Foreninger som Samspar Norge bør i framtiden ikke kunne tillates etablert og drevet uten noen form for soliditets- og sikkerhetskrav. Det er imidlertid på det rene at Samspar Norge brøt vilkårene som lå til grunn for virksomheten siden spareforeningen unnlot å opplyse om at en vesentlig del av de forvaltede midlene ble plassert i verdipapirmarkedet, noe som medførte betydelige tap for innskyterne.

Avviklingen av Enebank Sparebank

Enebank Sparebank ble gitt samtykke av Finansdepartementet til å avvikle virksomheten under ledelse av et avviklingsstyre oppnevnt av Kredittilsynet. Banken tilfredsstilte ikke lenger krav til forsvarlig drift. Avviklingsstyret gjennomførte vedtaket, og overførte virksomheten til Lillestrøm Sparebank.

Fusjon mellom Storebrand Bank og Finansbanken

Etter søknad vedtok Finansdepartementet fusjon av Storebrand Bank og Finansbanken i tråd med Kredittilsynets tilråding.

DnBs erverv av Nordlandsbanken

Finansdepartementet gav tillatelse til at Den Norske Bank ASA kunne erverve 100 prosent av aksjene i Nordlandsbanken ASA, etter tilråding fra Kredittilsynet. DnB fikk foreløpig tillatelse til å eie Nordlandsbanken som datterselskap fram til februar 2005. I sin tilråding la Kredittilsynet vekt på den vanskelige økonomiske situasjonen i Nordlandsbanken.

Acta Bank ASA

Sandnes Sparebank fikk konsesjon fra Finansdepartementet til å kjøpe Acta Bank ASA med anledning til å eie banken som et datterselskap for en periode på to år. Etter kjøpet foretok Sandnes Sparebank ekstraordinære avskrivninger av aktiva i Acta Bank ASA, noe som medførte at Acta Bank ASA ved årsskiftet ikke tilfredsstilte de kravene til kapitaldekning som ble satt i forbindelse med den opprinnelige konsesjonen. Acta Bank ASA søkte derfor, og fikk midlertidig dispensasjon fra kapitaldekningsregulverket. Sandnes Sparebank fikk tillatelse til å innfusjonere Acta Bank ASA primo 2004.

Olympia Capital ASA-konsernet

Med bakgrunn i at selskapene Multipartner Inkasso AS og Tenea AS i Olympiagruppen fikk bevilling til å drive fremmedinkasso og egeninkasso, gjennomførte Kredittilsynet inspeksjon av disse to selskapene i desember 2002. I løpet av 2003 hadde Kredittilsynet hyppig kontakt med Olympia Capital ASA i forbindelse med selskapets anmeldelse av tidligere daglig leder av Ontime Finance AS for grovt underslag. Ontime Finance AS har konsesjon til å drive med bilfinansiering, og er det tredje selskapet i konsernet som er under tilsyn. ØKOKRIM har siktet styreleder, styremedlem, administrerende direktør og økonomisjef for grov økonomisk utroskap. Saken er under etterforskning.

Etablering av kredittforening

Kredittilsynet tilrådde i desember 2003 at Eiendoms-kreditt får tillatelse til å etablere en kredittforening. Selskapets formål er å yte mellomlange og langsiktige lån til medlemmene, som bare kan være norske sparebanker. Kredittforeningen vil hente inn midler fra kapitalmarkedet og kanalisere disse til bankene. Gjennom dette ønsker foreningen å redusere bankenes likviditets- og refinansieringsrisiko, og samtidig skaffe bankene rimeligere innlån.

[Regelverksendringer og høringsuttalelser]

Forslag til nye regler for beregning av kapitaldekning

Basel-komiteen for banktilsyn har utarbeidet forslag til nye retningslinjer for beregning av kapitaldekning for banker. Siden 1999 har komiteen hatt tre høringer, der Kredittilsynet og Norges Bank har avgitt felles uttalelser. Basel-komiteen legger opp til å vedta «The New Basel Capital Accord» i løpet av første halvår 2004. De nye retningslinjene for beregning av kapitaldekning vil tre i kraft ved utgangen av 2006.

I forkant av den tredje høringen foretok Basel-komiteen en beregningsstudie, «Quantitative Impact Study 3» (QIS3), for å kartlegge virkningen på kapitalkravet i pilar I i forslaget fra komiteen. Til sammen deltok 365 banker fra 43 land i undersøkelsen. Fra Norge deltok Den norske Bank, Nordea Bank Norge, Gjensidige NOR Sparebank og Fokus Bank.

I samarbeid med Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) og Sparebankforeningen gjennomførte Kredittilsynet og Norges Bank en tilleggsstudie for å kartlegge virkningen for små og mellomstore banker der 15 sparebanker og 6 forretningsbanker deltok. Disse bankene deltok ikke i QIS3. Resultatene fra undersøkelsen viser en reduksjon i kapitalkravet på 10 prosent for sparebankene og 1 prosent for forretningsbankene. Det relativt store utslaget for sparebankene skyldes i likhet med QIS3 lavere kapitalkrav for lån med pantesikkerhet i bolig. Personmarkedsporteføljen, inkludert små og mellomstore bedrifter, bidrar også til en betydelig reduksjon.

Den norske undersøkelsen og QIS3 dekker 84 prosent av forvaltningskapitalen i den norske banksektoren. Når man kombinerer resultatene fra begge undersøkelsene, viser kapitalkravet for kredittisiko en vektet gjennomsnittlig reduksjon på 32 prosent. Kravet til kapital for operasjonell risiko bidrar til en økning på 7 prosent slik at den samlede reduksjonen er 25 prosent for de deltagende bankene. Reduksjonen i kapitalkravet kan føre til en vesentlig reduksjon i nivået på den samlede ansvarlige kapitalen i den norske banksektoren, grovt sett svarende til om lag 20 milliarder kroner. Det blir derfor viktig for tilsynsmyndigheten gjennom pilar II å forsikre seg om at bankene har god risikostyring og nok kapital i forhold til samlet risikoprofil. Hver bank må ha en tilstrekkelig kapitalbuffer for å møte uforutsette tap i en nedgangskonjunktur. Bedre risikostyring i den enkelte bank og et tettere tilsyn, vil også være avgjørende for å identifisere og styre risiko.

Basel-komiteen offentliggjorde i oktober 2003 endringer i enkelte sider av forslaget. Det ble foreslått å endre regelverket for internrating slik at kapitalkravet dekker ikke-forventet tap. Samtidig ble det foreslått at forskjellen mellom forventede tap og tapsavsetninger skulle korrigeres mot den ansvarlige kapitalen i foretakene.

Parallelt med Basel-komiteen har EU-kommisjonen arbeidet med revidering av kapitaldekningsregelverket for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. Revisjonen tar utgangspunkt i Basel-komiteens forslag, men legger spesielt vekt på problemstillinger som

er viktige i EU-sammenheng. EU-kommisjonen har i likhet med Basel-komiteen gjennomført tre høringer der Kredittilsynet og Norges Bank har avgitt felles høringsuttalelser.

Som ledd i arbeidet med implementering av det nye kapitaldekningsregelverket, opprettet Kredittilsynet en referansegruppe bestående av bransjeorganisasjonene for berørte institusjoner og Norges Bank. Gjennom referansegruppen ønsker Kredittilsynet å innhente synspunkter fra finansnæringen og kartlegge aktuelle praktiske problemstillinger som det er behov for å avklare før direktivet blir implementert.

Forslag til forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån

Kredittilsynet oversendte i mars 2002 til Finansdepartementet utkast til forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier. Forslaget var på høring med frist 3. oktober 2002. Den internasjonale regnskapsstandarden – IAS 39, er imidlertid under endring. Finansdepartementet bestemte derfor at forslaget til forskrift skal vurderes nærmere i tråd med endelig IAS 39, og tre i kraft 1. januar 2005, og med virkning for regnskapsåret 2005.

Vurdering av finansielle instrumenter til virkelig verdi

Stortinget vedtok 19. desember 2003 endringer i regnskapsloven som gjennomfører «virkelig verdidirektivet» (direktiv 2001/65/EF). Foretak får adgang (men ikke plikt) til å vurdere visse finansielle instrumenter utenfor handelsporteføljen til virkelig verdi i konsernregnskapet. Lovendringene omfatter også nye krav til noteopplysninger, samt krav til opplysninger i årsberetningen. Lovendringene trådte i kraft 1. januar 2004, og gjelder fram til den nye regnskapsloven trer i kraft. Bestemmelsene er også gjort gjeldende for banker og finansieringsforetak, og det er foretatt enkelte endringer i Forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike.

Eierkontroll i finansinstitusjoner

Det ble i 2003 gjort endringer i finansieringsvirksomhetsloven og i enkelte andre lover. Endringene innfører blant annet et nytt system for eierbegrensning og eierkontroll i finansinstitusjoner. De nye reglene bygger i stor grad på EU-direktiv 2000/12/EF med senere endring (det konsoliderte bankdirektivet). I motsetning til dagens regelverk, opererer ikke det nye regelverket med absolutte grenser for eierandeler. I stedet innføres det et såkalt gradert skjønnsmessig system. Den som ønsker å erverve en kvalifisert eierandel i en finansinstitusjon, må på forhånd søke myndighetene om godkjenning av ervervet. Kvalifisert eierandel er en eierandel på ti prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i institusjonen, eller som gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av institusjonen og virksomheten. Godkjenning er nødvendig også hvis eierandelen øker til, eller overstiger 20, 25, 33 eller 50 prosent. Kredittilsynet utarbeidet utkast til forskrift som regulerer innholdet i søknader om erverv av kvalifiserte eierandeler, meldepliktsregler for finansinstitusjoner og eiere og overgangsregler i forbindelse med ikrafttredelse av det nye regelverket. Regelverket ble satt i kraft fra 1. januar 2004.

Direktiv om finansielle konglomerater

Selskapsstrukturen i finansindustrien går stadig mer i retning av dannelse av finansielle konglomerater, eller grupper som driver både bank-, forsikrings- og verdipapirvirksomhet, både nasjonale grupper og grupper med virksomhet i flere land i og utenfor EØS-området. Utviklingen har ført til internasjonalt samarbeid om regelverk som sikrer tilsyn med risikoer i slike grupper. EU-parlamentet vedtok slike regler i direktiv 2002/87/EF. Direktivet skal være implementert i nasjonal lovgiving innen 11. august 2004.

Direktivet om supplerende tilsyn med finansielle konglomerater krever noen endringer i norsk rett. Kredittilsynet kartla i 2003 hvilke endringer som er nødvendige. På oppdrag fra Finansdepartementet deltok Kredittilsynet i en nordisk arbeidsgruppe som hadde som mål å oppnå mest mulig lik implementering av direktivet i de nordiske landene.

E-pengeforetaksloven

Loven regulerer adgangen til å starte og utøve virksomhet som består i å utstede elektroniske penger, og tilsynet med foretak som driver slik virksomhet. Loven gjennomfører EØS-regler som svarer til direktiv 2000/46/EF – e-pengedirektivet, og trådte i kraft 15. april 2003.

Elektroniske penger er forhåndsbetalt kjøpekraft, i form av en lagret pengeverdi på en elektronisk innretning. Hensikten med elektroniske penger er å tilby et kostnadseffektivt alternativ til tradisjonelle betalingsmåter som bruk av kontokort og kontanter.

Byypass Originator AS, Contopronto AS og SmartCash AS fikk konsesjon for etablering av e-pengeforetak i 2003. E-Solutions Group AS fikk en begrenset tillatelse til etablering i 2003, mens Kopek AS' søknad ved årsskiftet 2003/2004 var til behandling i Finansdepartementet. Kredittilsynet tilrådte på visse vilkår konsesjon i samtlige saker.

Endring av finansieringsvirksomhetsloven – særskilt sikre obligasjoner og verdipapirisering

Det ble i 2003 gjort endringer i finansieringsvirksomhetsloven som tillater verdipapirisering av utlånsporteføljer og utstedelse av pantsikrede obligasjoner for kredittforetak. Lovendringen trådte i kraft 1. januar 2004. Verdipapirisering vil si at lånene blir solgt til et spesialforetak som er opprettet særskilt for å kjøpe utlånsporteføljen, og som utsteder obligasjoner for finansiering av kjøpet. Ved utstedelse av pantsikrede obligasjoner vil obligasjonseierne blant annet gjennom sin panterett være sikret dersom kredittforetaket skulle gå konkurs eller bli satt under offentlig administrasjon. Dette gjør at kredittforetaket kan oppnå en gunstigere rente på obligasjonene. Andre bestemmelser har som formål å sikre obligasjonseierne rettidig betaling. For å møte de internasjonale ratingbyråenes krav til regelverket, har det vært nødvendig med en høy detaljeringsgrad i kravene til obligasjonene. Kredittilsynet har i samarbeid med FNH utarbeidet et utkast til en samlet forskrift som Finansdepartementet har sendt på høring.

Endringer i grunnfondsbevisforskriften

I tråd med Kredittilsynets tilråding til Finansdepartementet ble det ikke gjort noen endringer i bestemmelsene i grunnfondsbevisforskriften om hvor stor andel av årsoverskuddet som kan deles ut til grunnfondsbeviserne. Kredittilsynet la blant annet vekt på hensynet til likebehandling mellom grunnfondsbeviskapitalen og den «eierløse» kapitalen.

Kredittilsynet vurderte og tilrådte et forslag fra Sparebankforeningen om at det burde åpnes for at overkursfond i institusjoner som utsteder grunnfondsbevis, kunne anvendes til fondsemisjon. Finansdepartementet fastsatte endringer i bestemmelsene i grunnfondsbevisforskriften i samsvar med Kredittilsynets tilråding.

Kredittilsynet foreslo videre å gjøre enkelte presiseringer i grunnfondsbevisforskriften. Det bør gå klart fram at overkursfondet kan benyttes til dekning av utgifter ved forhøyelse av grunnfondsbeviskapitalen, og denne kan nedsettes og beløpet nedsettelsen gjelder, avsettes til overkursfondet, forutsatt myndighetenes godkjenning.

Sparebankforeningen og FNHs forslag om sammenslåing av Sparebankenes sikringsfond og Forretningsbankenes sikringsfond

Finansdepartementet sendte i november 2003 på høring et forslag fra FNH og Sparebankforeningen om sammenslåing av de to banksikringsfondene. Forslaget var særlig begrunnet med at en videreføring av to separate fond ville framstå som urimelig i en situasjon hvor det klart dominerende medlemmet i hvert av de to fondene, henholdsvis Den norske Bank og Gjensidige NOR skulle slå seg sammen. I tillegg til sammenslåingen av de to fondene, innebar forslaget også et redusert beregningsgrunnlag for fondenes størrelse og årlig avgift fra medlemmene, samt en overgangsordning hvor sparebankene unntas fra avgiftsplikt i en treårsperiode. Den porteføljen som stammer fra DnB skal det likevel betales ordinær avgift for, selv om den etter sammenslåingen av de to bankene vil ligge i DnB NOR Bank, som vil være en sparebank. Overgangsordningene er særlig begrunnet i den vesentlige forskjellen mellom de to fondene med hensyn til innbetalte midler. Mens Sparebankenes sikringsfonds kapital utgjorde ca. 82 prosent av lovens krav, var tilsvarende tall for Forretningsbankenes sikringsfond ca. 41 prosent, begge tall i henhold til fondenes regnskaper pr. 31. desember 2002.

Kredittilsynet avgav sin tilråding til Finansdepartementet, og sluttet seg i hovedsak til forslaget fra de to foreningene. Det er ventet at saken vil bli fremmet for Stortinget i løpet av vårsesjonen 2004. Dersom Stortinget slutter seg til forslaget, vil sammenslåingen av de to fondene kunne gjennomføres ved halvårsskiftet i 2004.

Nytt regelverk om hvitvasking av utbytte mv.

Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) trådte i kraft 1. januar 2004. Samtidig ble også revidert Forskrift om legitimasjonskontroll og tiltak mot hvitvasking av utbytte mv. (hvitvaskingsforskriften) vedtatt. Disse avløser hvitvaskingsreguleringen i finansieringsvirksomhetsloven §§ 2-1 og 2-17, og tilhørende forskrift av 7. februar 1994 nr. 118. Det nye regelverket er hovedsakelig en implementering av

EUs annet hvitvaskingsdirektiv (rådsdirektiv 2001/97/EF), samt enkelte internasjonale standarder på området, særlig FATFs spesielle anbefalinger med tiltak mot terrorfinansiering. Regelverket innebærer en vesentlig utvidelse av kretsen av rapporteringspliktige til også å omfatte revisorer, regnskapsførere, eiendomsmedglere, advokater og forhandlere av verdifulle gjenstander.

Nytt kapittel 4a «Valutavirksomhet» i finansieringsvirksomhetsloven

Stortinget vedtok i juni 2003 å oppheve lov om valutaregulering. Loven er hjemmelsgrunnlaget for forskrift om valutaregulering.

Samtidig ble også et nytt kapittel 4a «Valutavirksomhet» i finansieringsvirksomhetsloven vedtatt. Lovvedtaket, som trådte i kraft 1. januar 2004, innebærer en viss utvidelse av adgangen til å drive valutavirksomhet, eller omsetning av valuta og betalingsformidling med utlandet ved at også finansieringsforetak kan drive slik virksomhet. Det kan også gis konsesjon til finansieringsforetak som bare driver valutavirksomhet. Adgangen banker og EU/EØS-filialer av kredittinstitusjoner har til å drive slik virksomhet, blir videreført. Det blir ikke åpnet for etablering av såkalte frittstående vekslingskontorer, eller foretak som ikke er omfattet av den alminnelige finansinstitusjonslovgivingen.

Risikobasert tilsyn

Vedtaket om de nye kapitaldekningsreglene, Basel II, samt nye kapitaldekningsdirektiv fra EU, er utsatt til 2004. Gjennomføringsplanen er foreløpig ikke endret, men det antas at det nye kapitalregelverket ikke kan innføres før 2007. Kredittilsynet har derfor betydelig handlingsfrihet i hvordan tilsynsarbeidet skal utføres i årene 2004, 2005 og 2006. Opptrappingsplanen for antall ansatte i forbindelse med nye kapitaldekningsregler og risikobasert tilsyn er redusert, både på grunn av forskyvningen av Basel II og på bakgrunn av strukturendringer i finansnæringen.

Det nye opplegget med risikobasert tilsyn som ble testet ut i 2003, vil gradvis bli innført i det operative tilsynsarbeidet i løpet av 2004. Modulene for kreditt, markeds- og likviditetsrisiko vil bli tatt i bruk i 2004. Det innebærer en krevende opplæringsprosess når det gjelder bruken av disse modulene, som også kan bety at hver inspeksjon blir grundigere mens antall inspeksjoner vil bli noe redusert. Modulen for operasjonell risiko vil bli testet tidlig i 2004, og vil bli tatt i bruk etter at evalueringen er foretatt. Arbeidet med modulen for forsikringsrisiko er noe forsinket.

Eventuelle organisasjonsmessige konsekvenser av innføringen av risikobasert tilsyn er under utredning, og vil bli diskutert i begynnelsen av 2004.

[Forsikring]

Tilsynet med forsikring skal sikre betryggende soliditet, risikobevisthet, styring og kontroll i foretakene og bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold. Tilsynsarbeidet består av stedlig og dokumentbasert tilsyn, og i tillegg er Kredittilsynet tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.

[Finansiell stabilitet]

I Kredittilsynets arbeid med makroøkonomisk overvåking inngår analyser av forsikringselskaper. Den dominerende posisjonen blandede finanskonsern har i det norske finansmarkedet, gjør det nødvendig å inkludere forsikringselskapene også i overvåkingen

av finansiell stabilitet. I tillegg er forsikringselskapene sentrale aktører som institusjonelle investorer i det norske verdipapirmarkedet.

[Analyser]

Resultatene i forsikringselskapene har i flere år vært svake som følge av fallende aksjemarkeder siden 2000. Livsforsikringselskapene har redusert sine aksjeeksponeringer og økt beholdningen av obligasjoner, spesielt obligasjoner som holdes til forfall. Oppgangen i aksjemarkedene etter mars 2003 bedret selskapenes finansinntekter og førte til betydelig bedring i resultatene. Den lave andelen aksjer ved inngangen av året begrenset imidlertid gevinstene av den sterke oppgangen i aksjemarkedene i 2003.

Skadeforsikringselskapenes resultater ble betydelig bedre i 2003 enn i 2002. Selskapene har gjennom flere år økt premieinntektene, noe som har ført til bedring i selskapenes forsikringstekniske resultater. Som i livsforsikringselskapene ble aksjeandelen redusert gjennom 2002, slik at oppgangen i aksjemarkedet i 2003 gav små gevinster. Økte finansinntekter bidro likevel til bedring i selskapenes resultater.

Resultatene i pensjonskassene viser en klar bedring etter et meget svakt år i 2002. Flere av de store pensjonskassene unngikk et betydelig nedslag av aksjer i 2002, og gikk inn i 2003 med en

relativt høy andel i aksjer. Dette medførte gode resultater, særlig for de private pensjonskassene, også sammenlignet med livsforsikringselskapene.

I den makroøkonomiske analysen av forsikringsbransjen blir det lagt vekt på forsikringselskapenes lønnsomhet og soliditet på bakgrunn av forventet renteutvikling og selskapenes aktivasammensetning. Se også rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2003*.

Det blir utarbeidet både regelmessige analyser av forsikringselskapers lønnsomhet, soliditet og risiko og ad-hoc-analyser av aktuelle problemstillinger. Kvartalsvise rapporter om resultatutviklingen og soliditetsutviklingen i forsikringselskapene publiseres på Kredittilsynets Internett-sider, og kvartalsvise pressemeldinger beskriver de viktigste utviklingstrekkene.

Det ble lagt betydelig vekt på oppfølging av livsforsikringselskapenes situasjon i 2003, blant annet gjennom stresstester for å vurdere sårbarheten i selskapene for fall i aksje- og rentemarkedene. Det ble i tillegg bedt om ekstraordinær rapportering fra selskapene for å vurdere risikoeksponeringen og bufferkapitalen.

[Stedlig tilsyn]

Hovedformålet med stedlig tilsyn i forsikringselskaper er å se til at institusjonene har nødvendig soliditet, og at styrings- og kontrollsystemene sikrer tilfredsstillende risikostyring og internkontroll.

Skadeforsikring

I 2003 ble det gjennomført stedlig tilsyn i 15 skadeforsikringselskaper.

For den landbaserte virksomheten er det generelle bildet en vesentlig resultatforbedring som følge av en kombinasjon av flere års premieøkninger og til dels betydelig økning i finansinntektene. Innenfor sjøforsikring har kaskoselskapene fremdeles vanskeligheter etter en periode med hard konkurranse, lave premier og store tap. Selv om premiene har vist en økende tendens i løpet av de to siste årene, er det langt fra tilstrekkelig til å sikre nødvendig fondsoppbygging. Også for P & I-selskapene¹ har kon-

kurransen vært hard, og tapene har vært alvorlige for noen. For Skuld førte dette til at selskapet i ettertid fikk dispensasjon fra kravet til solvensmarginkapital pr. 20. februar 2003 med virkning fram til 20. februar 2004. Også sjøforsikringselskapene nyter nå godt av den generelle oppgangen i finansinntekter, og Skuld tilfredsstilte igjen kravene til solvenskapital pr. utgangen av tredje kvartal 2003.

Reassuranse

Det internasjonale reassuransemarkedet opplevde i 2001 og særlig i 2002 de verste årene på svært lenge. Utbetalinger etter terrorangrepet 11. september 2001, naturkatastrofer og store enkeltskader kombinert med sterk nedgang i de internasjonale finansmarkedene, førte til at selv store internasjonale aktører fikk kapitalproblemer og ble nedgradert av de internasjonale ratingbyråene. Ettersom størrelsen på reassuranseavsetningen er direkte knyttet til reassurandørenes rating, førte nedgraderingen

¹P & I (Protection & Indemnity) dekker redernes/befrakternes ansvar overfor tredjemenn (mannskap, passasjerer, forurensning mv.). De største aktørene i markedet er organisert som gjensidige selskaper (eiet av forsikringstakerne). De norske P & I-foreningene er Skuld og Gard.

til at flere norske selskaper måtte øke disse avsetningene for å møte den økte kredittrisikoen som nedgraderingen representerer.

Reassurandørene har også strammet inn på priser og betingelser, men dette har stort sett gitt mindre utslag for de norske aktørene enn man fryktet på forhånd. Enkelte selskaper har imidlertid måtte tåle en markant økning av egenandelene. Oppgang i aksjemarkedene har slått positivt ut for de store reassuranseselskapene, og det var positive resultater pr. tredje kvartal 2003.

Livsforsikringselskaper

I løpet av 2003 ble det gjennomført stedlig tilsyn i 3 livsforsikringselskaper.

Ved stedlige tilsyn i livsforsikringselskaper og pensjonskasser er etterlevelse av kapitalforvaltningsforskriften et sentralt tema. Det blir lagt særskilt vekt på institusjonenes bufferkapital og deres evne til å tåle et verdifall i verdipapirmarkedet. Endringen i kapitalforvaltningsforskriften i 2001 stiller strengere krav til styrene i institusjonene når det gjelder styring og overvåking av markedsrisiko. De nye bestemmelsene omfatter krav om stress-testing og løpende vurdering av om bufferkapitalen er tilstrekkelig i forhold til faktisk eksponering.

Livsforsikringselskapene og pensjonskassene har i betydelig grad utkontraktert kapitalforvaltningen til verdipapirforetak. Dette innebærer at den operasjonelle risikoen knyttet til kapitalforvaltningen kommer under mindre direkte kontroll av livsforsikringselskapene og pensjonskassene. Kredittilsynet legger derfor vekt på at selskapene har en ajourført forvaltningsavtale som beskriver forvaltningsmandatet på en entydig og klar måte. Avtalen må inneholde krav om rapportering. For at oppdragsgiver på selvstendig grunnlag skal kunne ta stilling til om forvalters internkontroll er tilfredsstillende, legges det dessuten vekt på at det fortsatt er tilstrekkelig kompetanse og ressurser hos oppdragsgiveren.

Pensjonskasser

I 2003 ble det gjennomført stedlig tilsyn i 2 kommunale og 3 private pensjonskasser. To av inspeksjonene var temainspeksjoner knyttet til utkontraktering av kapitalforvaltningen. De øvrige inspeksjonene omfattet pensjonskassenes samlede styrings- og

kontrollsystemer innenfor økonomi, kapitalforvaltning og forsikringsmessige forhold.

Inspeksjonene avdekket at disse pensjonskassene bør forbedre styrings- og kontrollsystemene. Under inspeksjonene ble det påpekt mangler som øker den operasjonelle risikoen, og mangler som øker risikoen ved kapitalforvaltningen. Dessuten ble det avdekket feil ved premieberegningen som øker risikoen for manglende dekning av pensjonskassens forpliktelser.

Fra 1996 til og med 2002 ble det gjennomført 60 inspeksjoner i pensjonskasser. På grunnlag av disse inspeksjonene og på bakgrunn av nye regelverksendringer, sendte Kredittilsynet i 2003 ut et nytt oppsummerende rundskriv med erfaringer fra stedlige tilsyn i pensjonskasser. Rundskrivet er ment som et innspill til å bedre pensjonskassenes virksomhet.

Tematilsyn om utkontraktering av kapitalforvaltningen

I mars 2003 ble det gjennomført tematilsyn om utkontraktering av kapitalforvaltningen i fem utvalgte forsikringselskaper/pensjonskasser og deres respektive eksterne forvaltere. Blant annet ble behovet for kompetanse/ressurser i egen organisasjon, forvalters rolle som rådgiver, kravet til forvaltningsavtaler og investeringsmandater belyst.

Generelt er det store forskjeller mellom pensjonskassenes og de største forsikringselskapenes håndtering av utkontraktering av den operative kapitalforvaltningen. Forskjellen vises gjennom hvordan den utkontrakterte virksomheten blir styrt og kontrollert. Kredittilsynet gav de inspiserte oppdragsgiverne tilbakemelding med institusjonsspesifikke kommentarer.

Forsikringsmeglerforetak

I løpet av de siste sju årene ble det gjennomført stedlige tilsyn hos i alt 31 forsikringsmeglerforetak, hvorav 6 i 2003. Under inspeksjonene er det de siste par årene blant annet pekt på uklare roller- og ansvarsdeling mellom administrasjon og styre, og svak soliditet i foretakene. Dessuten har det vært avdekket sviktende rutiner for føring av klientkonto og mangelfulle rutiner for ivaretagelse av opplysningsplikten overfor forsikringstaker om forsikringsgiverens provisjonssatser.

[Enkelt saker]

Utlånsvirksomheten i Den Norske Krigsforsikring for Skib (DNK)

Kredittilsynet rettet i 2003 kritikk overfor styret i Nordika Asset Management av selskapets forvaltning av enkelte låneengasjementer på vegne av DNK. I november rettet Kredittilsynet kritikk overfor styret i DNK knyttet til mangelfulle retningslinjer fra DNK for utlånsvirksomheten. Dette gjaldt spesielt lån til Njari Holding (kontrollert av Carl Fredrik Seim) med Paleum AS (kontrollert av Tor Arne Uppstrøm) som solidarisk ansvarlig for kjøp

av Mjelle & Karlsen Gruppen med sikkerhet i aksjene i verftsgruppen. Det var flere kritikkverdige forhold knyttet til bevilgningsprosessen. Lånet lå utenfor investeringsmandatet som krevde sikkerhet i form av pant i fast eiendom, og oversteg volumrammen for utlån. Videre var tilbakebetalingsplanene urealistiske, det var ikke utarbeidet kredittsak og det var brudd på bestemmelser i kapitalforvaltningsforskriften for forsikringselskaper. Kredittilsynet forutsatte at styret i DNK i framtiden vil ha en tettere oppfølging når det gjelder kapitalforvaltningen i selskapet.

[Nordisk tilsynssamarbeid]

If Skadeforsikring

Avtalen mellom Finansinspektionen og Kredittilsynet om tilsynet med If Skadeforsikring Holding AB ble i 2002 også tiltrådt av Försäkringsinspektionen i Finland. Dette skjedde etter at Sapos tidligere skadeforsikringsvirksomhet ble overtatt av If Holding med virkning fra 1. januar 2002. Avtalen gir Kredittilsynet adgang til viktige møter som Finansinspektionen har med If, samt deltakelse på stedlige tilsyn. Finansinspektionen skal årlig utarbeide en risikoevaluering av If-konsernet med bistand fra Försäkringsinspektionen og Kredittilsynet. Finansinspektionen har klassifisert If-konsernet som et stabilitetsviktig finanskonsern i Sverige.

Kredittilsynet deltok i 2003 på tre samnordiske inspeksjoner i regi av Finansinspektionen i If Skadeforsikring AB. Kredittilsynet og Försäkringsinspektionen bidstod i tillegg Finansinspektionen med en ajourført samlet risikovurdering av If-konsernet for første halvår 2003. Vurderingen ble presentert for Ifs ledelse i november 2003. Med utgangspunkt i dokumentet «Samlet Riskbedømming» av If-konsern for 2003, ble det utarbeidet et foreløpig inspeksjonsprogram for If-konsernet for 2004.

[Forvaltning av regelverket]

Gerling Nordic Kredittforsikring AS – avvikling og overføring av forsikringsportefølje

Gerling Nordic Kredittforsikring AS befant seg i en vanskelig økonomisk situasjon og besluttet å overføre all virksomhet til søsterselskapet Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij N.V. (NCM) for deretter å avvikle det norske forsikringselskapet. Selskapet fikk innvilget midlertidig dispensasjon fra minstekravet til sikkerhetsavsetning og ansvarlig kapital. Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet tillatelse til avvikling og overføring av forsikringsportefølje til nederlandske NCM.

ForbrukerForsikring AS

ForbrukerForsikring AS fikk i juli 2002 tillatelse til å starte forsikringsvirksomhet. Ifølge vilkår i konsesjonen vil den bli trukket tilbake dersom den ikke blir tatt i bruk innen ett år. Konsesjonen ble ikke tatt i bruk innen fristen, og Kredittilsynet tilrådet Finansdepartementet å trekke konsesjonen tilbake.

Protector Forsikring AS

Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet Protector Forsikring AS tillatelse til å starte skadeforsikringselskap.

Norsk Legemiddelforsikring

Kredittilsynet tilrådte at Legemiddelansvarsforeningen fikk tillatelse til å opprette et heleid forsikringselskap, Norsk Legemiddelforsikring, som skal forsikre legemiddelansvaret etter lov 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar. Legemiddelansvaret i henhold til produktansvarsloven er beløpsmessig begrenset i forhold til samlede skader pr. konstateringsår og samlede erstatninger som skyldes samme substans i ett eller flere legemidler (de såkalte serieskader). Det ble anbefalt satt vilkår om oppbygging av bufferkapitalen i Norsk Legemiddelforsikring slik at selskapet etter en nærmere beskrevet tidsplan ville bli i stand til å dekke en full serieskade og samtidig tilfredsstillende minstekravene til ansvarlig kapital og solvensmarginkapital.

Dommen i rettsaken mot Halden kommunale pensjonskasse

Etter inspeksjon i Halden kommunale pensjonskasse i juni 2001, hadde Kredittilsynet mistanke om mulige straffbare forhold, og oversendte derfor relevant materiale til ØKOKRIM som ila pensjonskassen et forelegg på 100.000 kroner. Forelegget ble ikke vedtatt, og ØKOKRIM oversendte saken til Halden tingrett som avsa dom mot Halden kommunale pensjonskasse 24. oktober 2003. Pensjonskassen ble domfelt i samsvar med tiltalen, og boten ble fastsatt til 200.000 kroner. I tillegg fastslo tingretten at pensjonskassen måtte betale 50.000 kroner av de påløpte omkostningene. Dommen ble anket av pensjonskassen, og er således ikke rettskraftig.

Værdalsbruket

Finansdepartementet gav i juni 1994 Storebrand-konsernet tidsbegrenset dispensasjon fram til 1. januar 2004 til å eie Værdalsbruket. Storebrand ASA bad Finansdepartementet i februar 2003 om en bekreftelse på at forsikringsvirksomhetsloven ikke lenger er til hinder for eierskapet i AS Værdalsbruket. Saken ble forelagt Kredittilsynet som konkluderte med at unntaksbestemmelser som trådte i kraft 1. juli 2001 gir Storebrand Livsforsikring adgang til å beholde eierandelene i Værdalsbruket, forutsatt at plasseringen ligger innenfor en forsvarlig disponering av livsforsikringselskapets frie egenkapital. Finansdepartementet avgav tilsvarende konklusjon 14. november 2003.

Yrkesskadeforsikring og bransjeregnskapet

De markerte premieøkningene innen yrkesskadeforsikringer siden 1997/1998 fortsatte i 2002 og 2003. For de sju største selskapene som driver yrkesskadeforsikring, hvorav ett er livsforsikringselskap, økte bruttopremien pr. forsikret med 15,6 prosent fra 2001 til 2002. Det er anslått en ytterligere økning på 13–14 prosent fra 2002 til 2003.

Som følge av blant annet premieøkningene har de forsikringstekniske resultatene blitt vesentlig forbedret de siste årene. Anslått brutto skadeprosent for 2002 ble beregnet til 97 prosent for disse selskapene, noe som er under halvparten av nivået for

1998–1999. På den andre siden blir det fortsatt gjennomført betydelige oppjusteringer av anslagene på brutto erstatningskostnader relatert til tidligere skadeårganger for yrkessykdomsforsikringer, mens de tilsvarende anslagene for yrkesulykkesforsikringer synes å ha stabilisert seg. De forsikringstekniske

avsetningene for bransjen yrkesskadeforsikringer har vokst kraftig siden denne ble en obligatorisk forsikringsordning i 1990, noe som henger sammen med at det tar lang tid (15–20 år) å avvikle de enkelte skadeårgangene.

[Regelverksendringer og høringsuttalelser]

Forslag om tiltak for mer langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler

Med brev av 16. september 2003 til Finansdepartementet foreslo Kredittilsynet flere tiltak for å bedre mulighetene for økt langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler. Tiltakene bygger på rapporten *Tiltak for mer langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler* fra en prosjektgruppe i Kredittilsynet. Hovedkonklusjonen er at livsforsikringsselskapene må få bygge opp økt bufferkapital av kundenes midler, og at en del av de nåværende restriksjonene for anvendelse av bufferkapital bør fjernes.

Flere aktører, herunder Finansnæringens Hovedorganisasjon og Norske Pensjonskassers Forening, har i særskilte brev til Finansdepartementet gitt sin tilslutning til hovedpunktene i rapporten. Bakgrunnen for utarbeiding av rapporten er primært det fallet man har sett i avkastning og bufferkapital i livsforsikringsselskapene de senere årene.

I rapporten drøftes spesielt hvordan livsforsikringsselskapene vil tilpasse seg kravet om årlig rentegaranti. Prosjektgruppen framhever at selskapene nødvendigvis vil skjerme egenkapitalen sin, og legger til grunn at egenkapital i praksis ikke vil bli benyttet som buffer for å innfri rentegarantien. Skal selskapene oppnå god langsiktig avkastning på kundens midler, må bufferkapitalen som selskapene anvender for å jevne ut svingningene i årlig avkastning, følgelig være generert av kundemidler.

I rapporten pekes det på at det i dag er knyttet mange ulike vilkår og krav til kundegenerert bufferkapital (tilleggsavsetninger). Dette svekker tilleggsavsetningenes bufferfunksjon. I rapporten presenteres flere endringsforslag med sikte på å gjenreise bufferkapitalens betydning. Kredittilsynet bad i det sendte brevet om at spesielt følgende forslag blir vurdert gjennomført:

- Maksimalgrensen for tilleggsavsetninger heves fra 8 til 12 prosent av premiereserven.
- Det åpnes for at tilleggsavsetninger også kan benyttes til å dekke negativ finansavkastning.
- Som hovedregel bør tilleggsavsetningene opprettholdes som et solidarisk fond.

Foretak som har tjenestepensjonsordning i livsforsikringsselskap bør etter Kredittilsynets syn gis bedre mulighet til å velge en langsiktig investeringsprofil på sine pensjonsmidler. I rapporten skisseres forslag om en ny type kontrakt mellom selskap og foretak. På frivillig basis kan det avtales at en større del av pensjonsmidlene enn vanlig øremerkes som bufferkapital.

Internasjonal regnskapsstandard for forsikringskontrakter

International Accounting Standards Board (IASB) utvikler en internasjonal regnskapsstandard for forsikringskontrakter (IFRS Insurance Contracts). Standarden skal være fullstendig innen 2008, men allerede i 2005 vil fase 1 kunne få betydning for foretak som omfattes av IAS-forordningen fra EU. Kredittilsynet avgav høringsuttalelse til IASB både selvstendig og gjennom medlemskapet i Den internasjonale organisasjonen for forsikringstilsyn (IAIS). Kredittilsynet forbereder endringer i regnskapsregelverket for forsikringsselskaper som følge av IFRS forsikringskontrakter (fase 1 og 2), og har en aktiv dialog med aktuelle fagmiljøer i Norge.

Nedsettelse av grunnlagsrenten

På bakgrunn av det lave rentenivået både i Norge og internasjonalt, fastsatte Finansdepartementet 24. november 2003 en forskrift om endringer i forskriften fra 1997 om premier og forsikringsfond i livsforsikring. Forskriftsendringene var basert på forslag fra Kredittilsynet med påfølgende høring.

Den viktigste endringen består i at premien på livsforsikringskontrakter fra og med 1. januar 2004 ikke kan beregnes med høyere grunnlagsrente enn 3 prosent årlig. Denne grunnlagsrenten skal gjøres gjeldende for alle kollektive rente- og pensjonsforsikringskontrakter uavhengig av tidspunktet for kontraktsinngåelsen.

Grunnet hensynet til likebehandling mellom pensjonskasser og livsforsikringsselskaper, fulgte Finansdepartementet ikke opp Kredittilsynets tilleggsforslag om senking av grunnlagsrenten til 3 prosent for avsetninger knyttet til tidligere opparbeidede rettigheter for private pensjonskasser.

NOU 2002: 21 Oppsigelse mv. av forsikringsavtaler

I sin høringsuttalelse støtter ikke Kredittilsynet forslaget om at forsikringstaker skal få rett til å si opp skadeforsikringen sin i forsikringstiden for å skifte forsikringsselskap. Årsaken er at dette vil føre til økte kostnader for forsikringsselskapene, som igjen vil bli belastet forsikringstakerne. Kredittilsynet mener det er lite behov for et vedtak som gir forsikringskundene rett til å si opp forsikringen for å skifte selskap i forsikringstiden utover den oppsigelsesmuligheten som allerede foreligger. Forslaget antas heller ikke å bedre konkurranseforholdene i forsikringsmarkedet nevneverdig.

Endring av solvensmarginregelverket for forsikringsselskaper

Nye EU-direktiver om endringer av solvensmarginregelverket for forsikringsselskaper ble fastsatt i mars 2002, med implementeringsfrist september 2003.

Kredittilsynets utkast til forskrifter om endring av solvensmarginregelverket ble sendt på høring av Finansdepartementet i mai 2003. Høringsfristen ble satt til begynnelsen av august 2003, og de endelige forskriftsendringene ble fastsatt av Finansdepartementet 19. september 2003.

Forskriftsendringene medfører kun marginale justeringer i solvensmarginkravene for norske livsforsikringsselskaper. For skadeforsikringsselskapene innebærer imidlertid forskriftsendringene betydelige justeringer på flere områder:

1. Det absolutte minstekravet til solvensmargin øker til 3 millioner euro (2 millioner euro hvis selskapet ikke tegner noen form for ansvarsforsikring). Dette vil ha betydning for en rekke mindre og mellomstore skadeforsikringsselskaper.
2. Beregningsgrunnlaget for solvensmarginkravet øker med 50 prosent for enkelte langhalede og volatile skadeforsikringsbransjer som for eksempel ansvarsforsikringer, yrkesskadeforsikringer, P & I-forsikringer og energiforsikringer.
3. Naturskadefondet kan ikke lenger medregnes i solvensmargin-kapitalen.

For punkt 2 og 3 har imidlertid Finansdepartementet innarbeidet romlige overgangsbestemmelser i solvensmarginforskriften. Endringene i solvensmarginregelverket skal tas i bruk fra og med regnskapsåret 2004.

Nye pensjonslover – endringer og behov for avklaringer

En rekke tolknings spørsmål og ulike problemstillinger knyttet til pensjonslovene er behandlet i Kredittilsynet, og flere av spørsmålene er forelagt Finansdepartementet for avklaring. Det er blant annet pekt på behovet for lovendringer. Problemstillingene er spesielt knyttet til arbeidstakere som var medlemmer i pensjonsordningene før ny lovgiving trådte i kraft.

Finansdepartementet la til grunn at pensjonsinnretningene i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser senest fra 1. januar 2003 skal sikre at arbeidstakerne ved fratredelse får regnet lineære pensjonsrettigheter på grunnlag av hele tjenestetiden i foretaket. Siden avsetningene i de fleste pensjonsordningene på langt nær er store nok til sikre dette allerede nå, gir dette opphav til både pensjonsrettslige og regnskapsmessige utfordringer.

Høringsuttalelse om endringer i pensjonsordningen for sykepleiere

Sosialdepartementet har foreslått endringer i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere for å utvide adgangen til å unnta sykepleiere fra det pliktige medlemskapet i pensjonsordningen. Bakgrunnen for forslaget er ønske om økt konkurranse i markedet for tjenestepensjoner. Disposisjonsvilkåret skulle etter forslaget være at arbeidsgiver har en pensjonsordning (offentlig eller privat) som kan anses som tilnærmet kvalitativt likeverdig med pensjonsordningen for sykepleiere. Kredittilsynet fant for sin del ikke at innskuddsbaserte pensjonsordninger kan vurderes som et alternativ for sykepleiere som skal unntas fra pensjonsordningen for sykepleiere. Videre tilrår Kredittilsynet at det gis en utfyllende forskrift til lov om foretakspensjon som åpner for at arbeidsgiver kan ha en foretakspensjonsordning uten at ansatte sykepleiere må være medlemmer i denne pensjonsord-

ningen. Kredittilsynet peker på at unntak fra pliktig medlemskap i stort omfang vil undergrave pensjonsordningen for sykepleiere.

Finansdepartementet har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for vurderinger som skiller seg fra Kredittilsynets synspunkter på vesentlige punkter.

Opprettholdelse av medlemskap for utenlandsstasjonerte

Både foretaks- og innskuddspensjonsloven har hjemmel for at kravet om pliktig medlemskap i folketrygden for utenlandsstasjonerte kan fravikes i forskrift gitt av Finansdepartementet.

Kredittilsynet har utarbeidet et høringsnotat som drøfter i hvilke tilfelle og i hvilken grad kravet om pliktig medlemskap i folketrygden bør kunne fravikes, og har utarbeidet utkast til felles forskrift for de to lovene. Høringsnotatet og forskriftsutkastet er oversendt Finansdepartementet til videre behandling.

Forutsetningen for medlemskap ved utenlandsopphold er at oppholdet er ment å være midlertidig. Det foreslås derfor at personen må ha rett og/eller plikt i henhold til arbeidsavtalen sin til å tiltre eller å fortsette i stillingen i Norge etter utenlandsoppholdet. Forslaget åpner for at foretak kan ha en tilleggsordning knyttet til pensjonsordningen som skal dekke tap av ytelser fra folketrygden som følge av utenlandsoppholdet.

Derivatforskriften

Kredittilsynet oversendte i desember 2003 utkast til forskrift om anvendelse av derivater i skattebegunstigede pensjonsordninger med investeringsvalg til Finansdepartementet. Hovedprinsippet i forslaget innebærer at derivater bare kan brukes til sikring og effektivisering uten at risikoen øker merkbart. Kredittilsynet sendte samtidig utkast til regler om bruk av derivater i fondsfor-sikring generelt til departementet.

Fripoliseregister

Kredittilsynet deltok høsten 2003 i en arbeidsgruppe nedsatt av Finansdepartementet som utarbeidet en rapport med utkast til forskrift om et fripoliseregister med høringsfrist 14. januar 2004. Registeret skal inneholde opplysninger om fripoliser og pensjonskapitalbevis utstedt etter foretaks- og innskuddspensjonsloven. Formålet med et fripoliseregister skal være å øke oversiktligheten og lette tilgangen til informasjon om pensjonsrettigheter, og å gi grunnlag til utarbeiding av statistikk og annet forskningsarbeid. Arbeidsgruppen har foreslått at et eventuelt fripoliseregister skal finansieres av brukerne.

Banklovkomisjonens utredning nr. 10

Kredittilsynet har avgitt høringsuttalelse til NOU 2003: 11 *Konkurranse i kollektiv livsforsikring* fra Banklovkomisjonen som la fram forslag om to nye kapitler i forsikringsvirksomhetsloven. Kredittilsynet gav i høringen uttrykk for støtte til lovutkastets siktemål om å skape like rammebetingelser for alle livsforsikringsselskaper som tilbyr pensjonsordninger til offentlig sektor, og til intensjonene i forslaget til nytt flytteregelverk om å forenkle og presisere reglene for flytting av forsikringskontrakter. Lovgivingen ble vedtatt av Stortinget ut fra Ot.prp. nr. 11 (2003–2004).

[Revisjon]

Kredittilsynets oppgaver i forhold til revisorer omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til de lovkravene som gjelder for yrkesgruppen samt registerføring og tilsyn. Tilsynet omfatter kontroll av at revisor ivaretar sin uavhengighet, og utfører arbeidet sitt på en tilfredsstillende måte og i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk.

Revisjonsbransjen er preget av en strukturell todeling; noen få store internasjonale revisjonsselskaper som blant annet er revisorer for de fleste børsnoterte foretakene og andre foretak av offentlig interesse, og et stort antall mindre revisjonsselskaper som i hovedsak har revisjonen av små og mellomstore selskaper.

[Forvaltningsvirksomheten i 2003]

Revisorloven setter blant annet krav om godkjent teoretisk utdanning og tre års variert praksis for å få godkjenning som revisor. Utøvende revisorer må i tillegg stille sikkerhet på 5 millioner kroner og oppfylle krav til etterutdanning.

For godkjenning av revisjonsselskaper er det blant annet krav om at selskapet skal være eiet med mer enn 50 prosent av godkjente revisorer, og at flertallet i styret skal bestå av godkjente revisorer. Det er dessuten spesielle vedtektskrav og krav til økonomisk vederheftighet.

Godkjenningen av revisorer er en sentral oppgave. Antall godkjente revisorer og revisjonsselskaper i 2003 går fram av tabell 10.

Tabell 10: Antall godkjente revisorer

Revisorer	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	Godkjenning i 2003
Statsautoriserte	1.998	2.107	2.177	89
Registrerte	2.826	2.899	2.977	149
Revisjonsselskaper	514	507	514	37

Kredittilsynet oversendte Finansdepartementet i 2003 et forslag til innføring av hjemmel i revisorloven til å gi nærmere forskrifter om revisors uavhengighet og objektivitet, samt konkrete forslag til slike utfyllende forskriftsbestemmelser. Forslaget bygger i hovedsak på Kredittilsynets rundskriv nr. 23/2003 til revisjonsselskapene om revisors rådgivningsvirksomhet til klienter. Se nærmere omtale på side 42.

Finansdepartementet bad høsten 2003 Kredittilsynet om å behandle og utrede et forslag fra ØKOKRIM om å endre gjeldende revisorlov § 6-1 fjerde ledd om revisors rapporteringsrett, og innføre en rapporteringsplikt ved mistanke om straffbare forhold. Kredittilsynet planlegger å oversende Finansdepartementet et forslag til en slik lovendring med utkast til høringsnotat i første halvdel av 2004.

Stortinget vedtok i juni 2002 å innføre nye studieordninger for høyskoler og universiteter. I denne sammenhengen ble det også besluttet å innføre en ny, nasjonal karakterskala basert på bokstavkarakterer. Etter revisorforskriften av 25. juni 1999 nr. 712 fastsetter Kredittilsynet nærmere krav til karakternivå for godkjenning som registrert revisor og statsautorisert revisor. Kredittilsynet fastsatte høsten 2003, etter høringsrunde, at karakterkravet ved både registrert og statsautorisert revisorutdanning skal være karakteren C. Fastsettelsen innebærer at kandidater må ha oppnådd karakteren C eller bedre innen de fagene som etter rammeplanen omfattes av karakterkravet for å bli godkjent som registrert eller statsautorisert revisor. Det er også fastsatt en overgangsordning for de kandidatene som har vært bedømt etter begge systemer.

[Tilsynsvirksomheten i 2003]

Ved tilsyn blir det lagt vekt på at virksomheten blir drevet i henhold til krav i lov, forskrift og god revisjonsskikk. Dette innebærer blant annet en grundig vurdering av om revisor har en hensiktsmessig metodikk for revisjonsarbeidet, at omfanget av utførte revisjonshandlinger er tilstrekkelig, at revisors vurderinger og konklusjoner samsvarer med resultatet av de utførte revisjonshandlingene, og at det foreligger tilfredsstillende dokumentasjon for revisjonen.

Det ble behandlet 113 tilsynssaker i 2003, hvorav 19 var basert på stedlige tilsyn. Arbeidet var preget av oppfølgingstilsyn av revisorer som Kredittilsynet tidligere har kritisert, og tilsyn hos

revisorer hvor det forelå innrapporteringer, hovedsakelig fra skatteetaten og bobestyrere i konkursbo. Kredittilsynet mottok 65 innrapporteringer på revisorer i 2003.

I 2002 og 2003 ble det gjennomført et tematisert tilsyn i revisorbransjen med vekt på revisors rådgivning til revisjonsklienter. Tilsynet var rettet mot de fem største revisjonsselskapene og eventuelle samarbeidende selskaper som leverer rådgivnings- eller andre tjenester. Formålet var å undersøke i hvilken grad revisorlovens bestemmelser om uavhengighet og objektivitet blir ivarettatt i tilstrekkelig grad. Utvalgte rådgivningstjenester til femti større revisjonsklienter ble vurdert. Tematisert tilsyn avdekket at omfanget

av tilleggstjenester til revisjonsklienter er betydelig, og at spennvidden i tilleggstjenestenes art er stor. Det ble imidlertid konstatert vesentlige forskjeller mellom revisjonsselskapene, i så vel absolutte som i relative tall. Innenfor det enkelte revisjonsselskapet var det videre betydelige variasjoner i rådgivningsandelen i forhold til revisjonshonoraret. Rådgivningsandelen av revisjonshonoraret varierte i gjennomsnitt over to regnskapsår fra 1/3 til 28 ganger revisjonshonoraret.

Kredittilsynet fant grunn til å kritisere 8 oppdragsansvarlige revisorer for at det var utført tilleggstjenester som var i strid med regelverket. Sakene omfattet totalt 12 revisjonsklienter som alle er børsnoterte, eller har stor offentlig interesse. I ett tilfelle ble overtredelsene av revisorlovens regler vurdert som så grove at det ble vurdert å tilbakekalle godkjenningen som revisor. Kredittilsynet besluttet likevel kun å gi revisor sterk kritikk, siden revisjonsselskapet utvetydig påtok seg et betydelig medansvar for klarering av rådgivningsvirksomheten i forhold til den oppdragsansvarlige revisoren.

Det ble i lys av rådgivningstilsynet konstatert at det er behov for klargjøring av regelverket på dette området. Kredittilsynet utarbeidet på bakgrunn av dette rundskriv nr. 23/2003 til revisjonsselskapene om rådgivningsvirksomhet til revisjonsklienter. I brev til Finansdepartementet av 25. juni 2003 bad Kredittilsynet om at det ble foreslått en hjemmel i revisorloven til å gi forskrifter om uavhengighet og objektivitet, blant annet for nærmere å pre-

sisere og avgrense revisors rådgivningsvirksomhet. Finansdepartementet bad Kredittilsynet om å utrede dette nærmere og lage forslag til forskriftshjemmel og forskriftstekst. Dette ble oversendt Finansdepartementet i desember 2003.

Høsten 2003 ble det gjennomført et dokumentbasert tilsyn med samtlige revisorer og revisjonsselskaper. Formålet med det dokumentbaserte tilsynet er i tillegg til statistiske formål, blant annet å måle revisorenes kjennskap til og etterlevelse av revisorloven og god revisjonsskikk. I tillegg ble det også hentet inn opplysninger som i henhold til revisorloven skal finnes i revisorregisteret. Endelig behandling av innhentet informasjon vil skje i 2004.

Med bakgrunn i «Commission Recommendation of 15 November 2000 on quality assurance for the statutory audit in the European Union: minimum requirements», inngikk Kredittilsynet i 2002 en avtale med Den norske Revisorforening (DnR) om retningslinjer for samordning av kontrollen med revisorer. Retningslinjene innebærer at alle revisorer med revisjonsansvar fra og med 2003 skal kontrolleres i løpet av perioder på fem år. Samarbeidet med DnR innebærer at Norge i hovedsak tilfredsstiller alle krav fra EU om kvalitetskontroll med revisorer. DnR skal ifølge retningslinjene publisere en rapport om kontrollarbeidet.

Rapporten for 2003 (*DnR Kvalitetskontroll 2003*) er publisert på Kredittilsynets nettsted, www.kredittilsynet.no/dnr_kvalitetskontroll2003

Tabell 11: Tilbakekalling av godkjenning for revisorer

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Statsautoriserte revisorer	0	0	1	4	0	1	0
Registrerte revisorer	9	8	10	5	7	5	3
Godkjente revisjonsselskaper	–	–	–	–	2	8	1
Sum	9	8	11	9	9	14	4

[Regnskapsførerervirksomhet]

Kredittilsynets oppgaver i forhold til regnskapsførere omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til de lovkravene som gjelder for yrkesgruppen samt registerføring og tilsyn. Tilsyn omfatter kontroll av at virksomheten drives i samsvar med lov og forskrift, og at den foregår på en hensiktsmessig og betryggende måte.

[Godkjenning av enkeltpersoner og foretak]

Lov om autorisasjon av regnskapsførere regulerer virksomheter som påtar seg regnskapsføring for andre i næring. For å bli autorisert regnskapsfører blir det stilt krav om høyere økonomiutdanning og relevant praksis tilsvarende to årsverk.

Autorisasjonsordningen for regnskapsførere er en omfattende forvaltningsmessig oppgave. Regnskapsførerregisteret bestod pr. 31.12.2003 av 9.164 enheter, som fordeler seg på 6.598 enkeltpersoner og 2.566 selskaper.

Også i 2003 var det en netto økning av autoriserte regnskapsførere, men det var en nedgang i antall nye autoriserte regnskapsførerselskaper. Bransjen er fortsatt preget av mange små virksomheter, men særlig i de siste årene har det skjedd en utvikling innen bransjen mot større enheter og landsdekkende kjeder. Se tabell 12.

Regelverk

I 2001 foretok Kredittilsynet en gjennomgang av regnskapsførerloven. I forlengelsen av dette foreslo Kredittilsynet å oppheve hele autorisasjonsordningen, eller flytte ordningen til et annet organ enn Kredittilsynet. Subsidiært foreslo Kredittilsynet lovendringer som forenkler forvaltningen av regnskapsførerne, blant annet prosessen med å fornye autorisasjonen hvert femte år som ble foreslått opphevet. Dette vil for eksempel ventelig føre til en reduksjon i antall saker på ca. 1.500 pr. år. Lovendringsforslaget ble sendt på høring med høringsfrist 15. januar 2002. Forslagene lå i 2003 fortsatt til behandling i Finansdepartementet.

Ulovlig regnskapsførervirksomhet

Etter det Kredittilsynet erfarer, utøves det fortsatt i ikke ubetydelig omfang eksternt regnskapsførervirksomhet uten offentlig autorisasjon som regnskapsfører. Ulovlig regnskapsførervirksomhet blir fulgt opp ved innrapporteringer til Kredittilsynet, ved behandling av autorisasjonssøknader fra enkeltpersoner, og ved andre undersøkelser som Kredittilsynet utfører. I 2003 ble det mottatt 38 innrapporteringer om ulovlig virksomhet. Hovedsakelig mottas innrapporteringene fra skattemyndighetene.

I tilfeller hvor Kredittilsynet mener det er grunn til å mistenke ulovlig regnskapsførervirksomhet, blir regnskapsførerne pålagt å redegjøre for virksomheten. Der ulovlig regnskapsførervirksomhet blir konstatert, gir Kredittilsynet etter en nærmere vurdering pålegg om stans av virksomheten. Forholdet vil videre i alvorlige

tilfeller kunne bli politianmeldt. På dette grunnlaget anmeldte Kredittilsynet 3 virksomheter til politiet. I tillegg har Kredittilsynet med hjemmel i kredittilsynsloven gitt i alt 12 pålegg om stans av ulovlig regnskapsførervirksomhet.

Tilsynsvirksomheten i 2003

Tilsynets primære formål er å bidra til at regnskapsførere også i praksis holder en minimumsstandard i forhold til yrkesutøvelsen sin. I den grad krav som er fastsatt i lov og forskrift ikke blir fulgt, eller yrkesutøvelsen av andre grunner anses for svak, kan Kredittilsynet tilbakekalle godkjenningen som regnskapsfører.

Ved de stedlige tilsynene la Kredittilsynet vekt på hvordan de autoriserte regnskapsførerne innrettet virksomheten sin i forhold til Kredittilsynets rundskriv (tilsynsveiledningen), og om de autoriserte regnskapsførerne driver virksomheten sin i samsvar med sentrale deler av regnskapslovgivingen og skatte- og avgiftslovgivingen for øvrig. Kredittilsynets hovedinntrykk etter gjennomførte tilsyn, var at regnskapsførernes driftsopplegg var preget av store forskjeller i kvalitet, og at det på noen områder var betydelige svakheter som synes å gjelde generelt for bransjen.

Et område som ble gjenstand for tilsyn i 2003 var regnskapsførervirksomhet som blir utøvet av de store landsdekkende regnskapsførerselskapene/-kjedene og sammenslutningene. I tilsynet ble det særlig lagt vekt på organisering av regnskapsførervirksomheten og selskapenes internkontroll, blant annet foretakenes IKT-prosesser. Det ble gjennomført 4 IT-tilsyn i regnskapsførerselskaper. Kredittilsynets hovedkonklusjon etter tilsynene med disse regnskapsførerselskapene/sammenslutningene er at disse i hovedsak hadde tilpasset seg kravene som Kredittilsynet stiller i tilsynsveiledningen og de bransjestandardene som er utarbeidet. Imidlertid merket Kredittilsynet seg etter gjennomgangen at de formelle kravene som blir stilt til dokumenterte rutiner for IKT-virksomheten var mangelfulle for flere av grupperingene.

Kredittilsynet behandlet i alt 41 tilsynssaker med autoriserte regnskapsførere i 2003, hvorav 31 var basert på stedlige tilsyn. Arbeidet var som tidligere år preget av oppfølgingstilsyn med regnskapsførere som Kredittilsynet tidligere har kritisert, og tilsyn hos regnskapsførere hvor det forelå innrapporteringer fra ligningsmyndigheter og andre. Det ble mottatt 41 innrapporteringer på regnskapsførere i 2003, tilsvarende tall for 2002 var 38. Det ble også gjennomført tilsyn ut fra et geografisk utvalg.

Tabell 12: Oversikt – regnskapsførere

	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	Autoriserte 2003
Autoriserte regnskapsførere	5.856	6.201	6.598	538
Autoriserte regnskapsførerselskaper	2.377	2.415	2.566	196

Tabell 13: Antall sanksjoner – autoriserte regnskapsførere

	2001	2002	2003
Tilbakekalling av autorisasjon	6	10	3
Advarsel	14	7	2
Tilbakekalling av autorisasjon – selskaper	–	1	–

[Eiendomsmegling]

Tilsynet med eiendomsmegling omfatter foretak som har bevilling til å drive eiendomsmegling og advokater som har stilt sikkerhet for eiendomsmegling, samt boligbyggelag som driver eiendomsmegling med foretaksbevilling og ordinære boligbyggelags formidling av tilknyttede andeler. Det blir ført kontroll med at foretakene, advokatene og boligbyggelagene driver meglingen i samsvar med de krav som følger av lov og forskrift, blant annet at virksomheten er i samsvar med god megler-skikk. Kontrollen med eiendomsmeglere skjer ved stedlig og dokumentbasert tilsyn. Kredittilsynet er også tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.

[Svakere inntjening i eiendomsmeglingsbransjen i 2003]

Eiendomsmarkedet var i første halvår 2003 preget av tregere omsetning flere steder i landet, og en sterkere konkurranse om megleroppdragene innenfor enkelte geografiske områder med høy etableringsgrad av meglingsforetak. Foretakenes rapportering til Kredittilsynet for første halvår 2003 viste en nedgang på 10 prosent i foretakenes samlede provisjonsinntekter sammenlignet med første halvår 2002, noe som tilsvarte en nedgang på 164 millioner kroner. Det var også en nedgang på 2 prosent når det gjelder det totale antallet formidlinger i første halvår 2003 sammenlignet med første halvår 2002, noe som tilsvarer om lag

1.000 formidlinger. Nedgangen i formidlet verdi i første halvår 2003 sammenlignet med første halvår 2002 var også markant, ca. 4 milliarder kroner eller en nedgang på 6 prosent. Pr. 31. desember 2003 var det registrert 542 foretak med bevilling til å drive eiendomsmegling. Det ble utstedt 68 nye bevillinger i 2003, mens 47 foretak opphørte med sin eiendomsmeglingsvirksomhet. Ved slutten av 2003 var det videre 47 boligbyggelag uten særskilt bevilling, og 1.094 advokater som hadde stilt sikkerhet for å drive eiendomsmegling.

[Stedlig tilsyn]

I 2003 gjennomførte Kredittilsynet totalt 12 inspeksjoner i eiendomsmeglingsforetak og hos boligbyggelag. Det ble ikke avholdt noen inspeksjoner hos advokater dette året. Antallet er en del lavere enn i de fem foregående årene hvor det i snitt årlig ble gjennomført i overkant av 50 inspeksjoner. Årsaken til nedgangen skyldes omfattende regelverksarbeid i 2003. Det tas sikte på å øke antall inspeksjoner igjen i 2004. Selv om inspeksjoner er et svært viktig virkemiddel i det direkte tilsynet med bransjen, blir dette supplert med foretakenes halvårlige rapporter til Kredittilsynet som blant annet skal inneholde opplysninger om

de grunnleggende betingelsene fortsatt er til stede for å drive eiendomsmeglingsvirksomhet. En særattestasjon fra revisor om foretakets behandling av klientmidler skal følge oppgaven, og i tillegg skal foretakets økonomiske situasjon framgå av oppgaven. Inspeksjonsvirksomheten i 2003 førte til noe kritikk av enkelte foretak på bakgrunn av utilfredsstillende rutiner i saksbehandlingen og den regnskapsmessige dokumentasjonen av klientmiddelbehandlingen. I løpet av 2003 ble det ikke inndratt noen foretaksbevillinger eller eiendomsmeglerbrev.

[Egenkapitalsituasjonen]

Tendensen gjennom 2002 i retning av generelt svakere inntjening i bransjen, og som fortsatte inn i 2003, gjorde det nødvendig med en tettere oppfølging av soliditeten i foretakene i form av ekstraordinær innrapportering av regnskapstall. Et antall på 49 selskaper som pr. 30. juni 2003 både hadde driftsunderskudd og egenkapital på mindre enn 100.000 kroner, ble pålagt særskilt

regnskapsrapportering månedlig inntil den økonomiske situasjonen har forbedret seg. Totalt 19 foretak rapporterte inn negativ egenkapital pr. 30. juni 2003, og dette var to flere enn på samme tidspunkt i 2002. Disse selskapene har stort sett kunnet fortsette virksomheten siden de godtgjorde at de tilfredsstillt lovens krav til positiv egenkapital gjennom styrking av selskapskapitalen.

[Salg av finansielle produkter gjennom eiendomsmeglingsforetak]

Bankene har fått en stadig mer framskutt posisjon i eiendomsmeglingsbransjen gjennom de siste ti årene. Disse leder an i den kjededannelsen som i sterk grad kjennetegner bransjen, og bankenes andel av det totale markedet har passert 40 prosent av antallet formidlinger. Det er grunn til å tro at bankene i større grad vil søke å kanalisere salg av bank- og verdipapirtjenester gjennom eiendomsmeglingsforetakene sine innenfor de rammene som lovgivingen setter. Det er imidlertid satt snevre grenser for hvilke finansielle produkter som kan tilbys gjennom eiendomsmeglingsforetak. I henhold til eiendomsmeglingsforskriften kan eiendomsmeglere i dag bare tilby kredittformidling som ikke krever konsesjon etter annen lovgiving.

Finansdepartementet avgjorde i 2003 en søknad fra en bankeid franchisegiver som bad Kredittilsynet om tillatelse til å utvide franchisepakkenes tilbud til eiendomsmeglingskundene ved å innføre rådgivning og salg av finansielle tjenesteytelser som en del

av franchisekonseptet. Konkret omfattet dette bankinnskuddsprodukter med tilknyttede tilleggstjenester som nettbank og korttjenester, samt rådgivning begrenset til slike produkter. Søknaden ble fremmet som en dispensasjonssøknad fra eiendomsmeglingsloven § 2-6, som setter forbud for eiendomsmeglere mot å drive annen næringsvirksomhet. Av eiendomsmeglingslovens forarbeider går det fram at bankene i sin tid fikk anledning til å engasjere seg i eiendomsmegling mot at denne virksomheten skilles ut fra bankenes øvrige virksomhet i eget selskap, slik at man unngår en sammenblanding av banktjenester og eiendomsmeglingstjenester. Under henvisning til dette fant Finansdepartementet ikke grunn til å innvilge unntak fra virksomhetsbegrensningen i eiendomsmeglingsloven utover det som allerede eksisterer i dag, jf. ovenfor. Departementet viste dessuten til en forestående revisjon av eiendomsmeglingsloven hvor et av spørsmålene som forventes å bli behandlet er drift og eie av annen næringsvirksomhet.

[Eiendomsmeglingsbransjen underlegges hvitvaskingsregelverket]

Kjøp og salg av fast eiendom vil i utgangspunktet være en aktuell sektor for hvitvaskingsaktivitet. Ved lovendringen i 2003 kom også eiendomsmeglere og boligbyggelags formidling av tilknyttede

de andeler samt advokaters eiendomsmegling, inn under hvitvaskingslovens anvendelsesområde.

[Endringer i eiendomsmeglingsforskriften]

Ved endringslov 13. desember 2002 ble det blant annet gjort følgende endringer i eiendomsmeglingsloven:

- Krav til egnethet for eiere av eiendomsmeglingsforetak.
- Hjemmel i loven for departementet til å gi forskrift om budgivning og om innsynsrett i opplysninger om bud og budgivere.
- Hjemmel i loven for Kredittilsynet til å gi forskrift om innholdet av faglig leders plikter og ansvar, herunder om krav til faktisk tilstedeværelse i foretaket og krav til å utarbeide skriftlig plan for internkontroll.
- Forbud mot egenhandel for eiendomsmeglere og advokater som selv driver eiendomsmeglingsvirksomhet, ansatte i eiendomsmeglingsforetak, samt eiere og tillitsvalgte som normalt deltar i den daglige virksomheten i foretaket uten å være ansatt. Forbudet omfatter også disse personers nærstående.

Disse bestemmelsene trer ikke i kraft før det er vedtatt forskrifter som nærmere regulerer blant annet følgende forhold:

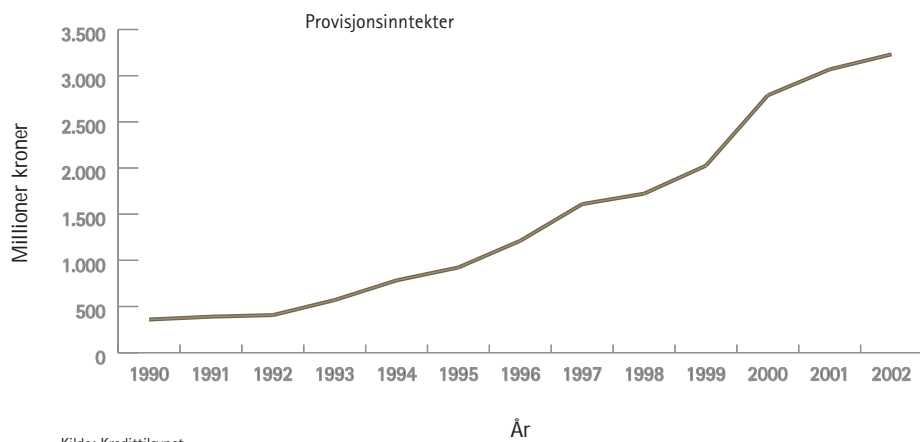
- Hvilke opplysninger om eiere av eiendomsmeglingsforetakene som pliktes meddelt Kredittilsynet ved søknad om bevilling for eiendomsmegling og ved endringer i eierandel.
- Hvilke opplysninger om innkomne bud som det skal kunne kreves innsyn i, hvem som skal få innsyn og på hvilket tidspunkt.

- Konkretisering av kravet til omfanget av faglig leders tilstedeværelse i eiendomsmeglingsforetaket.
- Definisjon av nærstående til de som omfattes av egenhandelsforbudet og om eventuelle unntak fra forbudet.

Kredittilsynet utarbeidet i 2003 forslag til forskriftsendringer, både i tilknytning til de foretatte lovendringene nevnt ovenfor, og til eksisterende forskriftsbestemmelser hvor Kredittilsynet så behov for så vel realitetsendringer som språklige og redaksjonelle omarbeidelser. Forslag om økt krav til størrelsen på sikkerhetsstillelsen for eiendomsmeglingsvirksomhet og forslag til innføring av en budjournal som setter bestemte krav til hvilke budopplysninger som meglere skal nedtegne og dokumentere i en journal, er blant disse.

Forskriftsforslaget ble sendt på høring 1. september 2003 med høringsfrist 1. november samme år. Det kom inn til dels fyldige høringskommentarer. Forskriften om budinnsyn hører inn under Finansdepartementet. Kredittilsynet tar sikte på å fastsette de øvrige endringene i forskriften i løpet av første kvartal 2004.

Figur 6: Totale provisjonsinntekter i eiendomsmeglingsbransjen 1990–2002

[Inkassovirksomhet]

Tilsynet med inkassovirksomhet omfatter foretakenes soliditet, behandling av klientmidler, inkassovirksomhet som drives av foretak med bevilling til å inndrive forfalte pengekrav for andre (fremmedinkasso) og av foretak som kjøper opp forfalte pengekrav og selv inndriver disse (oppkjøpsinkasso). Inndrivning av egne fordringer for øvrig (egeninkasso) og advokaters inkassovirksomhet, er ikke omfattet av tilsynet. Ved stedlige tilsyn blir det spesielt kontrollert at innkasserte midler behandles korrekt, og at virksomheten skjer i samsvar med god inkassoskikk.

[Oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndrivning av disse]

Etter lovendring som trådte i kraft 1. januar 2002 blir også virksomheter som kjøper opp og selv driver inn forfalte fordringer, såkalt oppkjøpsinkasso, regnet som inkassovirksomhet i inkassolovens forstand. Det blir stilt krav til inkassobevilling også for slik virksomhet. Oppkjøpsinkasso skiller seg fra fremmedinkasso på flere måter.

Fremmedinkassovirksomhet må ha en faktisk leder med personlig inkassobevilling som innbefatter at vedkommende både har kompetanse i å drive inn pengekrav i form av minst 3 års praktisk erfaring samt hederligandel. Det blir videre stilt krav til økonomien i fremmedinkassoforetakene om at disse alltid må ha positiv egenkapital, og om garanti for virksomheten. Lovens uttrykkelige krav til virksomhet med oppkjøpsinkasso er vesentlig mindre omfattende enn kravet til fremmedinkassoforetakene hvor det kun kreves at den faktiske lederen må framlegge politiattest og godtgjør å ha hederligandel. Dette innebærer følgelig at kontrollområdet når det gjelder Kredittilsynets løpende tilsyn med oppkjøpsforetakene begrenser seg til å påse at disse foretakene følger normen for god inkassoskikk ved inndrivelse av de oppkjøpte fordringene. For så vidt var dette også hensikten som lå til grunn for lovreguleringen av virksomheter som kjøper opp forfalte pengekrav og inndriver disse.

I lys av hendelsene i forbindelse med kollapsen i Finance Credit-systemet er det imidlertid grunn til å peke på at oppkjøp av fordringer uten umiddelbart oppgjør, er å betrakte som et ordinært salg på kreditt fra selger. Går kjøper av fordringen konkurs, slik som Finance Credit Norge AS, blir salgsvederlaget gjort om til et dividendekrav i konkursboet. Selger har ikke noen separatistrett for sitt krav i det beløpet kjøper mottar fra skyldner, med mindre

dette er særskilt avtalt og gjennomført i praksis på en måte som gir selger rettsvern. Det eksisterer heller ikke, som nevnt ovenfor, noe lovmessig krav til garanti eller soliditet for foretak som driver oppkjøp av forfalte fordringer og egen inndrivning av disse, med mindre selskapet har konsesjon for finansieringsvirksomhet. I sistnevnte tilfelle kreves det ikke særskilt inkassobevilling for selskapet.

Finance Credit Norge AS var for øvrig ikke under tilsyn fra Kredittilsynet når det gjaldt hovedaktiviteten i selskapet i form av oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndrivning av disse. Grunnen til dette var at 2002 var et overgangså, og fristen for å søke bevilling for oppkjøpsinkasso var 31. desember 2002. Selskapet hadde imidlertid bevilling for fremmedinkasso, noe som utgjorde en mindre del av virksomheten. Tapet på 7,4 millioner kroner som inkassooppdragsgiverne her ble påført ved at innkasserte midler lovstridig ikke var blitt holdt separat fra foretakets egne midler, førte til at inkassogarantien kom til anvendelse. Denne garantien på 6,25 millioner kroner gav dermed tilnærmet dekning til de skadelidte oppdragsgiverne.

Ved utgangen av 2003 hadde i alt 10 selskaper bevilling for oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndrivning av disse. Fire av disse var nye i 2003. Kredittilsynet gjennomførte kontroller i de fleste av disse foretakene med hovedvekt på vurdering av inndrivingsmetoden. Imidlertid er det kun i tre av foretakene det drives virksomhet av noe omfang, og innkrevingen foregår hovedsakelig i form av rettslig inkasso. Det er ikke funnet grunnlag for kritikk mot noen av foretakene for måten inndrivningen av pengekravene skjer på.

[Økt konsentrasjon i inkassobransjen]

Ved utgangen av 2003 var det registrert 123 foretak som driver fremmedinkasso, hvorav 7 var boligbyggelag. Av disse var 20 nye, mens 5 foretak innstilte virksomheten i løpet av 2003. Det var videre registrert 10 oppkjøpsforetak ved utgangen av 2003. Det ble utstedt 56 personlige inkassobevillinger.

Det har foregått en gradvis konsentrasjon i bransjen ved at de største foretakene har økt sine markedsandeler gjennom oppkjøp av eksisterende selskaper og ved å sikre seg nye, store kontrakter om inkassooppdrag. Et viktig konkurransefortrinn vil nok de foretakene ha som også kan tilby et vidt spekter av tilleggstjenester utover selve gjeldsinndrivelsen, noe som særlig de store selskapene i bransjen har intensivert utviklingen av. Ved inngangen til 2003 hadde de 7 største fremmedinkassoselskapene i overkant av 80 prosent av den samlede fordringsmassen til inndrivelse. De samme selskapene hadde ved inngangen til 2003 om lag 70 prosent av den totale mengden av nye inkassosaker innkommet i 2002.

Blant disse 7 selskapene var Aktiv Kapital Norge AS og det Nordea-eide Inkassosentralen AS. Bransjekonsentrasjonen ble ytterligere forsterket da Aktiv Kapital ASA høsten 2003 kjøpte Inkassosentralen AS fra Nordea Bank AS. Samtidig kjøpte Aktiv Kapital også bankens misligholdsportefølje med en samlet kravmasse på 3,7 milliarder kroner.

Den økende konsentrasjonen i inkassobransjen har så langt ikke ført til noen reduksjon i det totale tallet på inkassoforetak, som har ligget noen lunde konstant de siste fem årene. Selv om flere foretak hvert år innstiller virksomheten som følge av oppkjøp og opphør av andre grunner, er det fortsatt interesse for å etablere inkassovirksomhet. Nystartede foretak etablerer seg imidlertid ofte innen nisjer og med et mer begrenset antall oppdragsgivere. Ikke siden 1995 ble det startet opp så mange nye inkassoforetak som i 2003 med 18 nye foretak dette året, mens 5 foretak nedla virksomheten.

[Stedlig tilsyn]

Kredittilsynet gjennomførte 7 inspeksjoner i fremmedinkassoforetak og 5 inspeksjoner i foretak som driver oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndrivning av disse i 2003. Det tas sikte på å

øke tilsynsfrekvensen i særlig nystartede fremmedinkassoforetak framover, siden kontroller her har avdekket til dels alvorlig rutinesvikt innen regnskapsføring og klientmiddelbehandling.

[Svakere økonomiske resultater i deler av bransjen]

Grunnsatsen ved inkasso ble vedtatt senket fra kr 670,- til kr 520,- av Regjeringen fra 1. mars 2002. Inkassosatsen er ikke lenger knyttet til rettsgebyret, men den skal i stedet justeres årlig på grunnlag av utviklingen i konsumprisindeksen. Inkassosatsen var ved utgangen av 2003 derfor kr 530,-. For bransjen innebærer dette et betydelig inntektsbortfall som først fikk full effekt i 2003. Årsaken til dette er at de nye satsene

kommer til anvendelse på saker hvor kravet har forfall etter 1. mars 2002. Dette forholdet kan ha bidratt til at andelen inkassoforetak med negativt driftsresultat pr. 30. juni 2003 var spesielt høy på dette tidspunktet sammenlignet med tidligere. På nevnte tidspunkt var det 31 selskaper, eller 28 prosent av alle inkassoselskapene, som hadde negativt driftsresultat, mot 18 selskaper pr. 30. juni 2002.

[Ny klagenemnd for inkassotjenester]

Som følge av endringer i inkassoloven som åpner for offentlig godkjenning av private tvisteløsningsordninger for inkassosaker, er det inngått avtale mellom Norske Inkassobyråers Forening og Forbrukerrådet om opprettelse av en inkassoklagenemnd. Nemndas virksomhet startet 1. april 2003. Kredittilsynet setter som vilkår for tildeling og opprettholdelse av bevilling for inkassovirksomhet at foretakene slutter seg til en klagenemndsordning. Klagenemnda behandler kun klager fra forbrukere, og forutsetningen for å få behandlet klagen er at klageren på forhånd må ha tatt opp saken med inkassoselskapet uten at tvisten er løst i minnelighet. I 2002 mottok Kredittilsynet 315 skriftlige klager på inkassoforetak. Kredittilsynet har ikke som oppgave å

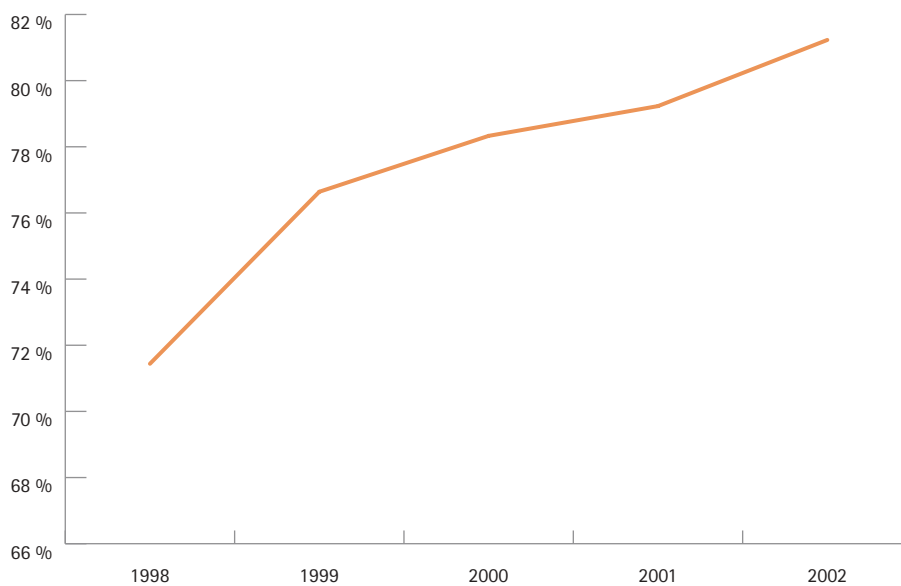
drive med ordinær klagebehandling, og det er derfor svært hensiktsmessig å henvise klager som er av mindre alvorlig karakter til klagenemnda. Kredittilsynet mottar imidlertid kopi av alle avgjørelsene som klagenemnda treffer, og vil derfor løpende ha grunnlag for å vurdere tilsynsmessige reaksjoner mot foretak hvor nemndas behandling avdekker grove overtredelser og/eller systematisk rutinesvikt i inkassoforetak. Klagenemnda for inkassotjenester er på kort tid blitt godt kjent, og mottok 171 klager i 2003, mens innkomne klager til Kredittilsynet som ble tatt opp til tilsynsmessig behandling ble redusert til 186 i 2003. Det er etablert gode rutiner for kontakt og samarbeid med klagenemndas sekretariat.

[Egnehetsvurdering av aktører i inkassoselskap]

I brev til Justisdepartementet i januar 2003 foreslo Kredittilsynet å innføre krav til egnethet for styremedlemmer, daglig leder og eiere av inkassoforetak for å sikre at virksomheten blir drevet i

samsvar med lov og normer for god inkassoskikk. Justisdepartementet sendte forslaget på høring med høringsfrist 1. november 2003.

Figur 7: Utviklingen i de 7 største selskaperens andel av total fordringsmasse til inndrivning

Kilde: Kredittilsynet

[Andre forhold]

[Hvitvasking]

Nytt regelverk om hvitvasking av utbytte mv.

Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) trådte i kraft 1. januar 2004. Samtidig ble også revidert Forskrift om legitimasjonskontroll og tiltak mot hvitvasking av utbytte mv. (hvitvaskingsforskriften) vedtatt. Disse avløser hvitvaskingsreguleringen i finansieringsvirksomhetsloven og tilhørende forskrift. Det nye regelverket er hovedsakelig en implementering av EUs annet hvitvaskingsdirektiv (rådsdirektiv 2001/97/EF), samt enkelte internasjonale standarder på området, særlig FATFs spesielle anbefalinger med tiltak mot terrorfinansiering.

Store økonomiske gevinster av kriminelle handlinger fører til et økende behov for å kunne sette ulovlig ervervede midler i omløp for å skjule opprinnelsen. Bekjempelse og forebygging av hvitvasking er derfor et viktig virkemiddel mot økonomisk kriminalitet. I større grad enn tidligere blir virksomheter utenfor den finansielle sektoren benyttet til hvitvasking. Det nye regelverket innebærer at revisorer, regnskapsførere, eiendomsmeglere, advokater og forhandlere av verdifulle gjenstander (som for eksempel biler og antikviteter) har plikt til å melde fra til ØKOKRIM dersom de får mistanke om at en klient eller kunde driver med hvitvasking. Hittil har det bare vært banker og andre finansinstitusjoner som har vært underlagt slike regler. Se for øvrig kapitlene *Bank og finans*, *Revisjon*, *Regnskapsførervirksomhet* og *Eiendomsmegling*.

[Sikkerhet og beredskap]

Det er definert som ett av Kredittilsynets hovedmål å ha beredskap for å bidra til å løse problemer som kan oppstå i finanssektoren. Målet med dette arbeidet er å kunne møte eventuelle kriser i foretak, infrastruktur og markeder med tiltak som i størst mulig utstrekning begrenser skadevirkninger og konsekvenser for brukere, foretak og eiere. I dette inngår blant annet oppfølging av aktuelle lovkrav. Kriseberedskap rettet mot virksomheter mv. som kan true den finansielle stabiliteten er prioritert. På samtlige av områdene som kan sies å ha en slik mulig effekt er det utarbeidet beredskapsplaner. Disse ble gjennomgått og oppdatert i 2003, og planene ble presentert for Kredittilsynets styre på et eget seminar i oktober. Arbeidet med sikkerhet og beredskap er knyttet til årlig oppdatering av planverk i forbindelse med virksomhetsplanleggingen.

Kredittilsynet gjennomførte for øvrig i 2003 en ny risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) i tilknytning til finansnæringens anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Rapporten følges opp i det løpende tilsynsarbeidet.

I 2003 ble det utarbeidet en ny overordnet kriseberedskapsplan for eventuelle kriser i Kredittilsynets egen organisasjon. Fra før foreligger det ulike interne tiltaksplaner for sikkerhet i vid forstand. Også disse gjennomgås årlig i forbindelse med virksomhetsplanleggingen med tanke på oppdatering.

[Klagebehandling – Regnskapsregisteret i Brønnøysund]

Kredittilsynet er klageinstans for Regnskapsregisterets vedtak i saker om ettergivelse av forsinkelsesgebyr ved forsinket innsendelse av årsregnskaper. I 2003 ble det behandlet 361 klager, mot 316 klager i 2002. I 170 av sakene ble gebyret helt eller delvis ettergitt, det vil si 47,1 prosent ettergivelse mot 36,5 prosent ettergivelse i 2002. I 2003 økte antall mottatte klager betydelig. Økningen i forhold til 2002 var 77 prosent.

Kredittilsynet tok for øvrig høsten 2003 i et brev til Finansdepartementet opp forholdet til innholdet av forsinkelsesgebyrreglene og praksis ved innkreving av gebyr.

[Kredittilsynets internasjonale virksomhet]

Kredittilsynets internasjonale virksomhet i 2003 var preget av høy aktivitet, og med aktiv deltakelse i flere internasjonale fora. Arbeidet med å koordinere regelverk og tilsynspraksis på global basis fortsatte i høyt tempo. Utvikling av internasjonale regnskapsstandarder og andre tilsynsstandarder involverte alle avdelingene i Kredittilsynet. Spesielt ble arbeidet med regelverksutvikling for verdipapirsektoren innenfor EU/EØS intensivert.

[Samarbeid mellom integrerte tilsynsmyndigheter]

Siden 1999 har tilsynsmyndighetene som har integrert tilsyn med finanssektoren møttes årlig for å drøfte administrative og faglige forhold av felles interesse. I 2003 ble møtet for integrerte finanstillitsmyndigheter arrangert av det britiske Financial Services Authority (FSA).¹ Modellen med integrert finanstillitsyn får stadig større utbredelse. Irland opprettet integrert tilsyn 1. mai

2003 og Belgia 1. januar 2004. Videre er Liechtenstein og Nederland i ferd med å etablere integrerte tilsynsmyndigheter.²

I tråd med internasjonalt mønster ble det besluttet å endre Kredittilsynets engelske navn til The Financial Supervisory Authority of Norway fra 1. januar 2004.

[Globalt tilsynssamarbeid]

Tilsyn med verdipapirmarkedet

Kredittilsynet er medlem av International Organization of Securities Commissions (IOSCO). IOSCO har vedtatt en rekke resolusjoner som Kredittilsynet har sluttet seg til. Under IOSCO er Kredittilsynet medlem av Den europeiske regionalkomiteen, som møtes to ganger i året. Kredittilsynet deltar også i en arbeidsgruppe under den tekniske komiteen som arbeider med håndheving av IOSCO-resolusjonene, og samarbeider om spørsmål knyttet til overvåking, undersøkelser, etterforskning og forfølgelse av straffbare forhold. IOSCO har utarbeidet en internasjonal samarbeidsavtale (Memorandum of Understanding) om informasjonsutveksling over landegrensene. Tilsynsmyndighetene må søke om å tiltre samarbeidsavtalen, gjennom et omfattende spørreskjema. Kredittilsynet har en representant i kvalifikasjonsgruppen som vurderer søknadene. I løpet av 2004 vil Kredittilsynet søke tiltredelse til samarbeidsavtalen. Videre er Kredittilsynet medlem av Enlarged Contact Group for Supervisors of Collective Investment Funds (ECG) som møtes en gang i året.

Tilsyn med forsikringsvirksomhet

International Association of Insurance Supervisors (IAIS) arbeider for å utvikle internasjonale prinsipper for tilsyn med forsikringsvirksomhet, og for å forbedre tilsynsmetoder gjennom internasjonalt samarbeid. På den tiende årskonferansen i Singapore i oktober 2003 vedtok generalforsamlingen i IAIS reviderte grunnprinsipper for forsikringstilsyn (Core principles). De nye prinsippene omfatter åpenhet omkring tilsynets virksomhet, risikovurdering og risikostyring, forbrukervern og tiltak mot hvitvasking. Det ble også vedtatt nye standarder for tilsyn med reassuransvirksomhet. IAIS arbeider for felles retningslinjer for kapitaldekning og solvensberegning, og som ledd i dette arbeidet ble det presentert flere rapporter som tar opp beregning og vurderinger av forsikringsforpliktelse, aktuariens rolle i tilsynet, solvenskontroll og stresstesting. Kredittilsynsdirektør Bjørn Skogstad Aamo ble valgt inn i styret (Executive Committee) for IAIS i 2002. Kredittilsynet er representert i flere av underkomiteene i IAIS, samt den tekniske komiteen som har det overordnede ansvaret for standardsettingen.

Tilsyn med banker og finansinstitusjoner

Innenfor banktilsyn finnes det ikke etablert noen globale medlemsorganisasjoner tilsvarende IOSCO og IAIS. Basel-komiteen for banktilsyn under Bank for International Settlements koordinerer det globale samarbeidet innenfor banktilsyn.³ Kredittilsynet mottar relevante dokumenter fra komiteen, og får anledning til å kommentere disse, samt å delta i enkelte av komiteens aktiviteter. Basel-komiteen har lenge arbeidet med revidering av de internasjonale reglene for beregning av kapitaldekning i banker, som også blir gjort gjeldende i EU/EØS (se omtale side 30 i kapitlet *Bank og finans*).

Samarbeid om finansiell stabilitet og makroøkonomisk overvåking

Utviklingen på finansmarkedene i verden har ført til tettere samarbeid om finansiell stabilitet og makroøkonomisk overvåking. Kredittilsynet hadde sammen med Norges Bank to kontaktmøter med Den europeiske sentralbanken (ECB) i 2003. I tillegg deltar Kredittilsynet fast i møtene i OECDs kapitalmarkedskomité og forsikringskomité, og sender en representant til FNs makroøkonomiske konferanse (Project Link).

Hvitvasking og terrorfinansiering

Som ledd i kampen mot hvitvasking deltar Kredittilsynet i møtene i FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) som utvikler felles internasjonale standarder for tiltak mot hvitvasking. I juni/juli 2003 vedtok FATF revisjon av de 40 anbefalingene for tiltak mot hvitvasking. Kredittilsynet deltok på alle arbeidsgruppemøtene forut for revisjonen, samt under plenumsbehandlingen som del av den norske delegasjonen.

Kredittilsynet har deltatt i arbeidet med tiltak mot terrorfinansiering både nasjonalt og internasjonalt. Kredittilsynet deltar i FATFs arbeidsgruppe mot terrorfinansiering og samarbeider med FN. For tiden deltar Kredittilsynet i Europarådets evaluering av Bulgaria og Ukraina om beskyttelsestiltak mot hvitvasking.

¹ På møtet deltok tilsynsmyndighetene fra Australia, Belgia, Canada, Danmark, Irland, Island, Japan, Korea, Norge, Singapore, Storbritannia, Sverige, Tyskland, Ungarn og Østerrike.

² I tillegg har flere østeuropeiske land integrerte tilsyn (blant annet Latvia og Estland).

³ Basel-komiteen består av representanter for banktilsinsmyndighetene og sentralbankene fra følgende land: Belgia, Canada, Frankrike, Italia, Japan, Luxembourg, Nederland, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tyskland og USA.

[Samarbeid innenfor EØS]

Endringer i EUs komitéstruktur

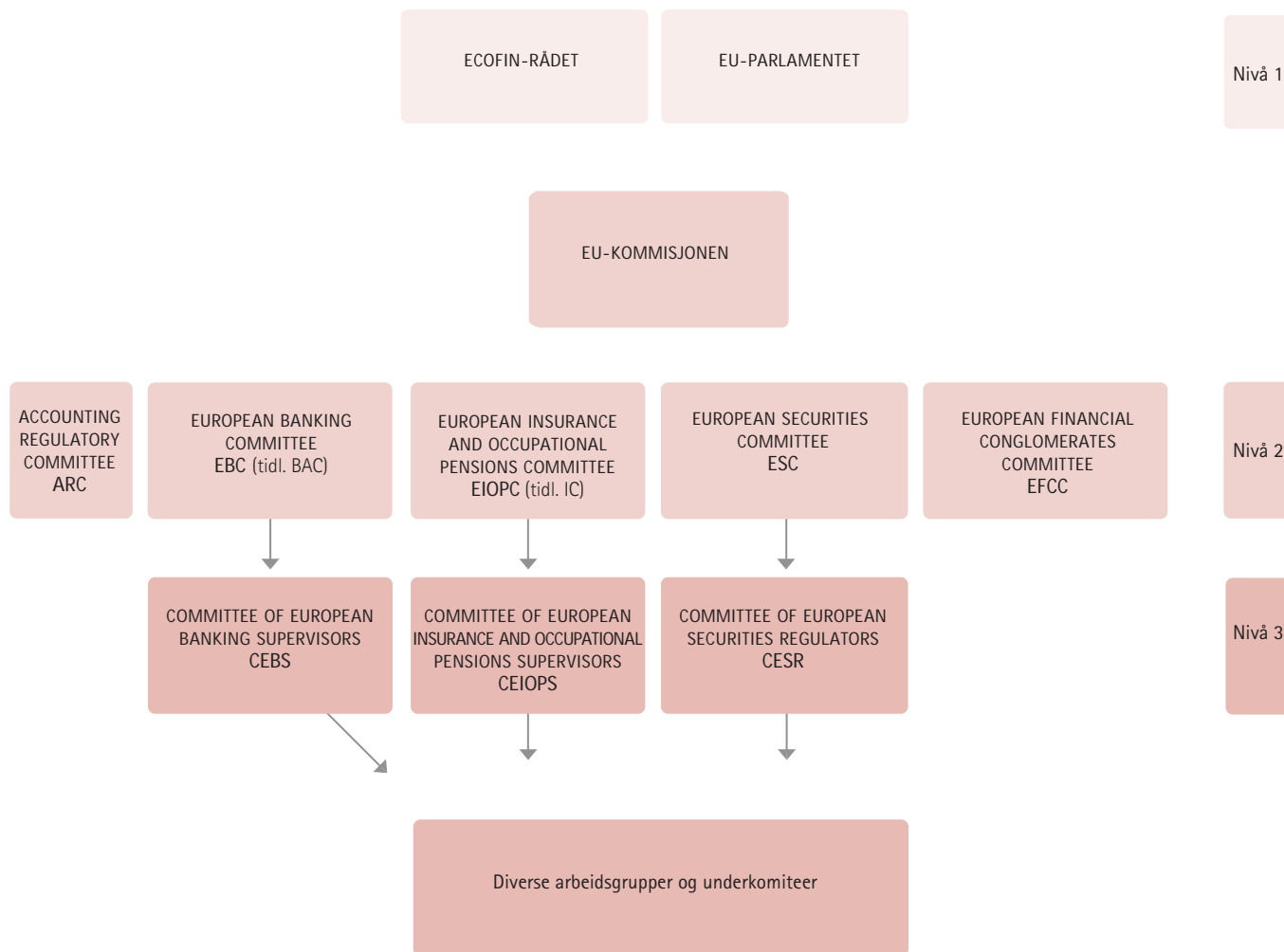
Etter at det ble etablert nye komiteer for tilsyn og regulering av verdipapirsektoren, er det fattet vedtak i EU om å gjøre tilsvarende endringer for regulering av og tilsyn med forsikringssektoren og banksektoren.

I henhold til de nye prosedyrene, foregår utforming og håndheving av regelverk innenfor EU nå på flere nivåer (jf. figur 8). Rammedirektiver (eller forordninger) med bestemmelser av prinsipiell karakter vedtas av EU-rådet og EU-parlamentet (basert på forslag fra EU-kommisjonen) på nivå 1. Rammedirektivene kan gi EU-kommisjonen hjemmel til å vedta utfyllende bestemmelser på nivå 2. Tilsynskomiteene på nivå 3 utarbeider anbefalinger til

utfyllende bestemmelser som deretter vedtas av EU-kommisjonen i samråd med komiteene på nivå 2 (finansministeriene). Tilsynskomiteene er samarbeidsorganer for tilsynsmyndighetene. De fungerer også som rådgivende komiteer for EU-kommisjonen og komiteene på nivå 2 og arbeider for en konsistent oppfølging og håndheving av fellesskapsretten i medlemslandene.

Finansdepartementet deltar som observatør i komiteene på nivå 2. Kredittilsynet kan delta som rådgiver for Finansdepartementet. Kredittilsynet er observatør i nivå 3-komiteene. Det forventes at de nye komiteene og ekspertgruppene vil kreve økte ressurser og innsats fra Kredittilsynet innenfor bank og forsikring, slik det har krevd på verdipapirområdet.

Figur: 8: EUs finansielle arkitektur etter Lamfalussy-modellen

Økt samarbeid med nærings og forbrukerne

Den nye komitéstrukturen i EU forutsetter et tettere samarbeid mellom offentlige organer og finansnæringen, og med forbrukere og andre brukere som skal tas med på råd i utviklingen av nytt regelverk. Kredittilsynet vil utrede sin kontakt med forbrukerne og nærings i forbindelse med deltakelsen i de europeiske organene.

Tilsyn med verdipapirmarkedet i EØS

I tråd med anbefalingene i Lamfalussy-rapporten ble European Securities Committee (ESC) og Committee of European Securities Regulators (CESR) opprettet i juni 2001. I 2003 ble det også vedtatt at funksjonene til ESC og CESR utvides til også å omfatte regulering av og tilsyn med verdipapirfond, og dermed overtar disse komiteene funksjonene til UCITS⁴ Contact Committee. Finansdepartementet representerer Norge i ESC, mens Kredittilsynet deltar i CESR. CESR fungerer blant annet som en rådgivende komité overfor ESC og EU-kommisjonen, og arbeider for en konsistent oppfølging og håndheving av fellesskapsretten i medlemslandene. Deltakelsen i CESRs arbeidsgrupper krevde store ressurser i 2003. Arbeidsgruppene dekker blant annet utarbeidelse av forslag til regler om markedsmissbruk, investeringstjenester og forenkling og samordning av prospekter. Dessuten er det en gruppe som ser på muligheten for harmonisering av prosedyrer for clearing og oppgjør. Det var også en rekke møter i CESRs faste forum for informasjonsutveksling om overvåking av markedene (CESR-Pol) og for koordinering av regnskaps- og rapporteringsregler (CESR-Fin).

I løpet av 2003 ble de første kommisjonsrettsaktene i medhold av Lamfalussy-prosedylene vedtatt. To direktiver og en forordning i tilknytning til markedsmissbruksdirektivet ble vedtatt i desember 2003. Videre vil det i løpet av 2004 bli vedtatt ytterligere rettsakter i tilknytning til markedsmissbruksdirektivet og prospektdirektivet.

Tilsyn med banker og finansinstitusjoner

Fra 1. januar 2004 ble det opprettet en ny banktilsynskomité, Committee of European Banking Supervisors (CEBS) på nivå 3. Kredittilsynet vil delta i CEBS uten stemmerett. EU-kommisjonen har også opprettet en ny komité på nivå 2, European Banking Committee (EBC), som skal overta etter Banking Advisory Committee, hvor Kredittilsynet og Finansdepartementet hittil har vekslet på å delta.

Kredittilsynet deltar også i det uformelle samarbeidsorganet Groupe de Contact (GdC) sammen med banktilsynsmyndigheter fra andre EØS-land. Groupe de Contact er et forum hvor det blir utvekslet løpende informasjon om en rekke tilsynsmessige spørsmål, og vil fra 2004 bli en underkomité til CEBS. Groupe de Contact gir blant annet innspill til EU-kommisjonen i forbindelse med utforming av det nye kapitaldekningsdirektivet. Det har de siste årene blitt arbeidet mye med harmonisering av tilsynsmetoder på grunnlag av det eksisterende regelverket og det kommende kapitaldekningsregelverket (supervisory convergence).

I forbindelse med den integrerte tilsynskonferansen i Oxford i juni 2003, besøkte Kredittilsynet the Financial Services Authority i London, i tråd med Kredittilsynets bilaterale samarbeidsavtale, eller Memorandum of Understanding (MoU), for å utveksle informasjon om forhold knyttet til banktilsyn, herunder DnBs filial.

Tilsyn med forsikringsvirksomhet

Finansdepartementet og Kredittilsynet har hittil vekslet på å representere Norge i møtene i EUs Insurance Committee (IC) som vil bli omdannet til en ny komité på nivå 2, European Insurance and Occupational Pensions Committee (EIOPC). EUs forsikrings-tilsynskonferanse ble 24. november 2003, etter en interim periode, omdannet til Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS). Som observatør i CEIOPS har Kredittilsynet deltatt aktivt i etableringen av denne nye tilsynskomiteen. Kredittilsynet har utarbeidet et opplegg for overvåking av finansiell stabilitet innenfor forsikringssektoren, og vil delta i arbeidsgruppen for videre arbeid med statistikk og finansiell stabilitet. Kredittilsynet har formannsvervet i en arbeidsgruppe som koordinerer tilsynet av forsikringsgrupper med grensekryssende aktiviteter, basert på en multilateral samarbeidsprotokoll.

Tettere samarbeid innenfor regnskap og revisjon

Kredittilsynet deltar i EUs arbeid med utvikling av regnskapsregler og standarder for revisorer innenfor EØS-området. Kredittilsynet møter i EUs Accounting Contact Committee, og i EUs Committee on Auditing. EU vedtok i fjor en forordning som forplikter EU-medlemmene å innføre internasjonale regnskapsstandarder, etter visse prinsipper. Forordningen er tatt inn i EØS-avtalen, og det arbeides med implementering av den i norsk lov. Med hjemmel i forordningen er det opprettet en ny komité, Accounting Regulatory Committee, som vil vurdere de nye regnskapsstandardene. Kredittilsynet deltar i komiteens møter som observatør.

⁴Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (Verdipapirfond)

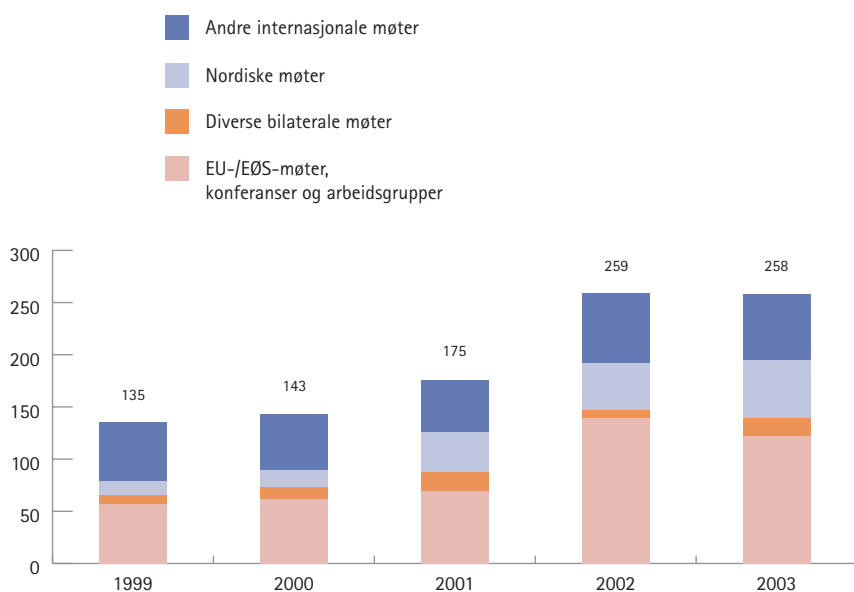
Utvidelsen av EU og EØS

Utvidelsen av EU og EØS har ført til at langt flere land deltar på møtene i EU. Søkerlandene vil stille på lik linje med EU-landene etter utvidelsen i 2004, og det er uvisst hvilken konsekvens dette vil ha for Norges deltakelse og innflytelse. Kredittilsynet deltar i EFTAs Working Group on Financial Services og EFTAs Working Group on Company Law, som er arbeidsgrupper under EFTAs underkomité II med ansvar for koordinering av synspunkter og innlemmelse av rettsaker i EØS-avtalen innenfor finanssektoren.

Nordisk tilsynssamarbeid

Til tross for det økende samarbeidet innenfor EU/EØS og på globalt plan, prioriteres fortsatt det nordiske samarbeidet. I tillegg til felles årlige nordiske tilsynsmøter på ledelsesnivå og på avdelingsnivå, deltok Kredittilsynet på flere møter med nordiske kolleger for å samarbeide om tilsynet med nordiske finanskonsern. Nordea-konsernets planer om å omdanne den norske datterbanken til filial har ført til økt samarbeid mellom tilsynsmyndighetene, særlig med tanke på videre tilsyn av Nordea-gruppen og fordeling av tilsynsansvar.

Figur 9: Kredittilsynets internasjonale møtevirksomhet 1999–2003

Tabell 15: Oversikt over internasjonale organisasjoner og EU/EØS-relaterte komiteer hvor Kredittilsynet deltar som medlem eller observatør

Bank/Finans

- International Conference of Banking Supervisors (Den internasjonale konferansen for banktilsyn arrangert av Basel-komiteen)
 - OECD's Financial Markets Committee (OECDs kapitalmarkedskomité)
 - Banking Advisory Committee (EUs bankkomité)
 - Groupe de Contact (banktilsynsmyndighetene i EØS)
 - Nordiske tilsynsmøter
-

Forsikring

- IAIS (International Association of Insurance Supervisors – Den internasjonale organisasjonen for forsikringstilsyn)
 - OECD's Insurance Committee (OECDs forsikringskomité)
 - EU's Insurance Committee (EUs forsikringskomité)
 - CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors – har tatt over for EUs forsikringstilsynskonferanse)
 - Conference of European Insurance Supervisory Services (Den paneuropeiske forsikringstilsynskonferansen)
 - Nordiske tilsynsmøter
 - Nordisk-baltiske tilsynsseminarer
-

Verdipapir

- IOSCO (International Organization of Securities Commissions – Den internasjonale organisasjonen av verdipapirtilsyn)
 - ECG (Enlarged Contact Group on Supervision of Collective Investment Funds – Den utvidede kontaktgruppen for tilsyn med kollektive investeringsfond)
 - ESC (European Securities Committee – Den europeiske verdipapirkomiteen – deltar evt. som rådgiver for Finansdepartementet)
 - CESR (Committee of European Securities Regulators – Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn)
 - Nordiske møter
-

Regnskap og revisjon

- ARC (EU's Accounting Regulatory Committee – EUs regnskapskomité)
 - EU's Accounting Contact Committee (EUs kontaktkomité om regnskapsspørsmål)
 - European Committee on Auditing (Den europeiske komiteen for revisjon)
 - Nordiske møter
-

Hvitvasking

- FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering – Internasjonalt samarbeidsforum for tiltak mot hvitvasking)
 - EU's Contact Committee on Money Laundering
 - Nordiske møter
-

EFTA

- EFTA Working Group on Financial Services
- EFTA Working Group on Company Law (omfatter også regnskap og revisjon)

[Hvorfor har vi regulering og tilsyn med det finansielle systemet?]

Stabilitet i finansmarkedene har blitt viet stor oppmerksomhet de senere årene. Mange land, også de fleste nordiske, har opplevd bankkriser. Det er blitt tydelig at omfattende problemer i finanssektoren kan innebære store kostnader for samfunnet og for den enkelte, og at et velfungerende finansmarked med solide finansforetak er en forutsetning for en god økonomisk utvikling. Stabilitet og tillit til det finansielle systemet er derfor et hovedmål for regulering og tilsyn.

Hensiktsmessig regulering og effektivt tilsyn med bank- og annen finansvirksomhet står sentralt, men også regulering og tilsyn med verdipapirmarkedene og forsikringsvirksomheten er viktig for å sikre stabilitet og tillit. Gjennom tilsynet med banker og andre kredittinstitusjoner, verdipapirforetak og forsikringselskaper overvåkes det at regelverket blir overholdt og at foretakene har styring og kontroll med virksomhet og risiko. Regulering og tilsyn med revisjonsselskaper og regnskapsførere skal sikre korrekt økonomisk informasjon fra foretakene.

Beskyttelse av forbrukere og andre brukere av finansielle tjenester er det andre viktige hovedmålet for regulering og tilsyn. En vesentlig del av brukerbeskyttelsen skjer gjennom regulering og tilsyn med soliditeten i de finansforetakene som forvalter kapital for sine kunder, det være seg i form av bankinnskudd, forsikringskrav eller sparing i verdipapirer, og ulike typer offentlige garantiordninger, slik som innskuddsgarantier.

En meget viktig del av brukerbeskyttelse utøves gjennom regulering og tilsyn rettet inn mot ulike typer mellommannsfunksjoner, som ivaretas av verdipapirforetak, forvaltningsselskaper for verdipapirfond, forsikringsmeglere, eiendomsmeglere, inkassoforetak mv. Regulering og tilsyn skal hindre misbruk av kundemidler og annen atferd som fremmer mellommanns interesser på bekostning av brukernes interesser.

Tilstanden i finansmarkedet 2003

Kredittilsynet har siden 1994 systematisk utarbeidet analyser og vurderinger av utsiktene til mulige finansielle stabilitetsproblemer i det norske finansmarkedet på bakgrunn av utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. Denne delen er et nødvendig supplement til det løpende tilsynet med enkeltforetak. Vesentlige deler av vurderingen av lønnsomhets- og soliditetsutviklingen i enkeltforetak må foretas på bakgrunn av den generelle tilstanden i finansmarkedet. Fra og med 2003 har Kredittilsynet publisert sitt syn på tilstanden i finansmarkedet i en egen rapport. Rapporten gir en samlet framstilling av resultatene for finansinstitusjonene i foregående år sett i lys av den generelle utviklingen i internasjonal og norsk økonomi. Det gjøres vurderinger av den risiko banker og andre aktører i finansmarkedet står overfor.

Årets rapport er tilgjengelig i papirversjon fra Kredittilsynet, og i elektronisk form på www.kredittilsynet.no.

Kredittilsynet
Østensjøveien 43
Postboks 100 Bryn
0611 Oslo

Tlf. 22 93 98 00
Faks 22 63 02 26
post@kredittilsynet.no
www.kredittilsynet.no